

**ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

В.Л. СТАХНЕВИЧ

ОСОБИСТА БОЙОВА ЗБРОЯ

Навчально-методичний посібник

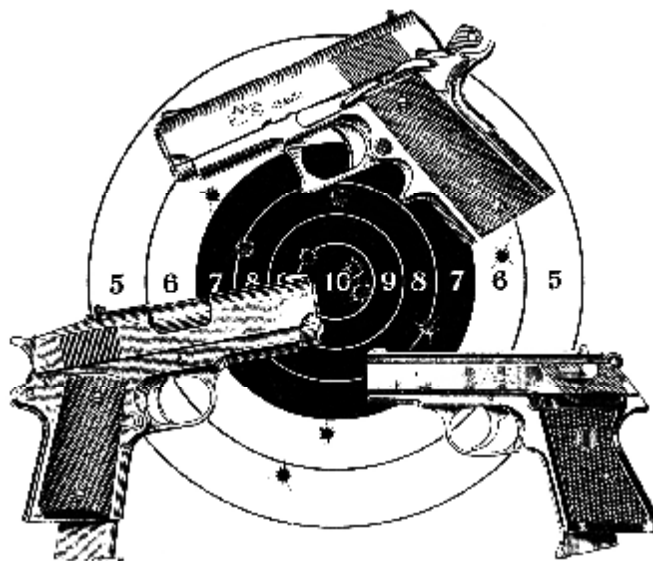
**ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

В.Л. СТАХНЕВИЧ

ОСОБИСТА БОЙОВА ЗБРОЯ

**Підготовка, організація та методика проведення
тренувань і занять із практичним виконанням вправ
підготовчих та навчальних стрільб із пістолета Макарова**

**Навчально-методичний посібник
для науково-педагогічних працівників, керівників стрільби
та курсантів старших курсів**

Київ – 2012

УДК 355.5(075.8)
ББК 68.512.Я73

Рекомендовано до друку Вченою радою Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 19 від 23 грудня 2012 року).

Стахневич В. Л.

С77 Особиста бойова зброя. Підготовка, організація та методика проведення тренувань і занять із практичним виконанням вправ підготовчих та навчальних стрільб із пістолета Макарова [Текст] / В. Л. Стахневич. – К. : ВІКНУ, 2012. – 142 с.

У посібнику розглянуті основи педагогічної майстерності викладача, моделі навчально-виховної роботи під час проведення занять із вогневої підготовки, наведені зразки основних документів й обов'язки осіб, що керують стрільбою та обслуговують її.

Детально проаналізовано підготовку, організацію й методику проведення тренувань до виконання вправ навчальних стрільб із пістолета Макарова та занять із практичним виконанням цих вправ.

Рекомендований як посібник для науково-педагогічних працівників, керівників стрільби та курсантів старших курсів.

Рецензенти

Дійсний Член Національної Академії Наук України, доктор педагогічних наук, професор О.В. Киричук.

Радник начальника ГШ ЗСУ, професор кафедри Повітряних Сил Національного університету оборони України, доктор технічних наук, професор І.О. Романенко.

УДК 355.5(075.8)
ББК 68.512.Я73

© В.Л. Стахневич, 2012

© Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2012

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Розділ I. Наукові та методичні основи проведення занять із вогневої підготовки.....	7
1.1. Основні принципи та методичні основи	7
1.2. Забезпечення єдності навчального та виховного впливу... ..	9
1.3. Основи педагогічної майстерності викладача ВВНЗ.....	12
1.4. Модель діяльності викладача під час практичного заняття.....	16
Розділ II. Загальні та професійні вимоги до підготовки стрільця із пістолета Макарова	26
2.1. Основи стрільби із пістолета Макарова	26
2.2. Технічна підготовка стрільця із пістолета Макарова.....	29
2.3. Наведення пістолета та прицілювання	35
2.4. Постановка подиху під час стрільби із пістолета	40
2.5. Спуск курка з бойового зводу	43
2.6. Можливі варіанти невдалих пострілів та їх причини.....	45
2.7. Усунення можливих технічних проблем та запобігання їм .	49
2.8. Заходи безпеки під час стрільби із ПМ.....	51
Розділ III. Підготовка, організація та методика проведення тренувань із курсантами (студентами) по підготовці до виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова	53
3.1. Загальні положення	53
3.2. Організація підготовки до тренування.....	54
3.3. Проведення тренування – підготовки до виконання вправ	62
Розділ IV. Підготовка, організація та методика проведення заняття з практичним виконанням 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова	88
4.1. Загальні положення	88
4.2. Організація підготовки до заняття.....	89
4.3. Методика проведення заняття	91
ПІСЛЯМОВА	121
ЛІТЕРАТУРА.....	123
ДОДАТКИ.....	124

ПЕРЕДМОВА

Навчально-методичний посібник підготовлений згідно з вимогами наказу Міністерства освіти і науки України “Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”, Інструкції Міністерства оборони України “Про організацію освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах”, робочої Програми навчальної дисципліни “Стрілецька зброя та вогнева підготовка” підготовки курсантів Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – ВІКНУ), Курсу стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ-2009), а також із урахуванням досвіду роботи колективу викладачів кафедри загальновійськової підготовки та особистого службового й педагогічного досвіду автора.

Посібник містить декілька розділів. Оскільки вищою формою вогневої підготовки є бойова стрільба, зокрема стрільба із особистої зброї офіцера – пістолета Макарова, а основним видом навчальних занять з вогневої підготовки є практичні заняття, то в першому розділі розглядаються наукові та методичні основи проведення саме такого виду занять. Особливе місце відведене основам педагогічної майстерності викладача, моделям його навчально-виховної роботи під час проведення практичних занять. Цей розділ посібника буде, маю надію, добрим порадиником для, у першу чергу, викладачів-початківців та курсантів старших курсів.

У другому розділі “Загальні та професійні вимоги до підготовки стрільця із ПМ” особливу увагу приділено надзвичайно важливим складовим підготовки стрільця із ПМ, яким в існуючих настановах зі стрілецької справи та порадиниках приділяється дуже мало уваги. У розділі мова йде про технічну підготовку стрільця із ПМ, постановку його подиху під час стрільби, правильний спуск курка з бойового зводу – завершальний і визначальний елемент влучного пострілу, а також розглянуті можливі варіанти невдалих пострілів, їхні ймовірні причини та способи усунення. Акцентовано увагу на вимогах Курсу стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ-2009) щодо суворого дотримання заходів безпеки як під час проведення тренування з навчальними боєприпасами і зброєю, так і під час проведення занять із практичним виконанням вправ навчальних стрільб із пістолета.

Третій розділ “Підготовка, організація та методика проведення заняття з практичним виконанням 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова” присвячений практичному впровадженню в стрілецьке тренування тих порад та рекомендацій, які були розглянуті в перших двох розділах посібника. У ньому пропонується схема організації та методика проведення стрілецького тренування, варіант організації роботи на навчальних місцях.

В останньому розділі “Підготовка, організація та методика проведення заняття з практичним виконанням вправ навчальних стрільб із ПМ” розглянуті порядок підготовки, організації та методика проведення вищої форми вогневої підготовки стрільця із особистою зброєю.

У ньому, як і в попередньому розділі, також пропонується схема організації заняття на навчальних місцях, показані місце та порядок роботи кожного, хто залучається для проведення заняття (наголошую – саме заняття, а не тільки стрільби) із практичним виконанням вправ навчальних стрільб.

Автор сподівається, що даний навчально-методичний посібник сприятиме:

- забезпеченню єдиного підходу до організації та методики проведення стрілецьких тренувань та занять із практичним виконанням вправ навчальних стрільб із пістолета;

- узагальненню та використанню в навчальному процесі передового досвіду в справі підготовки військового професіонала, який майстерно володіє особистою зброєю;

- збереженню послідовності та спадковості в проведенні стрілецьких тренувань і занять із практичним виконанням вправ підготовчих та навчальних стрільб із пістолета.

Єдиний підхід і збереження спадковості та послідовності в проведенні таких занять із курсантами (студентами) передбачає використання основних положень часткової методики викладання дисципліни під час проведення керівниками занять (у першу чергу викладачами-початківцями). Молоді викладачі також отримують апробовані досвідченими викладачами й схвалені кафедрою методичні рекомендації, що детально розглянуті в цьому посібнику і слугуватимуть основою підготовки, організації та проведення стрілецьких тренувань та занять із практичним виконанням вправ підготовчих та навчальних стрільб із пістолета.

Проте запропонований у цьому посібнику досвід і наведені на його основі рекомендації не можуть бути шаблоном, чимось раз і назавжди визначеним, сформульованим – таким, що не підлягає вдосконаленню. Кожне конкретне заняття має свої особливості, свою специфіку, свої відтінки, описати які просто неможливо.

Керуючись загальнодидактичними методами, частковою методикою викладання та цим посібником, викладач має ретельно продумувати методику проведення того чи іншого заняття, виходячи з вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ), цільової настанови та особливостей навчальної групи (взводу), наявності навчально-матеріальної бази та інших факторів, які завжди будуть визначати особливості підготовки, організації та методики проведення будь-якого заняття.

Посібник підготував доцент кафедри загальновійськової підготовки Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка полковник запасу Стахневич Віктор Леонардович.

Розділ I. Наукові та методичні основи проведення занять із вогневої підготовки

1.1. Основні принципи та методичні основи

У процесі навчання курсантів (студентів), згідно із “Концепцією військової освіти в Україні”, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України, основною метою має бути виховання відданості Українському народові, почуття гордості за його історичні завоювання в розбудові самостійної держави; формування високих морально-психологічних якостей громадянина-патріота, особистої відповідальності за оборону та безпеку України. Для досягнення цієї мети необхідно дотримуватися таких основних принципів навчання:

державна й військово-патріотична спрямованість навчально-виховного процесу;

формування в курсантів (студентів) почуття патріотизму, вірності національно-історичним традиціям Українського народу, Збройних Сил України;

свідомість, активність та самостійність у навчанні;

наочність у навчанні;

відповідність змісту та організації навчання потребам професійної діяльності;

систематичність, послідовність та комплексність;

доступність у навчанні;

стійкість та надійність набутих знань, умінь і навичок;

індивідуальний підхід до тих, хто навчається.

Свідомість, активність та самостійність навчання досягається вихованням у курсантів (студентів) почуття необхідності вивчення навчальної дисципліни з метою використання отриманих знань, умінь і навичок для захисту суверенітету та незалежності своєї Батьківщини. Викладання повинно проводитися так, щоб ті, хто навчається, самі робили правильні висновки, засвоєння навчального матеріалу має бути свідомим, а не механічним зубрінням. Теоретичний матеріал необхідно так викладати, щоб ті, хто навчається, розуміли, яке значення він має для практики.

Наочність у навчанні сприяє якіснішому засвоєнню навчального матеріалу. Кращі наочні посібники – це зразки зброї та боєприпасів, бойової техніки, приладів спостереження тощо. На практичних заняттях принцип наочності забезпечується зразковим особистим показом викладачем прийомів та дій зі зброєю та бойовою технікою,

умінням використовувати різні макети, засоби імітації, навчальні прилади, плакати, схеми, технічні засоби навчання, комп'ютерну техніку тощо.

Відповідність змісту та організації навчання потребам професійної діяльності досягається вивченням основ стрільби, матеріальної частини зброї та її бойових можливостей.

Проведення стрілецьких тренувань та занять із практичним виконанням вправ підготовчих і навчальних стрільб дають можливість курсантам оволодіти навичками вмілого використання стрілецької зброї та озброєння бойових машин.

Принцип систематичності, послідовності та комплексності покладено в основу навчальних програм і структурно-логічних схем. Послідовність навчальної дисципліни полягає в тому, що її вивчення відбувається від легкого до більш важкого, від простого – до складного. Принцип комплексності викладання вогневої підготовки забезпечується її проведенням у тісному взаємозв'язку з такими предметами загальновійськової підготовки, як загальна тактика, військова топографія, зброя масового ураження та захист від її уражуючих факторів, військова психологія та педагогіка, фізична підготовка, Статути Збройних Сил України, стройова підготовка. Принцип систематичності, послідовності та комплексності також обумовлює постійне повторення та вдосконалення раніше вивченого теоретичного навчального матеріалу, набутих умінь та практичних навичок роботи зі стрілецькою зброєю, озброєнням бойових машин та приладами.

Доступність у навчанні. Цей принцип вимагає, щоб зміст та обсяг навчального матеріалу відповідав загальноосвітньому розвитку тих, хто навчається.

Стійкість та надійність набутих знань, умінь та практичних навичок нерозривно пов'язані з розглянутим вище принципом систематичності в навчанні. Тільки постійне повторення, тренування можуть дати ефект надійного засвоєння теоретичного матеріалу й набуття стійких практичних навичок. Крім того, стійкість та надійність засвоєння навчального матеріалу багато в чому залежить від того, як підготовлений сам викладач, як він організує заняття, наскільки він вимогливий під час проведення контролю знань тих, хто навчається, принциповий та об'єктивний при оцінці їх знань, умінь і практичних навичок.

Методичними основами проведення занять із вогневої підготовки є наступні положення військової педагогіки:

сутність процесу навчання;
принципи навчання;
форми навчання;
оцінка набутих знань, умінь та практичних навичок;
сутність процесу виховання;
принципи виховання;
методи виховання;
сутність військового виховання.

Основними організаційними формами навчання курсантів під час проведення занять із дисципліни “Стрілецька зброя та вогнева підготовка” є практичні заняття, стрілецькі тренування, проведення змагань, відпрацювання нормативів.

Заняття з вогневої підготовки може проводитися протягом чотирьох-шести годин, зазвичай, комплексним методом. У ході заняття можуть відпрацьовуватися навчальні питання однієї або декількох тем навчальної дисципліни. Курсанти мають можливість виконувати вправи підготовчих та навчальних стрільб із стрілецької зброї та озброєння бойових машин, по киданню навчально-імітаційних та бойових гранат, відпрацьовувати прийоми та правила стрільби й нормативи, вдосконалювати свої знання з раніше вивчених зразків зброї та боєприпасів.

Практичні заняття по відпрацюванню прийомів і правил стрільби із стрілецької зброї та озброєння бойових машин проводяться у вогневих містечках.

Комплексні заняття з практичним виконанням вправ навчальних стрільб із стрілецької зброї проводяться на полігонах та військових стрільбищах, а з озброєння бойових машин – на відповідних директрисах. Заняття з практичним виконанням вправ підготовчих та навчальних стрільб із пістолетів можна організувати й ефективно проводити комплексним методом у стрілецькому тирі. Порядок підготовки, організації та методика проведення таких занять розглянуті в III та IV розділах даного посібника.

1.2. Забезпечення єдності навчального та виховного впливу

Виховна робота викладацького складу загальновійськових кафедр покликана сформувати особистість військовослужбовця, офіцера, командира, здатного управляти підрозділом під час повсякденної професійної діяльності та в умовах сучасного бою.

Аналіз навчально-виховних орієнтирів дисциплін загальновійськових кафедр свідчить, що крім відповідних знань і умінь викладачі формують і розвивають у курсантів такі почуття та інтереси, як відданість Українському народові; особиста відповідальність за оборону й безпеку держави; любов до армії; повага до командирів (начальників); відповідальність за солдата та поважне ставлення до нього; розумна ініціативність, самостійність та винахідливість; колективізм та бойова згуртованість; упевненість у своїх командирських, організаторських, методичних, практичних та професійних здібностях тощо.

Навчально-виховні орієнтири зосереджують увагу викладачів на формуванні у тих, хто навчається: стройової виправки, дисциплінованості, ретельності, відповідальності, командирської гордості й самовідданості, активності, принциповості, працьовитості, фізичної та спортивної витривалості, методичних навичок, колективізму та віри в товаришів, сміливості, рішучості, швидкості та гнучкості мислення, цілеспрямованості та волі, акуратності, емоційної стійкості, швидкості реакції, мужності тощо.

Найбільш повне злиття процесів навчання та виховання забезпечує СЛОВО. Мова викладача велеречиво демонструє його світогляд, моральність, світосприйняття. Мабуть тому військові вчені-педагоги в навчально-виховному процесі відводять вирішальну роль мові військового фахівця. Мовна культура викладача може сприяти поліпшенню морально-психологічного мікроклімату в аудиторії, може й зруйнувати його; може забезпечити викладачеві тісний та щирий контакт із тими, кого він навчає, а може й збудувати між ними глуху стіну.

Під час проведення занять викладач може звернутись до будь-якого курсанта з питанням чи зауваженням. Кожне, навіть на перший погляд не суттєве, зауваження викладача “проходить” крізь очі й вуха більшості курсантів, вони відповідно реагують, а це, у свою чергу, впливає на сприйняття того курсанта, до якого звертається педагог.

Психологія педагогічної діяльності складається з установок (розумової частини), рішення й дії (дійової частини) та врахування педагогом наслідків своєї роботи. Склад цих компонентів, а також сприйняття їх курсантом чи колективом взагалі, залежать від внутрішнього морально-психологічного клімату в колективі. Одні установки діють у викладача, інші – у колективі, а ще інші – у конкретного курсанта (студента).

Загальна установка викладача – неусвідомлений або мало усвідомлений спосіб реагування на реалії педагогічної діяльності. Є викладачі “добрі”, є “суворі”, є “ліберальні”. Курсанти, говорячи про те, за що вони поважають своїх викладачів, часто виділяють такі якості, як доброта, веселість, життєрадісність: “Мені дуже подобаються викладачі, які мають почуття гумору й люблять пожартувати”. Нікому не подобається, коли викладач недоречним жартом ставить курсанта у незручне становище. Такі викладачі ніколи не здобудуть поваги в курсантів (студентів). Розумна суворість та справедлива вимогливість викладача позитивно сприймається більшістю курсантів, а постійні негативні зауваження, які робить “принциповий викладач”, викликають у курсантів ворожість і зменшують виховний вплив. “Викладач-ліберал” вражає курсантів свободою своїх поглядів та мислення, оригінальністю ідей, але його поблажливість до неуків розхолоджує колектив, порушуючи ритм пізнавальної діяльності.

Практичні заняття, про які йде мова в цьому посібнику, призначені для формування в курсантів (студентів) відповідних знань, умінь та навичок. Методика їх проведення в різних дисциплінах різна, але в будь-якому випадку потребує від викладача великих зусиль і творчого мислення для досягнення навчально-виховних цілей:

мобілізувати та організувати активну й свідому участь кожного курсанта (студента) у вирішенні практичних завдань;

проводити тренування та вправи систематично та послідовно, поступово ускладнюючи їх шляхом доповнення новими елементами дій;

уважно та старанно контролювати хід правильного виконання всіх елементів вправи;

привчати тих, хто навчається, до самоконтролю, самоаналізу своїх дій та їх самооцінки;

максимально наближати умови виконання вправ до обстановки сучасного бою.

Викладач у ході практичних занять проводить індивідуальну виховну роботу, на меті якої є: загартування волі курсантів, розвиток у них наполегливості, завзятості, спостережливості, розумної ініціативи, самостійності, колективізму, взаємодопомоги та інших важливих якостей військового фахівця.

Однак виховна роль навчальних занять при всій її значущості не вичерпує виховної функції викладача ВВНЗ. Поряд із цим важливе значення має участь викладача спільно з тими, хто навчається, у громадських, культурних, спортивних заходах, бесіди й виступи виховного характеру в позанавчальний час.

Звичайно, найкращим психолого-педагогічним виховним впливом на курсантів є особистий приклад викладача – його ерудиція, високий професіоналізм та компетентність, вміння знайти правильну відповідь навіть на непросте запитання, порадити додаткове джерело інформації з даного питання.

Також на виховання особистості курсанта дуже впливають загальний авторитет і педагогічні здібності викладача. Його обізнаність, лекторська майстерність, привабливість рис характеру, навіть зовнішність складають позитивний імідж. Адже не випадково хтось із мудрих сказав, що Вчителем (саме так – із великої літери) передусім є не той, хто може провести, навіть майстерно, навчальне заняття, а той, у кого є чому навчитися! Особливо це стосуються викладачів вищих військових навчальних закладів, де офіцери-викладачі навчають та виховують майбутніх офіцерів для Збройних Сил України.

І навпаки, легковажне ставлення викладача до виконання своїх обов'язків, неухважність, а так само й дратівливість, брутальність, інші людські вади, з якими не бореться сам педагог, призводять до нездатності позитивно впливати на тих, хто навчається. І хоч останні не завжди вступають у конфлікт із викладачем, намагаються уникати його, але в них створюється стійка негативна реакція на його заняття, емоційна неприязнь до нього самого. Так само негативно ставляться курсанти (студенти) й до того, хто недостатньо володіє мовною майстерністю і під час проведення занять виявляє низьку культуру мови, веде заняття так званим “суржиком”.

Таким чином, задача забезпечення єдності процесів навчання та виховання – це складна, багатопланова проблема, що вимагає від викладача вищого військового навчального закладу (ВВНЗ) значного інтелектуального та психологічного напруження, працелюбності та самовідданості.

1.3. Основи педагогічної майстерності викладача ВВНЗ

Педагогічна майстерність викладача ВВНЗ – це система його військово-наукових та психолого-педагогічних знань, організаційно-методичних умінь та навичок, яка у поєднанні з високими морально-

психологічними якостями дозволяє йому найефективніше вирішувати задачі підготовки військових фахівців за встановленими напрямками, спеціальностями й спеціалізаціями відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик.

Фундаментом викладацької майстерності є: глибокі спеціальні знання дисципліни, яка викладається, її наукових основ; висока особиста відповідальність за якість навчання курсантів (студентів); знання психології й педагогіки; дидактичних принципів вищої школи; володіння методикою викладання, тобто сукупністю способів, методів і прийомів для систематичного, послідовного та доцільного ведення навчально-виховної роботи з курсантами (студентами) із конкретної навчальної дисципліни.

Виходячи з вищесказаного, можна сформулювати основні вимоги до професійної підготовки викладача ВВНЗ. На першому місці стоїть спроможність викладача забезпечувати *високий науковий рівень навчання* курсантів (студентів).

Науковість навчання передбачає:

по-перше, що всі знання, якими оволодівають курсанти (студенти), мають задовольняти вимоги підготовки за напрямками, спеціальностями й спеціалізаціями, відповідати останнім досягненням сучасної науки, тим самим забезпечувати випускникам ВВНЗ перспективу службового й творчого зростання;

по-друге, що при викладанні будь-якої дисципліни найбільша увага повинна приділятися її *методології*, розкриттю її фундаментальних положень, об'єктивних закономірностей, сполученню синтезу й аналізу, індукції та дедукції, наукової обґрунтованості й доказовості;

по-третьє, розкриття історії розвитку галузі знань, яка вивчається, місця в цій галузі навчальної дисципліни, історії її становлення й вдосконалення.

Глибоке розуміння наукової складової своєї дисципліни в тісному зв'язку з її практичними додатками – найважливіша якість педагога. Разом із тим одного високого наукового рівня викладача недостатньо для його ефективної навчальної роботи. Існує точка зору, що кожний, хто накопичив певний багаж знань, досяг високих результатів у тій чи іншій сфері військової діяльності, без додаткової психолого-педагогічної підготовки здатний викладати у вищому навчальному закладі, проте вона помилкова. Характер і складність задач вищої військової школи, її реформування вимагають високого рівня

педагогічної культури викладача, глибокого розуміння ним сутності, специфіки й задач навчально-виховного процесу у ВВНЗ. Тому освоєння основ та постійне нарощування знань із психології та педагогіки вищої військової школи на етапі становлення є актуальною задачею кожного викладача.

Головними критеріями педагогічної майстерності викладача є:
чітка система й послідовність у навчально-виховній роботі;
результати засвоєння навчального матеріалу тими, кого він навчає;

наявність авторитету серед колег та тих, кого він навчає;
уміння узагальнювати досвід та кваліфіковано вести наукову та методичну роботу.

Основними елементами педагогічної майстерності викладача є:
глибоке розуміння мети та завдань навчання й виховання курсантів (студентів);

висока особиста відповідальність за якість навчання та виховання;
постійна творча й наполеглива робота, направлена на підвищення ефективності занять;

повага до курсантів (студентів), намагання передати їм свої знання та особистий практичний, службовий і професійний досвід;

глибоке, на рівні останніх досягнень сучасної науки, знання дисципліни, яку викладає;

глибоке знання основних положень військової педагогіки та психології, принципів навчання й виховання у ВВНЗ та спирання на них у своїй практичній діяльності;

уміння вибирати методичні прийоми проведення заняття, які найповніше забезпечать виконання поставленої навчальної мети та завдань навчання й виховання, оптимально планувати проведення кожного заняття й готуватися до нього з урахуванням складу конкретного навчального підрозділу;

уміння захоплено та дохідливо викладати навчальний матеріал, ефективно управляти процесом навчання й виховання;

висока культура мови в поєднанні з іншими елементами ораторського мистецтва;

педагогічний такт при неухильному дотриманні статутних вимог під час проведення занять, висока загальна та військова культура поведінки;

уміння глибоко та самокритично аналізувати кожне проведене заняття, виявляти причини помилок і недоліків, робити з цього правильні висновки.

Основні ознаки високого педагогічного такту викладача:

статутна вимогливість до курсантів (студентів) без грубості, дріб'язкової прискіпливості та приниження їхньої гідності;

принциповість та наполегливість без упертості;

уміння навчати без підкреслення своєї вищості;

уміння терпляче й доброзичливо вислуховувати та чути тих, хто навчається, без прояву байдужості та зверхності;

уважне та об'єктивне ставлення до відповідей на заняттях, незалежно від їхнього змісту;

природність та простота спілкування, яка виключає фамільярність і панібратство;

уважність, чуйність і повага до тих, хто навчається;

гумор без глузування, яке принижує гідність особистості;

вимогливість до себе, уміння критично оцінювати свої вчинки, бути для тих, хто навчається, прикладом виконання своїх службових та військових обов'язків;

високі моральні якості.

Головними рисами характеру досвідченого педагога є:

цілеспрямованість, що породжує творчу активність;

наполегливість, яка виражається в неухильному намаганні та вмінні послідовно домагатися точного виконання своїх вимог;

рішучість, яка надає можливість знаходити найбільш ефективні способи впливу, не губитися в складних обставинах;

уміння володіти собою, долати страх, сором'язливість, збентеженість;

терплячість, готовність пояснювати й вислуховувати без дратівливості;

організованість, яка є необхідною умовою навчально-виховного впливу;

творчий підхід до вирішення завдань навчання та виховання.

Таким чином, педагогічна майстерність викладача ВВНЗ являє собою синтез наукових знань, організаційно-методичних умінь та особистих якостей – розуму, почуттів, волі, характеру, здібностей тощо. Вона характеризує якісний рівень педагогічної діяльності викладача та дає можливість найефективніше вирішувати завдання навчання та виховання курсантів (студентів).

1.4. Модель діяльності викладача під час практичного заняття

Основною формою організації занять у процесі підготовки стрільця із пістолета Макарова, як і більшості занять із вогневої підготовки, є практичні заняття. Про методiku організації та проведення практичних занять написано й відомо вже немало. Тому більш доцільним та корисним, особливо для викладачів-початківців, буде розглянути перевірену на практиці модель діяльності досвідченого викладача при паралельному порівнянні з можливими варіантами методів діяльності молодого викладача під час проведення таких занять.

А. Доведення інформації

Варіанти діяльності досвідченого викладача	Можливі варіанти діяльності викладача-початківця
Матеріал заняття тісно пов'язаний з повсякденним життям та діяльністю військ	Матеріал заняття з повсякденним життям та діяльністю військ не пов'язується
Акцентується увага тих, хто навчається, на важливості навчального матеріалу для їх подальшого навчання та майбутньої практичної діяльності	Не підкреслюється важливість навчального матеріалу для подальшого навчання курсантів та їх майбутньої професійної діяльності
Чітко ставиться задача та мета заняття, а не тільки оголошується його тема	Оголошується лише тема заняття, а задача та мета не ставиться
Уміло використовуються узагальнення, виділяється головне	Метод узагальнення та виділення головного не застосовується або застосовується невміло
Яскраве, емоційне доведення інформації	Доведення інформації – неемоційний монолог викладача
Інформація деталізується в розумних межах	Надмірна деталізація інформації
Детальний аналіз отриманих результатів	Аналіз отриманих результатів не проводиться або проводиться поспіхом
Висновки робляться по ходу заняття та в кінці	Висновки робляться після дзвінка або не робляться взагалі

Б. Організація практичної діяльності курсантів (студентів)

Варіанти діяльності досвідченого викладача	Можливі варіанти діяльності викладача-початківця
Різноманітність прийомів та способів організації практичної діяльності тих, хто навчається	Використання замалого арсеналу прийомів та способів організації практичної діяльності тих, хто навчається
Організація та проведення практичної роботи курсантів (студентів) відбувається відповідно до вимог Статутів	Робота організується та проводиться з порушеннями вимог Статутів
На початку заняття оголошує заходи безпеки, а протягом його забезпечує їх суворе виконання	Не нагадує про необхідність дотримання заходів безпеки, або/та в ході заняття на окремі їх порушення не реагує
Постійно слідкує за практичною роботою тих, хто навчається, організовує їхню діяльність, а не поведінку	Не слідкує або недостатньо уважно слідкує за практичною роботою тих, хто навчається, більше уваги приділяє їхній поведінці
Сприяє активній діяльності тих, хто навчається	Своєю гіперактивністю пригноблює активність та ініціативу тих, хто навчається
Підводить курсантів (студентів) до самостійного пошуку вирішення проблем, які можуть виникати під час практичної роботи	Намагається сам розв'язати всі проблеми, що виникають у результаті роботи тих, хто навчається
Якщо необхідно, відповідає на питання курсантів (студентів)	Зовсім не відповідає на питання курсантів (студентів) або відповідає плутано
Організує фронтальну, групову й попарну роботу	Фронтальна, групова та попарна організація роботи відсутня. Процес навчання носить, в основному, репродуктивний характер: сам викладач або один курсант (студент) виконує роботу, а решта лише спостерігає

Виявляє індивідуальні можливості та рівень практичної підготовки курсантів із наступною підготовкою індивідуальних завдань різної складності	Рівня індивідуальних можливостей та практичної підготовки тих, хто навчається, не виявляє, диференційного підходу до підготовки індивідуальних завдань не проявляє
Задає питання й спілкується не тільки з активними курсантами (студентами)	Задає питання й спілкується тільки з активними курсантами (студентами)
До розгляду та обговорення складних навчальних питань залучає декілька курсантів (студентів)	Розгляд та обговорення складного питання практикується тільки з одним курсантом (студентом)
Практикує залучення курсантів (студентів) для надання допомоги тим, хто відчуває труднощі під час доповіді чи практичних дій, для доповнення або виявлення/виправлення помилок	Допомога тим, хто її потребує, із боку інших курсантів (студентів) не практикує
Практикує самостійне рішення задачі всіма тими, хто навчається, після колективного обговорення алгоритму її вирішення та з наступним колективним розбором результатів	Колективне обговорення плану рішення задачі та наступний колективний розбір результатів не практикує
Практикує чергування обговорення теоретичних питань із виконанням практичних завдань	Метод чергування обговорення теоретичних питань із виконанням практичних завдань не практикує
Надає допомогу під час практичної роботи. Показує тільки як і що треба робити, але не виконує роботу сам	Допомоги під час практичної роботи не надає. Показуючи що і як потрібно робити, сам виконує всю роботу чи більшу її частину
Уміло реалізує комплексування знань, практичних навичок та умінь курсантів (студентів), які вони отримали й набули під час вивчення суміжних навчальних дисциплін	Комплексування знань, умінь та практичних навичок не проводить, зв'язок питань, що вивчаються (практично відпрацьовуються) із суміжними навчальними дисциплінами відсутній

Особисто показує зразкове виконання прийомів та дій, які потрібно буде виконувати на занятті тим, хто навчається	Вимагає від тих, хто навчається, більше, ніж може показати сам, а особистий показ замінює поясненнями
Слідкує за мовою тих, хто навчається, вимагає вживання статутних термінів і положень, навчає коротко та лаконічно висловлювати свої думки	Не слідкує за мовою тих, хто навчається, застосування статутних термінів і положень не вимагає, не вчить висловлювати свої думки коротко та лаконічно
Негайно виправляє, а частіше попереджує можливі помилки під час практичної роботи, не накопичуючи їх	Помилки в ході практичної роботи виявляє лише в кінці заняття, коли їх накопичилося багато і вже важко виправити
У випадку виходу зі строю технічних засобів навчання, засобів матеріально-технічного забезпечення заняття готовий сам їх швидко привести до робочого стану або залучає для цього навчально-допоміжний склад	У випадку виходу зі строю технічних засобів навчання, засобів матеріально-технічного забезпечення заняття потрапляє в скрутне становище, сам привести їх до робочого стану не завжди готовий, не залучає для цього навчально-допоміжний склад
Під час проведення практичної роботи з курсантами (студентами) не дозволяє собі займатися сторонніми справами	Під час проведення практичної роботи з курсантами (студентами) часто займається своїми справами, веде сторонні розмови з колегами або по телефону і т.д.

В. Організація контролю та оцінювання

Варіанти діяльності досвідченого викладача	Можливі варіанти діяльності викладача-початківця
Використовує різні форми, способи та засоби для швидкого й ефективного поточного опитування курсантів (студентів)	Використовує мало форм та методів поточного опитування курсантів (студентів)
Оголошує вимоги щодо критеріїв оцінки відповідей на теоретичні питання та за виконання практичних дій	Вимоги та критерії оцінок до тих, хто навчається, не доводить

Опитування проводить енергійно, без затягування	Опитування проводить мляво, без залучення до активної участі всіх тих, хто навчається
Опитування на двогодинному занятті займає не більше 10-ти хвилин, а на чотиригодинному не більше 20 хв.	Опитування не виправдано затягується й займає основну частину навчального часу
Проявляє вміння за необхідності переформулювати запитання в більш зрозумілу для тих, хто навчається, форму	Переформулювати запитання в більш зрозумілу для тих, хто навчається, форму не завжди може
Оцінює підготовку кожного курсанта (студента)	Оцінює загалом навчальну групу. Індивідуально курсантів (студентів) не оцінює
Використовує індивідуальні, фронтальні та групові контрольні завдання	Індивідуальні, фронтальні та групові контрольні завдання не готує й не використовує
Застосовує контролюючі програми, у тому числі й з використанням комп'ютерної техніки	Контролюючі програми, у тому числі з використанням комп'ютерної техніки, не застосовує або застосовує недостатньо
Ретельно контролює правильність виконання прийомів та дій. Вказує (показує) шляхи та способи виявлених помилок по ходу заняття	Помилки та недоліки залишаються непоміченими або на них вказується лише в кінці заняття
Контроль орієнтований на оцінювання готовності курсантів до використання знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності	Контроль направлений тільки на оцінку знань програмного матеріалу
Відповіді на теоретичні запитання та виконання практичних дій завжди оцінюються. Оцінка завжди аргументується	Відповіді та результати практичних дій не завжди оцінюються. Оціночні міркування вголос не висловлюються
Оцінка відповідей та результатів практичної роботи об'єктивна, ясна та зрозуміла тим, хто навчається	Оцінка відповідей та результатів практичної роботи необ'єктивна (завищена/занижена) та незрозуміла тим, хто навчається

Більшість оціночних міркувань, висловлених уголос, мають позитивне спрямування	Уголос висловлюються переважно негативні оціночні міркування й адресуються до всієї навчальної групи (“усі не готові”, “ніхто нічого не знає” тощо)
Під час висловлювання оціночних міркувань та при оцінюванні відповідей (дій) проявляє педагогічний такт і витримку	При оцінюванні неправильних або неточних відповідей (дій) викладач занадто емоційний, педагогічного такту не проявляє
Оцінює пізнавальну та творчу діяльність і вчинки тих, хто навчається, а не їх особистість	При оцінюванні діяльності тих, хто навчається, часто переважає оцінка їхньої особистості
Уміло стимулює самооцінку й самоконтроль	Стимулювання самооцінки та самоконтролю невміле або взагалі не практикується
Стимулює взаємооцінювання	Взаємооцінювання не практикує взагалі
Обговорює результати контролю	Результати контролю з навчальною групою не обговорює
Запрошує відстаючих та тих, хто пропустив заняття через поважні причини, на індивідуальні співбесіди (проведення індивідуальних та групових консультацій)	Не практикує індивідуальну (чи групову) роботу з відстаючими та тими, хто пропустив заняття через поважні причини, під час самопідготовки

Г. Активізація пізнавальної діяльності тих, хто навчається

Варіанти діяльності досвідченого викладача	Можливі варіанти діяльності викладача-початківця
Підкреслення викладачем та усвідомлення тими, хто навчається, прийомів та способів пізнавальної діяльності	Прийоми та способи пізнавальної діяльності не підкреслюються, а тими, хто навчається, – не усвідомлюються
Різноманітність методичних прийомів та способів активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчається	Одноманітність засобів активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчається

Акцентує увагу курсантів на важливості питань, що вивчаються та практично відпрацьовуються, для їх подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності	Не акцентує увагу курсантів на важливості питань, що вивчаються та практично відпрацьовуються, для їх подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності
Уміло застосовує методичні прийоми та способи активізації творчої пізнавальної діяльності тих, хто навчається	Не використовує чи невміло застосовує прийоми та способи активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчається
Умови, в яких відпрацьовуються практичні вправи чи проводиться стрілецьке тренування, максимально приближені до обстановки можливого сучасного бою	Заняття не пов'язуються з реальними задачами, що вирішуються у військах
Заняття насичено ситуаціями, які вимагають самостійності, ризику, напруження розумових здібностей та фізичних можливостей	Заняття не вимагає від тих, хто навчається самостійності, ризику, напруження розумових здібностей та фізичних можливостей
Визначає індивідуальну підготовленість та здібності тих, хто навчається, і з урахуванням цього готує індивідуальні завдання різної складності	Не приділяє уваги визначенню індивідуальної підготовленості та здібностей тих, хто навчається. Індивідуальні завдання різної складності не готує
Штучно створює проблемні ситуації та передбачає вихід з них за активної розумової та практичної діяльності тих, хто навчається	Проблемні ситуації з навчально-виховною метою не створюються або розв'язуються самим викладачем без розумової та практичної діяльності тих, хто навчається
Поступово підвищує складність практичних завдань під час заняття	Протягом всього заняття виконуються завдання однакової складності
Організує розв'язання творчих завдань	Розв'язання виключно "предметних" завдань, а також завдань, що вимагають лише репродуктивної діяльності
Створює ігрові ситуації	Відсутність ігрових ситуацій

Уміло ставить проблемні питання та дає можливість відповідати на них, що, у свою чергу, приводить до діалогу, активної дискусії	На поставлені проблемні питання намагається відповідати сам. Діалог, дискусія не практикуються
Примусово залучає пасивних курсантів (студентів) до обговорення питань	Пасивні курсанти (студенти) до обговорення питань не залучає
Залучає до обговорення складних питань якомога більше тих, хто навчається	Обговорення складного питання проводить з одним, найпідготовленішим курсантом (студентом)
Залучає курсантів (студентів) для надання допомоги тим, кому складно відповісти на поставлене запитання, для виправлення помилок та доповнення відповіді	Для надання допомоги тим, кому складно відповісти на поставлене запитання, виправлення помилок та доповнення відповіді курсантів (студентів) не залучує
Тактовно виправляє відповіді чи практичні дії лише на початку відповіді чи при очевидній помилковості практичних дій	Викладач опікує курсанта (студента), поспішає із підказками, нав'язує йому своє рішення
Активність тих, хто навчається, не подавляється активністю викладача	Своєю гіперактивністю подавляє активність тих, хто навчається
Застосовує прийом цілеспрямованої помилки	Прийом цілеспрямованої (свідомої) помилки не застосовує
Підкреслювання професійної значущості навчальних питань та практичних дій, що вивчаються	Не підкреслює професійної значущості навчальних питань та практичних дій, що вивчаються
Обґрунтовано та вміло застосовує технічні засоби навчання, повне матеріально-технічне забезпечення заняття	Технічні засоби навчання не використовує або використовує невміло, недостатнє матеріально-технічне забезпечення
Помічає й заохочує розумну ініціативу тих, хто навчається	Не надає належного значення розумній ініціативі та самостійності тих, хто навчається, більше бачить їх недоліки та пасивність і намагається нотаціями активізувати заняття

Створює атмосферу змагання та організує його. Змагання проводить за конкретними задачами та нормативами. Відзначає кращих, гіршим вказує на помилки та недоліки, надає поради й рекомендації	Змагання по розв'язанню задач та відпрацюванню практичних дій та нормативів не практикує, кращих курсантів (студентів) не відзначає, гіршим не вказує на помилки та недоліки, конкретних порад і рекомендацій не надає
Оцінка роботи курсанта (студента) не викликає в нього сумнівів щодо об'єктивності, вона йому зрозуміла й стимулює його до подальшої роботи	Оцінка курсанту (студенту) не зрозуміла і не стимулює його подальшу навчальну активність
Ставить конкретні завдання щодо вивчення чи практичного відпрацювання для підготовки до наступного заняття під час самопідготовки	Надає простий перелік питань для самостійного вивчення. Рекомендацій для підготовки до наступного заняття не дає

Запропонована модель діяльності викладача під час проведення практичних занять побудована за принципом двох полярних варіантів його навчально-виховної роботи. Такий підхід зручний та корисний особливо для викладачів-початківців, оскільки вони мають можливість не тільки ознайомитися зі зразками нормативної поведінки досвідчених викладачів, а й зрозуміти, чого і як потрібно уникати, розпочинаючи свою особисту надзвичайно відповідальну та важливу педагогічну діяльність.

Колективом кафедри в ході повсякденної діяльності проводяться цілеспрямовані заходи щодо нарощування педагогічної майстерності викладачів, що тільки розпочинають педагогічну діяльність. У цьому важлива роль належить проведенню показових, відкритих і пробних занять.

Також важливе та дієве значення має контроль навчально-виховної діяльності всіх навчально-наукових працівників кафедри. Викладач не повинен “жахатися” контролю занять, оскільки контроль є ефективним засобом об'єктивної оцінки його педагогічної діяльності, надання йому конкретної допомоги в нарощуванні педагогічної майстерності та вдосконаленні науково-методичного рівня навчальної дисципліни.

Контроль занять проводиться начальником ВВНЗ, його заступниками, начальником факультету, його заступниками та начальником кафедри і його заступником. Контролюючий заняття завчасно, напередодні дня його проведення ознайомлюється з темою та змістом заняття за тематичним планом вивчення дисципліни. На занятті він не втручається в процес його проведення. Після заняття контролюючий проводить детальний розбір проведеного навчального заняття згідно з рекомендаціями, викладеними в бланку відповідного листа контролю (Додаток 10).

За результатами розбору контролюючий дає оцінку заняття, вказівки й рекомендації щодо усунення виявлених недоліків та вдосконалення змісту й методики проведення занять. Після завершення бесіди з викладачем контролюючий оформляє лист контролю на відповідному бланку. Бланки брошуруються в журнал контролю занять та зберігаються на кафедрі. Результати контролю занять, який проводиться за планом ВВНЗ, оформляються на листах контролю, які зберігаються в навчальному відділі ВВНЗ.

Результати контролю занять обговорюються на щотижневих нарадах з професорсько-викладацьким складом кафедри.

Розділ II. Загальні та професійні вимоги до підготовки стрільця із пістолета Макарова

2.1. Основи стрільби із пістолета Макарова

Якщо балістичні якості зброї визначаються системою “патрон-зброя”, то влучність та загальна ефективність стрільби із пістолета визначається вже всією системою “патрон-зброя-стрілець”. Наведення пістолета стрілець виконує власним тілом. Результативність стрільби у величезній мірі буде залежати від особистих якостей стрільця та його натренованості. Тому й кажуть про пістолет, що це особиста зброя.

Особисті якості стрільця не можуть бути вродженими, успадкованими. Мова йде про професійні якості особи, які набуваються наполегливою працею, навчанням і тренуваннями.

Підготовку стрільця можна розділити на базову, спортивну та бойову. Базова підготовка є першим етапом, який практично однаковий для всіх стрільців – будуть вони після цього етапу тренуватися для змагань чи опановувати бойову (тактичну) стрільбу. Приступати ж до бойової підготовки, тобто вивчення прийомів стрільби у різних умовах бойових обставин, без відпрацювання базової безперспективно й навіть безглуздо. Стрілець, який хоче майстерно володіти особистою зброєю, не повинен, просто не має права зневажливо ставитися до навчальних вправ і тренувань. Навички, набуті в стрілецькому тирі, ще нікому не завадили в реальному “вогневому контакті”. Стрілецький тир згадано не випадково – тільки наполегливим тренуванням можна досягти пристойних результатів. Ніякий самовчитель не замінить кваліфікованого керівника (викладача) та роботу на вогневому рубежі.

Будь-який варіант підготовки складається із підготовки стрілецької, технічної, тактичної, фізичної й психологічної – усі ці складові взаємопов’язані і не можуть відпрацьовуватися й розвиватися незалежно. Ось чому такого важливого значення кафедра загальновійськової підготовки ВКНУ надає взаємодії та узгодженню своєї роботи з кафедрами тактики та оперативного мистецтва, фізичної підготовки, військової психології та педагогіки.

Стрілецька підготовка передбачає знання будови, принципу дії та бойових можливостей зброї, внутрішньої та зовнішньої балістики, прийомів та правил стрільби, основ анатомії та фізіології людини, без чого неможливо правильно оцінити свої дії під час стрільби.

Тактична підготовка вчить швидко й правильно пристосовуватися до різних умов бойових обставин, уміло, грамотно враховувати дії противника та його наміри, вигідно використовувати захисні та маскуючі властивості місцевості для досягнення успіху в бою. Фізична підготовка дає можливість стрільцю стати більш сильним, гнучким, спритним, витривалим і загалом більше працездатним. Психологічна – забезпечує готовність до адекватних дій у стресових ситуаціях.

Особливості стрільби із пістолета полягають у тому, що наведення зброї на ціль і спуск курка з бойового зводу виконується однією рукою при відносній (через коливання корпусу й руки) стійкості зброї.

Крім цього, складність полягає ще й в тому, що існує необхідність одночасного утримання в полі зору прорізу цілика, мушку (прицільні пристосування ПМ) та точку (район) прицілювання на мішені. Це пояснюється тим, що око людини не здатне водночас чітко бачити й мушку в прорізу цілика, що знаходиться приблизно на відстані 80 см від ока, і мішень – на відстані, наприклад, 25 м. Ці труднощі збільшуються через недостатню освітленість стрілецького тиру, коли зіниця ока розширюється для того, щоб більше пропустити світла. Внаслідок цього глибина різкості значно зменшується, прицільне пристосування “розпливається” і точне наведення зброї на ціль ще більш ускладнюється.

При стрільбі з пістолета військовослужбовці, навіть із значним службовим досвідом, нерідко допускають найбільш розповсюджені помилки:

- приймають положення для стрільби, яке не забезпечує стійкого положення зброї в момент пострілу;
- застосовують хватку (спосіб утримання зброї), яка також не забезпечує стійкого та одноманітного положення пістолета в руці, особливо під час натискання на спусковий гачок;
- затягують виконання пострілу, тобто перетримують його здійснення під час прицілювання та спуску курка з бойового зводу;
- переключають увагу з прицільних пристосовань на мішень і навпаки;
- смикають спусковий гачок у момент суміщення “рівної мушки” із точкою (районом) прицілювання;
- не припиняють (не затримують) подиху під час прицілювання та спуску курка з бойового зводу;

– перебувають у нервовому напруженні, викликаному острахом (очікуванням) пострілу й тому відволікаються від процесів прицілювання та правильного спуску курка з бойового зводу.

Ці та інші можливі помилки під час стрільби із пістолета є наслідком причин, які заважають оволодінню технікою влучної стрільби. Ось основні з них:

а) низька методична підготовка керівника стрільби;

б) відсутність приладів та пристосувань, які б дозволяли точно та вчасно виявляти наявність помилок, також можливий недогляд керівника стрільби, викладача, тренера;

в) глибоке (найчастіше вперте й не виправдане) переконання стрільця, який допускає грубі помилки, що він правильно виконує постріл, а зброя не приведена до нормального бою й взагалі низької якості (це характерно, насамперед, для стрільців-початківців).

Після перших невдач стрільці-початківці доходять до висновку, та ще й не без поради деяких керівників стрільби, що для успішної стрільби потрібно тренувати тільки руку та подовгу утримують у ній гантель, праску та інші, важчі за пістолет предмети.

Але такі вправи не завжди приносять бажаний результат, тому що для утримання пістолета вагою 810 грамів протягом 8–10 секунд (приблизно стільки часу потрібно для підготовки та виконання пострілу) зовсім не потрібно значних м'язових зусиль. Головною є не сила в руках, а загальна стійкість корпусу.

Правильне приготування до стрільби із пістолета трохи незвичне для людини. Тому до нього треба звикнути. Для цього на кожному практичному занятті чи стрілецькому тренуванні досить приділяти по декілька хвилин уваги прийняттю правильного положення для стрільби і воно стане звичним.

Помилково також вважати, що на майстерність стрільця впливає кількість зроблених пострілів, тобто чим більше “спалив” патронів, тим краще навчився стріляти. Це не відповідає істині. Велика кількість пострілів, що не вирізняються, зазвичай, високою якістю (особливо у стрільця-початківця), притупляє увагу, укорінює дрібні помилки і, як наслідок, результати покращуються дуже повільно або не покращуються взагалі.

Влучний постріл – це результат великої й кропіткої підготовчої роботи, оптимального положення для стрільби, надійного утримання зброї, точного й одноманітного прицілювання, своєчасного й правильного спуску курка з бойового зводу.

Усім військовослужбовцям необхідно пам'ятати, що пістолет Макарова за своєю конструкцією має ряд особливостей, які треба враховувати для досягнення високих результатів в стрільбі. Ось основні з них:

- коротка прицільна лінія (130 мм);
- прицільні пристосування (гривка й мушка) розміщені на рухомому, щодо ствола, затворі;
- зусилля натягу спускового гачка більше 2 кг;
- порівняно потужний порохований заряд, який надає початкову швидкість кулі 315 м/с, тобто більшу, ніж у спортивних пістолетів і револьверів;
- на відміну від спортивної зброї, відсутня можливість зручного припасування рукоятки до руки.

Відповідно до Курсу стрільб купчастість бою пістолета Макарова вважається нормальною, якщо розсіяні пробоїни при виконанні стрільби з відстані 25 м поміщаються в коло діаметром 15 см, а влучність бою визнається нормальною, коли відхилення середньої точки влучень від контрольної точки (центру цілі) у будь-який бік не перевищує 5 см.

Необхідно також пам'ятати, що для успішного засвоєння техніки стрільби із пістолета недостатньо оволодіти лише прийомами здійснення влучного пострілу. Потрібно ще чітко розуміти основні положення внутрішньої та зовнішньої балістики, добре знати основні складові та методику підготовки стрільця із пістолета, його будову, принцип дії та основні бойові характеристики.

Це положення робиться ще більш значущим через той факт, що пістолет Макарова є штатною (службовою) особистою зброєю офіцера Збройних Сил України.

2.2. Технічна підготовка стрільця із пістолета Макарова

Технічна підготовка стрільця – це навчання правильним діям та їх вдосконалення, розраховане на виконання влучного пострілу. Фундаментом цього є знання основ, правил і техніки стрільби, матеріальної частини зброї, а також основ фізіології та психології.

Під технікою стрільби розуміється правильне виконання прийомів стрільби та комплексу різних дій, об'єднаних у єдину систему, яка спрямована на здійснення влучного пострілу. При цьому необхідне також й уміння переносити певні психологічні та специфічні фізичні навантаження.

Стрільба – це вища форма вогневої підготовки

Різноманітність вправ та практичних дій на стрілецьких тренуваннях спрямована на оволодіння тими, хто навчається, основними складовими підготовки влучного стрільця. Це й прийняття положення для стрільби, й утримання пістолета кистю руки, і прицілювання, і правильна постановка подиху та виконання плавного спуску курка з бойового зводу. Для успішного й ефективного відпрацювання кожної із цих складових застосовуються свої методи та способи, які й будуть розглянуті в цьому розділі.

Важливим методом навчання стрільця із пістолета є розучування прийомів і правильних дій спочатку по елементах, а потім у комплексі із закріпленням їх у вигляді навички. Подальші тренування передбачають вдосконалення техніки стрільби. Одночасно треба спонукати до набуття тими, хто навчається, уміння психологічно налаштуватися на досягнення високого результату та навички фізіологічного пристосування до обстановки сучасного бою.

Методика розучування та відпрацювання елементів техніки стрільби в ході тренування має бути такою, щоб викликати у тих, хто навчається, зацікавленість та бажання постійного вдосконалення й шліфування якихось одного-двох елементів чи всього комплексу в цілому.

Основні елементи техніки стрільби – прийняття положення для стрільби та утримання пістолета кистю руки, вивчаються роздільно й по елементах, а в ході стрільби виконуються паралельно та злитно. Потрібно вдумливо вивчати питання техніки стрільби, помічати й відчувати дрібниці, які, на перший погляд, нібито й не заважають, а тим часом мають неабияке значення. При цьому роль та місце керівника стрільби (викладача, тренера) неможливо переоцінити.

Взагалі ж цілеспрямованість керівника, його глибоке розуміння мети та завдання кожного тренування, висока особиста відповідальність за кінцевий результат навчання, уміння раціонально та ефективно використовувати кожну хвилину навчального часу та ще багато чого з того, що було розглянуто в попередньому розділі, викладач повинен намагатися передавати тим, хто навчається. Тільки при такій умові та відповідальному ставленні до підготовки тренувань (занять) викладач може розраховувати на успішне досягнення наміченої мети в справі підготовки вмілого стрільця із особистої зброї офіцера.

Прийняття положення для стрільби (стійка стрільця зі зброєю) розглядається як основа стійкого положення зброї під час прицілювання та спуску курка з бойового зводу.

Під час виконання вправ навчальних та контрольних стрільб із пістолета Макарова, де за умовами вправ стрільба має вестись стоячи, для утримання зброї у відносно нерухомому стані дуже важливо, насамперед, приймати правильне і найбільш зручне положення, яке б забезпечувало найкраще, раціональне розташування частин корпусу й створювало єдину систему “стрілець-зброя”.

Найоптимальніше положення для стрільби стоячи: стрілець розташовується правим боком до мішені, ноги – на ширині пліч, ступні ніг дещо розведені. Права рука зі зброєю повністю випрямлена в ліктьовому суглобі й направлена в бік мішені. Ліва рука розслаблена. Її можна вільно опустити вздовж стегна або вперти в нього чи завести долонею за поясний ремінь. У цих положеннях вона сприяє компенсаторному відхиленню корпусу та створює противагу піднятій правій руці зі зброєю. Проекція центра ваги корпусу має бути в центрі площини, обмеженої ступнями ніг, трохи ближче до лівої ступні.

Щоб перевірити правильність прийняття зазначеного положення, можна перерозподіляти центр ваги тіла спочатку на праву ногу, потім на ліву, далі на обидві ноги рівномірно й під кінець залишити ліву ногу трохи більш завантаженою, ніж праву.

А ще для перевірки правильності приготування до стрільби потрібно заплющити очі, розслабити м'язи й потім подивитися, куди спрямована зброя. Якщо виявиться, що вона спрямована в бік від мішені, то потрібно, не змінюючи прийнятого положення, переставлянням ніг розвернути весь корпус так, щоб зброя була спрямована точно на ціль. Варто пам'ятати, що розвертати корпус потрібно за допомогою обох ніг, тому що перестановка тільки однієї ноги веде до закручування та додаткового напруження м'язів. Для більш зручного прийняття положення можна подати таз трішки вперед, а корпус трохи відхилити назад, збалансувавши вагу тіла й зброї у випрямленій руці. При цьому не повинно бути додаткового напруження м'язів корпусу й руки. Уявна лінія, що проходить крізь плечі, має бути паралельною уявній лінії, що проходить крізь ступні ніг.

При добрій стійкості системи “стрілець-зброя” у тих, хто навчається, зникає (принаймні зменшується) страх зробити незадовільний постріл. Це має неабияке значення щодо психологічної підготовки до пострілу.

Приймаючи положення для стрільби, ще слід звернути увагу на такі особливості: приготування до стрільби має бути невимушеним, із закріпленими колінними суглобами ніг та плечового пояса, із відхиленням назад корпусом, із переміщеною трохи вперед тазостегною областю. Саме таке положення корпуса сприяє закріпленню колінних суглобів із найменшими м'язовими зусиллями. Ліктьовий суглоб правої руки має бути “у замку”, а м'язи-згиначі руки – розслабленими. Таке положення вважається найбільш вигідним: це дає можливість уникнути коливань передпліччя, які неминуче виникають у напівзігнутій руйі.

Утримування пістолета відбувається захопленням його рукоятки кистю руки, – звідси й походить розповсюджений термін “хватка” або “хват”.

Хватка має забезпечувати стійкість зброї в процесі прицілювання та спуску курка з бойового зводу. Із лівого боку рукоятка охоплюється великим пальцем, витягнутим уздовж ствола, а з правої сторони й попереду – трьома пальцями (без вказівного). Він не повинен бути задіяним в утримуванні зброї.

Хватка може бути слабкою або сильною. При повільній стрільбі це не має вирішального значення, головне, щоб вона була одноманітною. Основна задача хватки – забезпечення стійкого положення зброї в процесі прицілювання та спуску курка з бойового зводу.

Утримування пістолета кистю руки – складний та важливий елемент техніки, головне в якому – постійний та щільний фрикційний зв'язок рукоятки пістолета з кистю руки (із м'якою поверхнею її долоні).

Вирішення задачі утримування пістолета під час прицілювання в нерухомому стані, тобто з найменшою амплітудою коливань, завдає немало труднощів у підготовці стрільця. І подолати ці труднощі має, насамперед, сам стрілець наполегливим тренуванням, домагаючись досягнення поставленої мети. При цьому дуже ефективними можуть бути індивідуальні самостійні тренування без патронів. Для цього можна використовувати макет пістолета й проводити тренування, в основному, на його утримування, стійкість і фізичну витривалість у кімнатних умовах.

Утримуючи пістолет за рамку й ствол лівою рукою, стрілець “устанавлиє” його рукоятку у “вилку” між великим і вказівним пальцями в кисть правої руки так, щоб її задня площина із зусиллям лівої руки приблизно в 4–5 кг удавлювалась у м'якоть правої долоні.

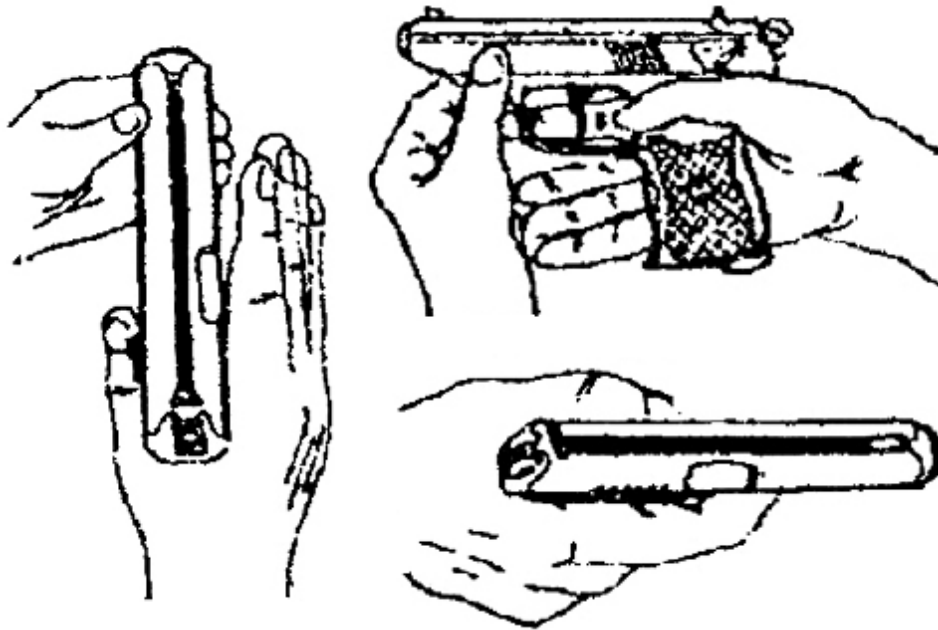

Рис. 1. Правильне утримування ПМ у руці

При цьому потрібно намагатися, щоб напрямок осі каналу ствола був прямолінійним продовженням осі передпліччя.

“Уставляти” рукоятку ПМ у кисть правої руки треба так, щоб нібито “втирати” її задню площину в м’якоть долоні, а середнім, безіменним пальцями та мізинцем обхопити передню площину рукоятки. Важливо, щоб ці пальці не були здавлені між собою і своєю щільною прилягаючою поверхнею забезпечили надійне її захоплення. Щільність захоплення має бути оптимальною, із однаковим м’язовим зусиллям по всій поверхні рукоятки, що дасть можливість зберігати чутливість до її форми при кожному пострілі.

Таким чином, захоплення рукоятки пістолета – це щільне її утримання, яке забезпечує надійний зв’язок руки зі зброєю із зусиллям, при якому не виникало б тремтіння зброї в руці в процесі прицілювання та спуску курка. При розслабленому ж захопленні в момент завершення спуску може виникнути раптове скорочення м’язів кисті, що неминуче призведе до порушення стійкості зброї. Захоплення має виконуватися одноманітно й оптимально за формою та зусиллям м’язів. Під час проведення тренувань потрібно розвивати здатність у тих, хто навчається, відчувати м’язову роботу при захопленні рукоятки, утримуванні зброї й діях, пов’язаних зі здійсненням плавного спуску курка з бойового зводу, і взагалі запам’ятовувати відчуття, що мають відношення до техніки виконання влучного пострілу. Кожному стрільцю необхідно створити свій правильний еталон захоплення рукоятки і спуску курка. А це можливо лише тоді, коли кожне тренування, кожен постріл аналізується стрільцем та його керівником.

Не завжди викладачі вогневої підготовки (керівники тренування, стрільби) приділяють належну увагу утримуванню зброї з однаковим м'язовим зусиллям. А це груба професійна та методична помилка. Адже від цієї, на перший погляд, непомітної та малозначущої особливості техніки стрільця багато в чому залежить можливість досягнення високих та стабільних результатів. Якщо цієї навички нема, під час наведення зброї на ціль, точного прицілювання та спуску курка з бойового зводу відбуваються зміщення ствола, які виникають через дію двох сил під час пострілу. Сила віддачі, спрямована в бік, протилежний напрямку вильоту кулі, зустрічається із силою реакції протидії руки. Сила протидії руки дорівнює силі віддачі зброї й спрямована в протилежну віддачі сторону.

Частина кисті, яка сприймає силу віддачі, знаходиться нижче й правіше осі каналу ствола, що створює деяке плече. Унаслідок цього зброя набуває обертального руху нагору й вліво. При цьому вісь каналу ствола зміщується на деякий кут. Цей кут між напрямками осі каналу ствола в момент наведення зброї на ціль та в момент вильоту кулі із каналу ствола, називається кутом вильоту. Різні кути вильоту, що виникають через різні, неодноманітні захоплення рукоятки й щільності її утримування призводять до значного розсіювання куль. Тому захоплення рукоятки потрібно ретельно контролювати перед кожним пострілом, доводячи його до автоматизму.

Варто мати на увазі, що утримування зброї в руці може бути й трохи іншим – залежно від індивідуальних особливостей руки стрільця. Однак при будь-яких варіантах хватки потрібно добиватися такого положення зброї в руці, щоб, піднявши пістолет, без додаткового коригування можна було бачити “рівну мушку”.

Для перевірки правильності хватки потрібно, ретельно прицілюючись, декілька разів звести курок незарядженого пістолета та зробити спуск його з бойового зводу. Якщо при спуску курка мушка не здригається і не зміщується в прорізі цілика, тобто зберігається “рівна мушка”, – хватка й положення зброї правильні.

Натискання на спусковий гачок необхідно виконувати паралельно осі каналу ствола, а це легше всього зробити при описаному положенні захоплення рукоятки пістолета. Коли вказівним пальцем виконується робота по здійсненню спуску курка з бойового зводу правильним, плавно зростаючим натисканням на спусковий гачок, створюється додаткова умова для забезпечення стійкості зброї в руці.

Виконуючи натискання на спусковий гачок, вказівний палець своїм тиском ніби підключається до утримання зброї в стійкому положенні під час прицілювання.

Навичка незалежної й найбільш важливої роботи вказівного пальця може бути відпрацьована під час тренування легше й швидше, якщо стрілець при утримуванні зброї не буде напружувати м'язи великого пальця. Коли ж м'язи великого пальця напружені, ця напруга передається на м'язи вказівного пальця, що призводить до порушення правильної техніки спуску курка з бойового зводу та викликає зайву рухову реакцію великого пальця. Унаслідок цього м'язи великого пальця, напружуючись, створюють додатковий тиск на рукоятку пістолета ліворуч, від якого порушується стійкість зброї в руці. І це при тому, що саме великий палець має сприяти виконанню одноманітного та щільного захоплення рукоятки пістолета.

Завершуючи розгляд такого важливого елемента технічної підготовки стрільця із ПМ, яким є хватка та утримання пістолета під час стрільби, хочеться ще раз наголосити, що рука має тримати зброю твердо, але майже без напруження. Зайве напруження кисті руки, що утримує зброю, як і розслаблення, призводить до сильного коливання зброї та ускладнює спуск курка з бойового зводу.

Зусилля хватки має бути таким, щоб видимі коливання мушки були мінімальними. Свого часу це породило думку (вона зустрічається й сьогодні), що рукоятку пістолета треба тримати якомога вільніше, розслаблено, щоб пістолет “висів” спусковою скобою на вказівному пальці. Однак, практика кращих стрільців із пістолета Макарова, майстрів цієї справи, підтвердила перевагу щільної хватки з “дозованим” напруженням м'язів.

2.3. Наведення пістолета та прицілювання

Прицілювання полягає в тому, що стрілець, наводячи зброю на ціль, повинен “взяти” так звану **“рівну мушку”** і навести її на точку (район) прицілювання. Вимога “взяти рівну мушку” означає, що під час прицілювання мушка має спостерігатися посередині прорізу цілика, а її вершина бути на одному рівні з верхніми краями гривки цілика. При цьому мушка має чітко проектуватися в прорізі цілика. Взагалі саме прицілювання є складно координованим зорово-руховим процесом.

У практиці стрільби із пістолета Макарова, який має відкрите механічне пристосування (цілик і мушка) з постійною прицільною дальністю стрільби, стрілець зіштовхується з такими особливостями:

а) коли він дивиться в точку прицілювання, намагаючись якомога точніше прицілитись, бачить мішень чітко, а мушку в прорізі цілика розпливчасто, тобто фокусує більше свою увагу і погляд на мішені;

б) коли дивиться на мушку й проріз, намагаючись добитися правильного і точного розташування мушки в прорізу (добивається взяття та утримання **“рівної мушки”**), бачить їх чітко, а мішень розпливчасто, тобто в цьому випадку його увага та погляд уже більше фокусуються на цілику та мушці. Справа в тому, що око людини не може бачити однаково чітко водночас два різновіддалених предмети: мушку із прорізом у гривці (а саме **“рівну мушку”**) і мішень, яка знаходиться на лінії прицілювання. Практика стрільби та досвід професіоналів приводять до висновку, що, прицілюючись, необхідно більше фокусувати погляд на мушці та прорізі гривки, чітко їх бачити, добиваючись **“рівної мушки”**, не залишаючи при цьому поза увагою й мішень;

в) не зважає на те, що прицільне пристосування ПМ має постійну прицільну дальність стрільби (50 м), і тому при стрільбі на різні дальності необхідно враховувати *перевищення* чи *пониження* траєкторії над лінією прицілювання в залежності від того, на якій дальності пістолет приведений до нормального бою.

Фокусування погляду

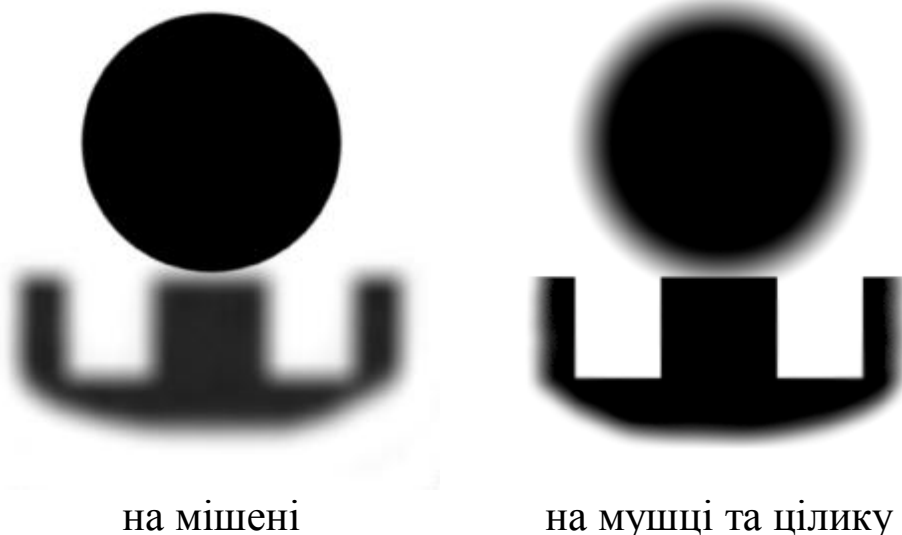

Рис. 2. Прицілювання під час стрільби з пістолета Макарова

Нижче в таблиці наведені перевищення (пониження) траєкторії над точкою прицілювання при стрільбі з пістолета, приведеного до нормального бою на відстані 25 метрів.

Відстань, (м)	Перевищення (пониження) середньої траєкторії при стрільбі з пістолета, приведеного до нормального бою на 25 м (см)		Радіус розсіювання (см)	
	із перевищенням середньої точки влучення на 12,5 см вище точки прицілювання	із суміщенням середньої точки влучення із точкою прицілювання	100% куль	50% куль
10	+5,0	0	3,5	2,0
15	+7,8	+0,3	5,0	3,0
20	+10,2	+0,2	6,5	4,0
25	+12,5	0	7,5	4,5
30	+13,9	-0,5	9,0	6,0
40	+16,0	-2,5	12,0	7,0
50	+16,8	-5,7	16,0	8,0

Примітка: знаком “+” зазначені **перевищення** траєкторії над точкою прицілювання, знаком “-” – **пониження**

При наведенні зброї на ціль, у будь-якому випадку відбувається більше чи менше коливання руки зі зброєю, тому на мішені можна вибрати не точку, а район прицілювання. Він може бути більшим чи меншим, залежно від підготовленості та досвіду стрільця. Навіть у добре підготовлених військових професіоналів і спортивних стрільців спостерігаються незначні коливання руки (пульсацію крові та роботу серця не призупиниш), однак вони показують високі результати, тому що ретельно виконують дуже важливу вимогу під час прицілювання та спуску курка з бойового зводу – постійно тримають у полі зору мушку в прорізі цілика так, як того вимагає поняття **“рівна мушка”**.

При стрільбі з пістолета рекомендується підводити зброю на лінію прицілювання не знизу, а зверху. Це викликано тим, що прийняття положення для стрільби тісно пов’язане з фізичними особливостями стрільця. Доведено, що тверда стійкість руки зі зброєю під час прицілювання та спуску курка з бойового зводу досягається при найменшому напруженні м’язів плечового пояса, а також грудного та інших м’язів, що беруть участь в утриманні руки зі зброєю. Надмірне напруження м’язів для утримання руки зі зброєю на лінії прицілювання швидко викликає стомлення.

При перетримуванні руки зі зброєю виникає стомлення м'язів, і **“рівна мушка”** мимоволі опускається нижче бажаної точки прицілювання. При цьому, зберігаючи ще відносно добру стійкість мушки у прорізі цілика, стрілець не припиняє натискання на спусковий гачок, продовжуючи прицілюватись, одночасно **“підтягуючи рівну мушку”** до точки прицілювання. М'язи, що піднімають руку з пістолетом, підсилюють загальне напруження, тому, майже завжди, постріл відбувається вище точки прицілювання.

Аналізуючи таке підтягування **“рівної мушки”**, помічено, що відбувається не плавно, а різке її переміщення у верхній район прицілювання, який знаходиться вище точки прицілювання. Треба мати на увазі, що напруження м'язів з метою збільшення зусилля при піднятті **“рівної мушки”** відбувається значно різкіше, ніж при наведенні зверху, бо розслабляються м'язи більш плавно.

Важливо з самого початку, ще під час навчання та тренувань по наведенню пістолета і прицілювання, визначити, яке око в стрільця є навідним. Можна порадити для цього простий спосіб: склавши великий та вказівний пальці в кільце, не заплющуючи очей, навести це кільце на будь-який точковий предмет, виразно видимий на невеликій відстані. Після цього по черзі заплющувати обидва ока. Те око, при заплющенні якого предмет (точка) зникає з поля зору і є навідним. Це ж саме можна зробити, направивши пістолет у мішень, і визначити навідне око за допомогою прицільних пристосувань.

Прицілювання із пістолета суттєво відрізняється від прицілювання із гвинтівки, автомата чи інших зразків стрілецької зброї, які мають відкриті механічні приціли. Відстань між оком стрільця й ціликом гвинтівки (автомата і т.д.) значно менша, ніж відстань від цілика до мушки, тобто довжини прицільної лінії. При стрільбі ж із пістолета навпаки: відстань від ока стрільця до цілика значно більша, ніж у гвинтівки (автомата), а прицільна лінія пістолета ПМ (130 мм) значно менша, ніж у тієї ж гвинтівки (автомата). При цьому мушка та цілик майже однаково віддалені від ока стрільця. Звідси, з одного боку, виникає більша залежність точки влучення від навіть незначного зміщення мушки в прорізі цілика. З іншого боку, стрілець, наводячи пістолет в точку прицілювання, майже з однаковою чіткістю бачить цілик і мушку, тому має можливість краще фокусувати свій зір й увагу на мушці, надійно контролюючи її положення в прорізі цілика. Оскільки утримання **“рівної мушки”** для влучності стрільби відіграє ключове значення, саме на цьому й потрібно зосереджувати увагу, а мішень при цьому достатньо бачити як сіруватий силует (Рис. 2).

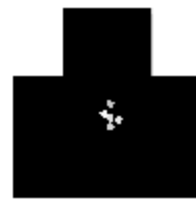
Для того, щоб мушка й проріз гвинки не відблискували під час прицілювання, їх можна покрити кіптявою, потримавши кілька секунд у верхній частині полум'я палаючого сірника.

Як уже було зазначено вище, хоч і незначне, але все ж таки неминуче коливання зброї під час прицілювання примушує інколи “точку прицілювання” змінювати на “район прицілювання”, особливо при недостатньому освітленні. Зазначимо, що гострота зору для стрільця із пістолета має значно менше значення, ніж для стрільця із гвинтівки чи автомата, і це пояснюється невеликими відстанями стрільби та незначним віддаленням прицільного пристосування від ока стрільця. Бойові характеристики пістолета та особливості стрільби з нього дають можливість, при певній натренованості, вести ефективний вогонь “навскидку” з так званим інстинктивним прицілюванням. Тому можна стверджувати, що рука при стрільбі із пістолета має більше значення, ніж око.

Мушка рівна

Кулі влучають в ціль

Мушка:	Кулі влучають:	Мушка:	Кулі влучають:
			
мілка	нижче	крупна	вище
			
притримана праворуч	правіше	притримана ліворуч	лівіше

Рис. 3. До чого призводять помилки прицілювання

Після проходження початкової підготовки стрілець уже може переконатися, що заплющення одного ока під час прицілювання для нього зовсім необов'язкове. Адже коли одне око заплющене, то не тільки звужується поле зору, але й значно зменшується видимість предмета (мішені, цілі), загалом погіршується гострота зору. Стрільба з обома відкритими очима зменшує загальне напруження і дає можливість краще оцінювати обстановку. Прицілювання з обома відкритими очима виконується так само, як і з одним закритим чи примруженим оком і не вимагає чогось надто особливого, але також потребує практичного відпрацювання та практичних навичок.

2.4. Постановка подиху під час стрільби із пістолета

Подих людини в спокійному стані складає 12–15 вдихів-видихів на хвилину. Вдих, видих і пауза після видиху складають дихальний цикл. Проконтролювавши циклічність дихання у стані спокою, неважко помітити, що вдих змінюється видихом протягом 1–1,5 с., після чого настає пауза на 2–2,5 с. за рахунок того, що частина повітря залишається в легенях. Процес дихання супроводжується ритмічними рухами грудної клітки, живота, плечового пояса, а це, у свою чергу, неминуче викликає й коливання руки зі зброєю. Унаслідок цього “рівна мушка” відхиляється від точки прицілювання. Повністю ж уникнути коливання руки з пістолетом практично неможливо, хоча б через пульсації крові. Однак коливання можна звести до мінімуму посиленням стійкості всього корпусу, урівноваженості всієї системи “стрілець-зброя”, що було розглянуто в попередніх параграфах, та правильною постановкою подиху під час стрільби.

Людина може, без неприємних для себе наслідків, затримувати дихання на 12–15 с., а цього цілком достатньо для прицілювання та виконання влучного пострілу.

Постановка дихання стрільця зазвичай відпрацьовується під час навчання та тренування спуску курка з бойового зводу. Правильно поставлений режим дихання швидко переборює кисневу недостатність, приводить до норми ритм скорочень серця, сприяє створенню нормального теплообміну тіла, наближає до норми функціональну роботу внутрішніх органів, що регулюють кровообіг. Усе це, в свою чергу, сприяє відносній нерухомості всієї системи “стрілець-зброя” під час стрільби.

Для зменшення рухомості тіла стрілець повинен зменшити й дозу повітря, що вдихає, – дихати неглибоко, щоб мінімізувати розширення грудної клітки та коливання плечового пояса.

Для цього стрілець має використати так зване поверхнєве дихання, тобто подих за рахунок роботи верхівок легень. Звідси й назва – поверхнєве дихання. При цьому в легені надходить мала кількість повітря, але його цілком достатньо для правильного виконання операцій точного прицілювання та плавного спуску курка з бойового зводу.

Період поверхнєвого подиху складає 3–5 с. Подих затримується на видиху. Момент затримки дихання підбирається індивідуально для кожного стрільця.

Оскільки постановка правильного дихання під час усього процесу пострілу має дуже важливе значення, розберемо оптимальну схему дихання стрільця, починаючи від прийняття положення для стрільби й до завершення пострілу.

Розділимо її на чотири етапи:

– на першому – подих глибокий і ритмічний. Завдання стрільця на цьому етапі – зробити належну вентиляцію легень, що, у свою чергу, буде сприяти роботі серця в режимі оптимального ритму його скорочень (65–85 скорочень на хвилину);

– на другому – перехід від глибокого подиху до стадії спокійного дихання. Із переходом у цю стадію зменшуються коливання зброї, які мали місце під час глибокого подиху на першому етапі;

– на третьому – перехід до режиму поверхнєвого подиху, зменшується коливання всієї системи “стрілець-зброя”, створюються умови для більш точного наведення, *“рівна мушка”* підводиться до точки прицілювання, відбувається підготовка до повної затримки подиху на період спуску курка з бойового зводу;

– на четвертому – подих затримується на 10–12 с для досягнення найкращої стійкості корпусу, остаточного суміщення *“рівної мушки”* із точкою прицілювання та здійснення плавного спуску курка з бойового зводу.

У періоди між пострілами потрібно зігнути руку зі зброєю в лікті (зброя направляється приблизно під кутом 45° уверх), зробити 3–4 глибокі вдихи й повні видихи, перейти на спокійне дихання та підготувати подих для виконання наступного пострілу.

Виконуючи вправу навчальних стрільб, стрілець змушений переносити фізичні навантаження статичного характеру й велике напруження нервової системи, викликаних психологічними труднощами та особливостями вогневої підготовки. При таких навантаженнях подих має найважливіше значення для відновлення витрачених сил.

Унаслідок нервового напруження під час стрільби, а також очікування своєї черги для стрільби прискорено скорочуються м'язи серця, прискорюється кровообіг, підвищується артеріальний тиск. Для збагачення крові потрібна велика кількість кисню, тому стрільцю в цьому випадку потрібно дихати глибше. Саме глибокими подихами в перервах між пострілами можна усунути кисневу недостатність і тим самим забезпечити нормальну функціональну роботу всіх органів впродовж виконання вправ навчальних стрільб.

У деяких курсантів молодших курсів при стрільбі серцеві скорочення супроводжуються великим викидом крові й потреба в кисні різко зростає. Недостатність його через неправильну постановку подиху викликає рясне потовиділення і, у цілому, організм швидко стомлюється. У цьому випадку можна рекомендувати спокійний глибокий подих, що буде сприяти поліпшенню роботи серця й приведе до нормальної частоти його скорочень.

Закінчуючи розповідь про способи постановки подиху при стрільбі із пістолета, необхідно акцентувати увагу на тому, що під час спуску курка з бойового зводу краще за все робити повну затримку подиху на природному видиху.

Короткочасна затримка подиху на природному видиху не викликає порушень кровообігу, і тільки підвищена частота пульсу через нервові напруження відчувається як пульсація. Але вона майже не передається на зброю у вигляді ритмічних відхилень.

Підводячи підсумок вищесказаному, можна рекомендувати такий найбільш доцільний, перевірений на практиці й застосований багатьма досвідченими стрільцями варіант подиху при стрільбі із пістолета Макарова:

Стрілець підіймає руку зі зброєю трохи вище мішені, робить вільний вдих, потім, опускаючи руку зі зброєю в район прицілювання, робить неповний природний видих і затримує подих, одночасно виконуючи прицілювання (грубе наведення). Далі, не відновлюючи подиху, уточнює наведення зброї з одночасним натисканням на спусковий гачок. Якщо в цей час почне збільшуватися коливання руки зі зброєю, треба припинити тиск на спусковий гачок, зняти з нього палець, зігнути руку зі зброєю в ліктьовому суглобі, направивши пістолет вгору під кутом 45°. Зробити декілька не дуже глибоких вдихів і видихів (при дуже глибоких вдихах і видихах – гіпервентиляції легень – може запаморочитися голова) і знову розпочати підготовку до пострілу.

2.5. Спуск курка з бойового зводу

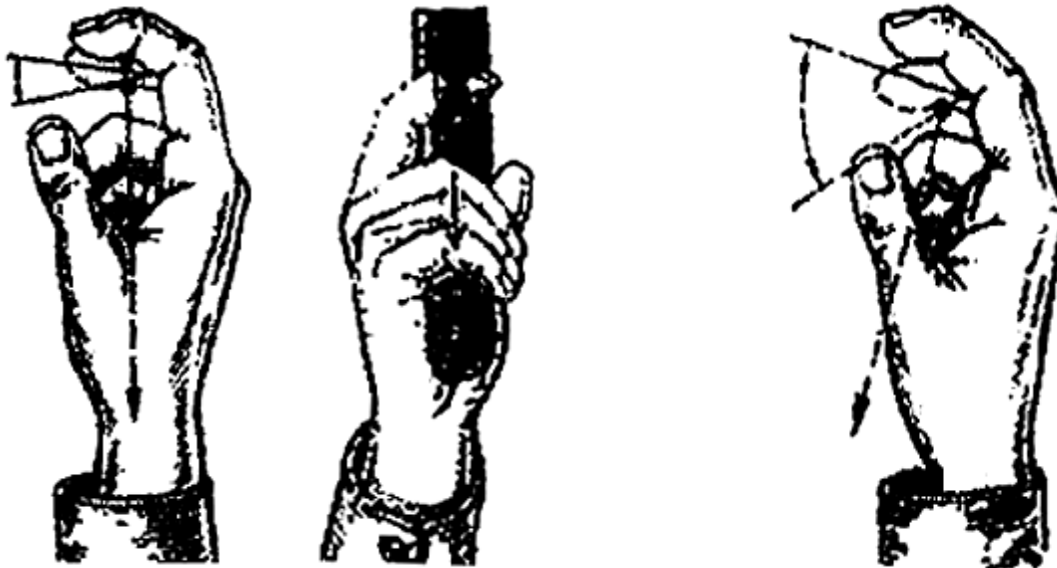
Спуск курка з бойового зводу є завершальним і найвідповідальнішим етапом правильного за технікою влучного пострілу. Він виконується плавним поступовим натисканням на спусковий гачок з одночасним утриманням “рівної мушки” у районі прицілювання.

При натисканні на спусковий гачок важливо не допускати відхилення “рівної мушки” від точки прицілювання. Для цього вказівний палець накладається на спусковий гачок серединою першої, нігтьової фаланги, друга фаланга при цьому не повинна торкатися пістолета, а зусилля, прикладене до спускового гачка, має бути паралельним осі каналу ствола. Саме при такому положенні вказівного пальця спуск вимагає найменшого руху, зменшується і “збурююча” дія процесу спуску курка.

Отже, у залежності від положення вказівного пальця на спусковому гачку зменшується зусилля та “збурююча” дія. Чим більше зусилля необхідно прикласти для спуску курка (тугий спуск), тим глибше в спускову скобу просовується вказівний палець. При зусиллі в 10–500 г/с палець накладається на спусковий гачок самим кінчиком нігтьової фаланги (пістолет Марголіна), а при зусиллі спуску 1–3 кг/с – серединою фаланги або ближче до першого суглоба пальця (пістолет Макарова). При занадто глибокому введенні вказівного пальця в спускову скобу друга фаланга пальця торкається пістолета і викликає непомітне для ока відхилення дульної частини ствола праворуч, при спробі ж вижати тугий спуск кінцем нігтьової фаланги – ліворуч. Постріл же самозведенням (без попередньої постановки курка на бойовий звід) зі спусковим зусиллям 4–6 кг/с доводиться виконувати другим суглобом пальця.

При стрільбі з ПМ рекомендується витратити приблизно $\frac{2}{3}$ зусилля для спуску курка на плавний рух спускового гачка й біля $\frac{1}{3}$ – на завершальне натискання, тобто безпосередній спуск курка до зриву його з бойового зводу. При такому поступально-плавному спуску курка на його останню стадію витрачається 2–3 с. Слід пам’ятати та не допускати типової грубої помилки стрільців-початківців – “рвати спуск” у момент “спійманої десятки”. Швидкі та різкі натискання на спусковий гачок, замість поступально-плавного, призводять, зазвичай, до далеких відхилень пробоїн чи взагалі до промахів. Затягування ж пострілу є також не меншою помилкою й призводить до поганих результатів. При затягуванні пострілу стомлюються м’язи руки, тіла й очі, збільшуються коливання зброї. Хоча такі коливання періодично

гасяться, але лише на короткий час, якого не завжди вистачає для виконання правильного спуску курка з бойового зводу. Отже, варто пам'ятати, що чим довше стрілець утримує зброю в районі прицілювання, тим більша виникає амплітуда коливань руки й коротші за часом проміжки відносної стійкості зброї.

Правильне натискання

Неправильне натискання

Рис. 4. Натискання вказівним пальцем на спускової гачок

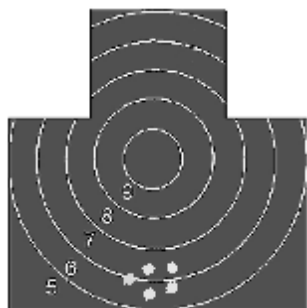
Загальним же правилом спуску курка з бойового зводу є поступально-плавний (без ривків) спуск, щоб він відбувався начебто сам собою. Під час відпрацювання спуску та самого пострілу вказівний палець ні в якому разі не повинен втрачати контакту зі спусковим гачком. Техніка спуску курка в тренуваного стрільця доводиться до рівня умовного рефлексу. Прицілювання та спуск курка – дії тісно взаємопов'язані та мають бути чітко скоординованими. Виробивши “почуття зброї”, стрілець виконує всі правила та вимоги правильного приготування до стрільби, прицілювання та спуску курка з бойового зводу майже автоматично, не розділяючи їх.

І на завершення розповіді про спуск курка з бойового зводу необхідно зауважити, що форма та величина коливань руки зі зброєю, наведеною на ціль, залежать від фізичної підготовки стрільця, його натренованості, досвіду, емоційного та психологічного стану. Необхідно також мати на увазі, що найбільш шкідливі для влучного пострілу є кутові відхилення в зап'ясті, коли мушка “гуляє” у прорізі цілика. Коливання ж передпліччя та в плечі проявляються у хвилеподібному переміщенні “рівної мушки” у районі прицілювання та цілком допустимі.

2.6. Можливі варіанти невдалих пострілів та їх причини

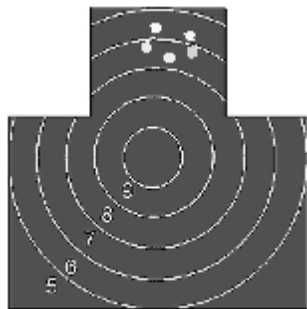
Розглянемо варіанти невдалих пострілів по грудній мішені (мішень № 4 із кругами), та вкажемо на можливі причини. Зауважимо, що робити висновки можна лише за результатами серії із 4–5 пострілів, але аж ніяк із двох. Ось ці деякі можливі варіанти:

Кулі влучають достатньо купчасто, але в нижній частині мішені

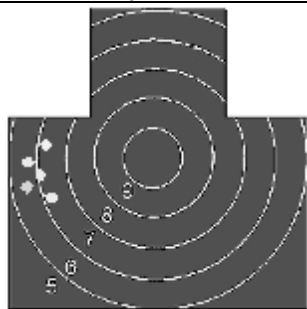
1. “Смикання” спускового гачка під час пострілу.
2. Згинання зап’ястка донизу. Справа в тому, що зап’ясток зі зброєю має бути постійно зафіксованим. Намагання ж випрямити його в останній момент, одночасно із закінченням спуску курка з бойового зводу, приведе до зміщення ствола угору – ствол передасть це зміщення кулі, що рухається по каналу ствола – пробоїна знову виявиться в нижній частині мішені.
3. Передчасне розслаблення кисті або зап’ястка до закінчення процесу пострілу й вильоту кулі із каналу ствола. Відразу після виконання спуску курка з бойового зводу стрілець перемикає увагу на оцінку влучення, автоматично розслабляючи кисть та всю руку, і куля, зазвичай, влучає нижче

Влучання зосереджені у верхній частині мішені (на 12-ту або 1-шу годину)

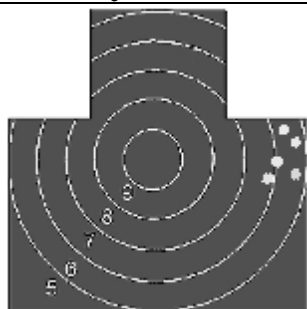
1. Не виключено, що стрілець підсвідомо остереігаючись віддачі, одразу після спуску курка піднімає кисть із пістолетом або подає її назад. Тут ще раз можна нагадати про необхідність зберігання стійкості зброї перед пострілом, у момент спуску курка з бойового зводу та відразу після його завершення. Необхідно повторити вправи на стійкість, щільність хватки, утримання зап’ястя, ліктя та плеча від згинання.
2. Надмірне натискання на рукоятку пістолета великим пальцем “стріляючої” руки

Кулі відхиляються ліворуч від точки прицілювання

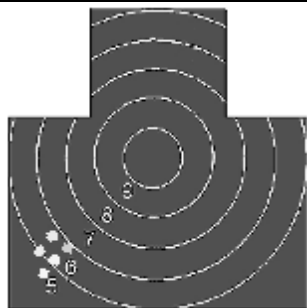
Вірогідніше за все вказівний палець лягає на спусковий гачок кінцем першої фаланги й занадто напружений під час спуску курка з бойового зводу

Кулі відхиляються праворуч від точки прицілювання

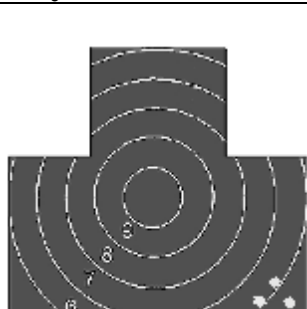
Вказівний палець, який натискає на спусковий гачок, занадто глибоко просунутий у спускову скобу і його друга чи навіть третя фаланга під час виконання спуску відштовхує задню частину зброї

Кулі відхиляються вниз і вліво (на 7-му годину)

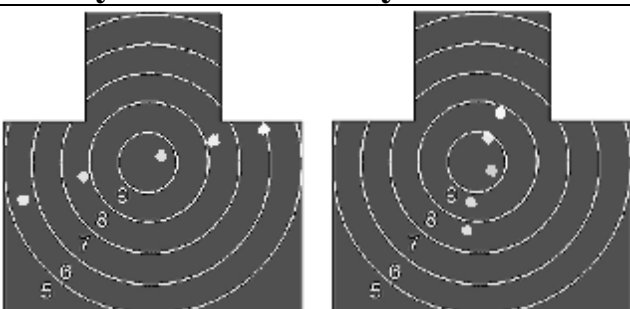
Необхідно прослідкувати, чи не розслаблена рука в кисті, та намагатися утримувати її у фіксованому положенні перед пострілом, під час спуску курка з бойового зводу та відразу після його закінчення

Кулі відхиляються вниз і праворуч (на 5-ту або 4-ту години)

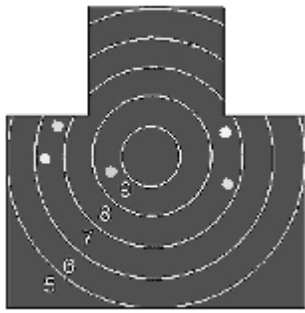
Різде стискання кисті в момент спуску курка з бойового зводу, пов'язане із загальним напруженням стрільця в очікуванні спуску курка та віддачі. Виправляється легко – постійним, щільним посиленням обхватом рукоятки пістолета на всіх етапах пострілу, навіть при розслабленому вказівному пальці, а також утриманням у фіксованому положенні зап'ястка

Влучання витягнуті в лінію по горизонталі або вертикалі

1. Коливання корпусу.
2. Перед спуском курка з бойового зводу стрілець не затримує подих

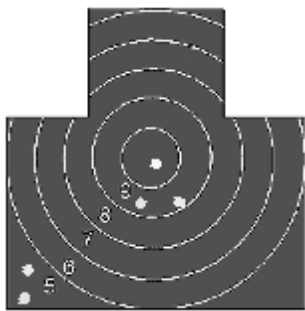
Влучання розсіяні всією площиною мішені, низька купчастість стрільби

Так буває, коли недосвідчений стрілець, намагаючись покращити результат попереднього пострілу:

1. Кожного разу змінює точку прицілювання.
2. Намагається “зловити” рівну мушку, не дбаючи про плавність спуску курка з бойового зводу та збереження рівноваги

Відхилення окремих влучень від центра купчастості (на 7-му годину)

1. Посилення чи послаблення хвату пістолета при наближенні моменту пострілу.
2. Натискання другою фалангою вказівного пальця на бокову поверхню рукоятки.
3. Мимовільне посилення тиску на рукоятку пістолета середнім та безіменним пальцями під час виконання вказівним пальцем останньої стадії спуску курка з бойового зводу

Добре засвоївши все, про що йшлося вище, Ви зможете самостійно спостерігати, думати, аналізувати, робити правильні висновки та вносити, за необхідності, корективи у свої практичні дії.

Ці рекомендації можна застосовувати, коли незадовільні результати стрільби є наслідком неправильних дій стрільця, а не технічним станом пістолета. Тому краще заздалегідь перевірити бій пістолета та, за необхідності, привести його до нормального бою.

Приведення пістолета до нормального бою полягає в суміщенні середньої точки попадання (далі – СТП) із контрольною точкою (далі – КТ). Перевірка купчастості та влучності бою пістолета проводиться контрольною стрільбою на фіксованій дальності.

Балістичні характеристики пістолета краще перевіряти не з витягнутої руки, а з упору або спеціального станка. Так менше впливають на достовірність бою пістолета його незначні дефекти та особисті якості стрільця, а результати залежать, головним чином, від стану ствола та прицільних пристосувань. Як упор можна використовувати торбинку з тирсою або піском, спеціальну дерев'яну підставку. При стрільбі з упору кисть руки з пістолетом не повинна лежати на упорі. Добре треновані стрільці можуть проводити пристрілку з руки, без використання упору.

Пристрелка ПМ проводиться на відстані 25 м від перевіркової мішені патронами однієї серії та партії. Стрільба ведеться по чорному кругу діаметром 25 см, закріпленому на вертикально встановленому щиті висотою 1 м і шириною 0,5 м.

Точкою прицілювання (ТП) має бути нижній край круга. На ньому крейдою або кольоровим олівцем наноситься контрольна точка (КТ), яка для ПМ співпадає з центром круга. Виконується підряд 4 постріли з ретельним та одноманітним прицілюванням. Після закінчення стрільби оглядається щит і по розташуванню пробоїн визначають купчастість бою та положення СТП.

Купчастість бою пістолета визнається нормальною, якщо всі 4 пробоїни (допускається 3 із 4-х) уміщуються в габаритний круг, діаметр якого відповідає нормальному розсіюванню куль при стрільбі із пістолета. Для ПМ ця величина складає 160 мм.

Якщо ж купчастість бою пістолета не відповідає цій вимозі і після повторної стрільби, – пістолет належить відправити до ремонтної майстерні.

Якщо купчастість бою виявиться нормальною, то визначається відхилення СТП від КТ. Величина відхилення визначеної СТП від КТ в будь-якому напрямку не повинна перевищувати 50 мм. Якщо ж ця вимога не виконується, замірюється відхилення СТП від КТ за напрямком (правіше, лівіше) та висотою (вище, нижче) і виконується відповідне переміщення цілика за напрямком або заміна його за висотою.

Із мушкою нічого робити не можна!

Якщо СТП виявиться вище КТ, цілик на пістолет треба встановити менший за висотою, якщо нижче – більший за висотою.

При відхиленні СТП від КТ лівіше цілик необхідно змістити праворуч і навпаки. Корисно запам'ятати просте мнемонічне правило: “цілик веде кулю”, тобто цілик необхідно переміщувати (змінювати за висотою) у тому напрямку, куди необхідно перемістити реальну СТП. Переміщення цілика по горизонталі в міліметрах або заміну його за висотою (за номером) необхідно проводити з урахуванням наступного дослідного висновку для ПМ: *зміщення цілика за напрямком у будь-який бік на 1 мм викликає зміну положення реальної СТП щодо КТ на 190 мм. Заміна цілика за висотою на один номер викликає зміну положення реальної СТП щодо КТ також на 190 мм.* Правильність корекції цілика перевіряється стрільбою з тієї ж відстані, тобто 25 м.

2.7. Усунення можливих технічних проблем та запобігання їм

Неабияке значення для успішної стрільби із пістолета Макарова мають знання можливих затримок, причин, що їх викликають, та способів усунення проблем під час приготування до стрільби та її проведенні. Безумовно, крім знань мають бути й уміння щодо усунення затримок, а ще краще – по запобіганню їх причин. Уміння та навички визначати тип, причину затримки та швидко її усувати досягаються ретельним і доскональним вивченням загальної будови пістолета, принципу його дії та наполегливими тренуваннями.

Затримки під час стрільби можуть виникати через зношення частин і механізмів, але частіше – через необережне поводження зі зброєю та недбайливого догляду за нею.

Для запобігання можливим затримкам під час підготовки до стрільби та при її проведенні необхідно:

– своєчасно, із дотриманням усіх вимог, доглядати, чистити та змащувати пістолет, особливо ретельно необхідно стежити за станом його ствола. Важливо після кожної стрільби чистити та змащувати частини, що взаємодіють та підлягають впливу порохових газів;

– своєчасно проводити ремонт пістолета;

– перед стрільбою обов'язково оглядати набої.

Треба пам'ятати та враховувати, що більшість затримок під час стрільби та при підготовці до неї пов'язані саме з набоями. І в цьому полягає головна відмінність затримок від поломок самої зброї.

Більшість затримок, які виникають під час стрільби, можна спочатку спробувати усунути шляхом перезаряджання, для чого необхідно швидко відвести затвор у крайнє заднє положення, відпустити його й продовжити стрільбу. Якщо ж поновити стрільбу таким способом не вдається, необхідно з'ясувати причину затримки та усунути її.

Ось перелік основних можливих затримок під час стрільби із пістолета, їх імовірні причини та варіанти способів усунення проблем.

Затримки та їх характеристика	Причини затримок	Способи усунення
1. Осічка. Затвор у крайньому передньому положенні, курок спущений із бойового зводу, але пострілу не відбулося	1. Капсуль патрона несправний. 2. Забруднення каналу ударника або згущення мастила. 3. Не повністю затягнутий гвинт рукоятки	1. Перезарядити пістолет. 2. Оглянути й прочистити пістолет. 3. Затягнути гвинт рукоятки.

	4. Малий вихід ударника або наявність забоїн на бойку	4. Відправити пістолет до майстерні
2. Недокриття патрона затвором. Затвор зупинився й не дійшов уперед до кінця, спуск курка з бойового зводу унеможливлений	1. Забруднення патронника, пазів пістолетної рамки або чашечки затвора. 2. Утруднений рух викидача через забруднення пружини викидача або гнітка	1. Дослати затвор до кінця вперед поштовхом руки. Прочистити пістолет. 2. Оглянути й прочистити пістолет
3. Патрони не подаються із магазину в патронник. Затвор знаходиться в передньому положенні, але патрон в патроннику відсутній; затвор зупинився в передньому положенні разом із патроном, не дославши його в патронник	1. Забруднення магазину й рухомих частин пістолета. 2. Вийшла з ладу пружина магазину. 3. Погнутість верхніх країв корпусу магазину	1. Перезарядити пістолет. Прочистити пістолет і магазин. 2. Замінити магазин. 3. Замінити магазин
4. Прихоплення гільзи затвором. Гільзу не викинуто крізь вікно затвора, її прихоплено між затвором і патронником	1. Забруднення рухомих частин пістолета. 2. Несправність викидача, його пружини або відбивача	1. Викинути прихоплену гільзу й продовжити стрільбу. 2. Відправити пістолет до майстерні
5. Автоматична стрільба	1. Згущення мастила або забруднення ударно-спускового механізму. 2. Зношення курка або носика шептала. 3. Послаблення або поломка пружини шептала. 4. Поличка уступу запобіжника торкається зуба шептала	1. Оглянути й прочистити пістолет. 2. Відправити пістолет до майстерні. 3. Так само. 4. Так само

У приведеній таблиці розглянуті основні, можна сказати, об'єктивні затримки та ймовірні їх причини. Ще під час приготування до стрільби та її проведенні можуть виникнути затримки, які можна вважати суб'єктивними, тобто такі затримки, які виникають, у більшості випадках, через помилки та невмілі дії стрільців, особливо не досвідчених. До таких невмілих дій та помилок, на які необхідно звертати особливу увагу керівникам занять, у першу чергу можна віднести: неправильне спорядження магазину, неповне досилання його в рукоятку пістолета, повільне та неповне відведення затвора в крайнє заднє положення під час заряджання та супровід (притримування) рукою затвора під час досилання ним патрона в патронник.

Ці та інші суб'єктивні причини багатьох затримок є прямим наслідком недбалого та безвідповідального ставлення до навчання не тільки тих, хто навчається, а й тих, хто навчає!

2.8. Заходи безпеки під час стрільби із ПМ

Згідно з вимогами Курсу стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ-2009) безпека під час стрільби досягається чіткою організацією стрільб, точним дотриманням правил та вимог безпеки, високою дисциплінованістю всіх військовослужбовців.

Пістолет, як і будь-яка вогнепальна зброя, є предметом підвищеної небезпеки, особливо при легковажному поводженні з ним. Варто пам'ятати, що куля, випущена з пістолета Макарова, має велику енергію й зберігає свою забійну силу до 350 м. Тому всім, хто залучається для проведення та забезпечення стрільби, необхідно уважно вивчити, запам'ятати та неухильно дотримуватися заходів безпеки.

Під час проведення стрілецьких тренувань чи занять із практичним виконанням вправ навчальних стрільб із ПМ **категорично забороняється:**

- заряджати зброю до команди керівника стрільби;
- направляти зброю на людей, у бік чи в тил стрілецького тиру незалежно від того, заряджена вона чи ні;
- вести вогонь без дозволу на те керівника стрільби або з несправної зброї;
- розвертати зброю в будь-який бік від встановленого напрямку стрільби у випадку виникнення затримок під час її проведення, а також опускати руку із зарядженим пістолетом вниз;
- залишати будь-де заряджену зброю або передавати її іншим особам без команди керівника стрільби;
- передавати пістолети наступній зміні без команди на те керівника стрільби (при проведенні стрільб із курсантами).

Власник особистої зброї (офіцер, прапорщик) ніколи не повинен говорити собі: “Зброя незаряджена”, поки не переконається в цьому особисто. Але і після цього краще поводитися зі зброєю так, ніби патрон знаходиться в патроннику. Не варто заглядати у ствол пістолета за винятком, коли ви займаєтесь його чищенням та змащенням. Палець не накладайте на спусковий гачок раніше, ніж треба буде зробити постріл. Дістаючи пістолет із кобури, краще обперти палець об спускову скобу. У випадку, якщо після спуску курка з бойового зводу пострілу не відбулося, не слід поспіхом відкривати або пересмикувати затвор – це може виявитися не осічка, а затяжний постріл. Краще перечекати секунду-другу. Інакше постріл може відбутися при відкритому затворі, і гільза, яка вилетить із патронника, або поранить стрільця, або введе з ладу зброю.

Керівникам стрільби (викладачам), щоб не стати прямими та безпосередніми винуватцями в практично гарантованому порушенні заходів безпеки тими, хто прибув на стрільбу, необхідно самим суворо дотримуватися вимог щодо виконання своїх обов’язків. В цьому контексті важливо перед стрільбою уважно виявляти та рішуче не допускати до стрільби не тільки стрільців-початківців, а й досвідчених та впевнених у собі (а може, самовпевнених) з тих, хто прибув на стрільбу, якщо вони:

- не знають будови, основних бойових, технічних і балістичних характеристик пістолета та принципу його дії;

- не знають і не володіють прийомами та правилами стрільби із пістолета;

- не знають умови та порядок виконання вправи навчальних чи контрольних стрільб;

- не засвоїли і, як цього вимагає Курс стрільб, не склали залік по дотриманню заходів безпеки під час стрільби;

- хворі, які почувують себе не зовсім добре або занадто знервовані, психічно неврівноважені, збуджені чи навпаки, відверто байдужі, апатичні.

Не розпочинайте стрільбу, якщо немає виписки з відповідного наказу начальника ВКНУ (командира в/ч), при відсутності на стрільбі лікаря (фельдшера, медичної сестри).

Не зневажайте цими вимогами та рекомендаціями, відповідально готуйтеся до проведення кожного тренування та заняття з практичним виконанням вправ навчальних стрільб, будьте максимально відповідальними та уважними під час їх проведення!

Розділ III. Підготовка, організація та методика проведення тренувань із курсантами (студентами) по підготовці до виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова

3.1. Загальні положення

Тренування – це метод навчання, при якому шляхом багаторазового, цілеспрямованого й свідомого повторення прийомів та дій тими, хто навчається, виробляються та вдосконалюються уміння та практичні навички.

Тренування з курсантами (студентами) по підготовці до виконання вправ навчальних стрільб із пістолета Макарова можуть бути як індивідуальними, так і груповими (у складі навчальної групи).

Індивідуальні тренування (вправи) проводяться з метою набуття курсантами (студентами) умінь та навичок, необхідних кожному військовослужбовцю. Вони характеризуються тим, що окремі курсанти (студенти) під керівництвом викладача або самостійно відпрацьовують одні й ті ж прийоми чи практичні дії згідно з поставленим ним завданням (наприклад, тренуються в правильності прицілювання та спуску курка з бойового зводу).

Групові тренування (вправи) проводяться з метою набуття курсантами (студентами) умінь та практичних навичок колективних дій та для відпрацювання злагоджених дій у складі підрозділів. Вони характеризуються тим, що кожен чітко й злагоджено виконує дії в складі підрозділу (зміни) за командами викладача (керівника заняття).

Тренування (вправи) зі стрілецької зброї та вогневої підготовки повинні проводитися цілеспрямовано й систематично. На кожне тренування (вправу) повинна ставитися конкретна мета, досягненню якої підпорядковується вся організація та зміст тренування.

Тренування за своїм змістом повинні бути зв'язані між собою, але кожне наступне тренування разом із вивченням нових прийомів та дій має забезпечувати нарощування та вдосконалення набутих знань, умінь і навичок. При цьому від тренування до тренування ускладнюються умови виконання вогневих завдань та доводяться до автоматизму навички дій зі зброєю, виконання прийомів та правил стрільби.

У ході тренування треба якомога менше навчального часу витратити на зайві роз'яснення, часті зміни навчальних місць, довгі та багатослівні розбори тощо.

Головна мета тренування:

добиватися правильних прийомів та дій зі зброєю тих, хто навчається, з високою ефективністю та інтенсивністю;

розвивати у тих, хто навчається, постійне бажання змагатися за досягнення кращих результатів.

Досвід військ та ВВНЗ свідчить про те, що якість проведення стрілецьких тренувань із підготовки до виконання вправ навчальних стрільб із пістолета Макарова, повне досягнення поставлених цілей залежить, перш за все, від рівня вогневої виучки та методичної майстерності викладача (керівника тренування).

3.2. Організація підготовки до тренування

Керівником стрілецького тренування у ВВНЗ зазвичай є викладач. Контрольне заняття можуть проводити: начальник кафедри, начальник факультету або особи, призначені керівником ВВНЗ.

Підготовка керівника тренування проводиться згідно з розкладом занять або за вказівкою старшого начальника в робочий час або в часи самостійної підготовки.

Залежно від рівня особистої підготовки, службового та педагогічного досвіду викладач (керівник тренування), готуючись до проведення тренування, повинен: чітко з'ясувати та зрозуміти тему, навчальні питання та мету тренування, а також місце й час, який відводиться на його проведення, умови навчальної та підготовчої вправи, команди та порядок дій за ними, підібрати та вивчити необхідні положення й вимоги настанов, керівництв, інструкцій, Курсу стрільб та інших методичних посібників і документів, що регламентують питання майбутнього тренування.

Під час підготовки до проведення тренування викладач (керівник тренування) повинен врахувати підготовленість тих, хто буде навчатися, досвід проведення попередніх тренувань, готовність місця для проведення тренування (тиру, стрілецького вогневого містечка), наявність навчальної зброї (пістолетів) та боєприпасів (навчальних патронів), навчальних посібників та приладів.

Для зразкового показу (методичну цінність якого неможливо переоцінити) виконання прийомів та дій, які відпрацьовуватимуться під час тренування, викладач (керівник тренування) зобов'язаний самостійно потренуватися у виконанні команд, прийомів стрільби, вивчити варіанти можливих доповідей тих, хто буде навчатися.

Вивчивши та практично відпрацювавши розглянуті вище питання, викладач (керівник тренування) остаточно визначається з порядком організації та проведення тренування. Визначає навчальні місця, які навчальні питання будуть відпрацьовуватися на них та навчальний час для вивчення кожного з них.

Стрілецькі тренування проводяться на декількох навчальних місцях. При цьому обов'язковими (постійними) навчальними місцями для кожного тренування повинно бути місце для виконання підготовчих вправ по виконанню стрільби (прийняття положення для стрільби, відпрацювання правильної хватки, прицілювання, спуску курка з бойового зводу, тимчасове та повне припинення вогню, розряджання зброї та пред'явлення її для огляду). Решта навчальних місць не є постійними й можуть змінюватися від заняття до заняття залежно від змісту й навчальних цілей стрілецьких тренувань та обладнання тиру чи стрілецького вогневого містечка.

Під час приготування до проведення стрілецького тренування по темі “Прийоми та правила стрільби із пістолета Макарова. Підготовка до виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із ПМ” може бути наступний варіант навчальних місць та питань, які будуть на них відпрацьовуватися:

1-е навчальне місце – вивчення загальної будови та основних бойових характеристик пістолета Макарова;

2-е навчальне місце – виконання неповного розбирання пістолета та його збирання. Відпрацювання нормативів № 13 та № 14;

3-є навчальне місце – виконання вправи підготовчої стрільби із пістолета Макарова з використанням навчальних патронів (для 1-ої вправи навчальних стрільб).

Викладач (керівник тренування) зазвичай особисто проводить заняття на основному навчальному місці – місці для виконання підготовчої вправи. При цьому він повинен спланувати свою роботу на навчальному місці так, щоб мати можливість здійснювати контроль за ходом занять на інших навчальних місцях і надавати підлеглим необхідну методичну допомогу. У навчальних підрозділах і у військово-навчальних закладах із метою прищеплення методичних навичок до проведення занять на навчальних місцях необхідно залучати курсантів.

Підготовка до проведення стрілецького тренування закінчується розробкою індивідуального плану проведення заняття та його затвердженням у свого безпосереднього начальника (командира).

До тренування необхідно готувати й тих, хто буде навчатися. Їм повідомляється тема, навчальні питання й мета тренування, який навчальний матеріал необхідно вивчити чи повторити для якісного відпрацювання та засвоєння питань тренування. Для цього з тими, хто навчається, напередодні (під час самостійної підготовки) вивчаються умови виконання навчальної та підготовчої вправ стрільб із пістолета, правила стрільби та вимоги Курсу стрільб щодо дотримання заходів безпеки. Водночас треба приділити увагу підготовці курсантів-керівників занять на навчальних місцях, надання їм допомоги в написанні інструктивних записок.

Викладач (керівник тренування) організовує отримання навчальної зброї й навчальних боєприпасів, приладів, пристосувань та інших засобів матеріального забезпечення заняття. Для проведення стрілецького тренування викладач (керівник тренування) напередодні (за добу) надає необхідні заявки за встановленим у навчальному закладі порядком на отримання навчальної зброї й навчальних патронів, ставить завдання начальнику стрілецького тиру (стрілецького вогневого містечка), навчально-допоміжному складу для підготовки навчальних об'єктів та навчально-матеріального забезпечення до заняття.

Варіант плану проведення стрілецького тренування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри

загальновійськових дисциплін

полковник

І.А. КЛОЧКО

“ ___ ” _____ 20__ р.

Індивідуальний план проведення заняття зі стрілецької зброї та вогневої підготовки з курсантами ВІКНУ

Тема: Стрілецьке тренування з використанням навчальних пістолетів і патронів по підготовці до виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова

Навчальна та виховна мета:

1. Підготувати курсантів (студентів) до виконання вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова.

2. Вдосконалювати практичні навички курсантів (студентів) у виконанні прийомів та правил стрільби із пістолета Макарова.

3. Виконати вправу підготовчих стрільб із пістолета Макарова з використанням навчальних патронів (до 1-ої вправи навчальних стрільб).

4. Вдосконалити уміння та практичні навички курсантів (студентів) у неповному розбиранні пістолета та його збиранні після неповного розбирання. Відпрацювати нормативи № 13 та № 14 із ПМ.

5. Виховувати у курсантів (студентів) впевненість у діях з особистою зброєю. Виробляти командирські, методичні, практичні та професійні навички.

Час: 80 хвилин.

Місце проведення: стрілецький тир (стрілецьке вогневе містечко) інституту.

Форма організації: практичне заняття.

Метод проведення: розповідь, показ, тренування.

Навчально-матеріальне забезпечення:

- навчальні пістолети – 16 штук;
- кобури – 10 штук;
- 9-мм навчальні патрони – 50 штук;
- мішені, стенди, плакати.

Література:

1. Настанова зі стрілецької справи. 9-мм пістолет Макарова [Текст]. – К. : МОУ, 2004.
2. Вогнева підготовка [Текст]. – К. : Ліра-К, 2009. – С. 80–90.
3. Курс стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ-2009) [Текст].
4. Збірник нормативів бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України [Текст]. – К. : МОУ, 2002.

Хід заняття

I. Організація заняття – 10 хвилин

1. Перевірити наявність особового складу, його зовнішній вигляд та готовність до заняття.
2. Отримати навчальну зброю та перевірити на незарядженість.
3. Перевірити наявність та стан навчально-матеріального забезпечення.
4. Оголосити тему заняття, навчальну мету, схему організації навчальних місць та порядок їх заміни.
5. Провести контроль засвоєння раніше вивчених (у тому числі і в часи самостійної підготовки) навчальних питань, які мають відношення до поточного заняття:
 - а) основні бойові характеристики та загальну будову пістолета (ПМ);
 - б) на чому базується напівавтоматична дія пістолета;
 - в) умови 1-ої вправи навчальних стрільб із ПМ.
6. Довести заходи безпеки на кожному навчальному місці.

II. Основна частина – 60 хвилин

Заняття організувати на трьох навчальних місцях.

Навчальне місце № 1

Навчальне питання	Вивчення загальної будови та основних бойових характеристик пістолета Макарова.
Час	15 хвилин.
Навчально-матеріальне забезпечення	– навчальні пістолети – 1 шт.; – плакат по загальній будові ПМ.; – таблиця з основними бойовими характеристиками ПМ.
Керівник заняття	викладач (курсант-стажер).

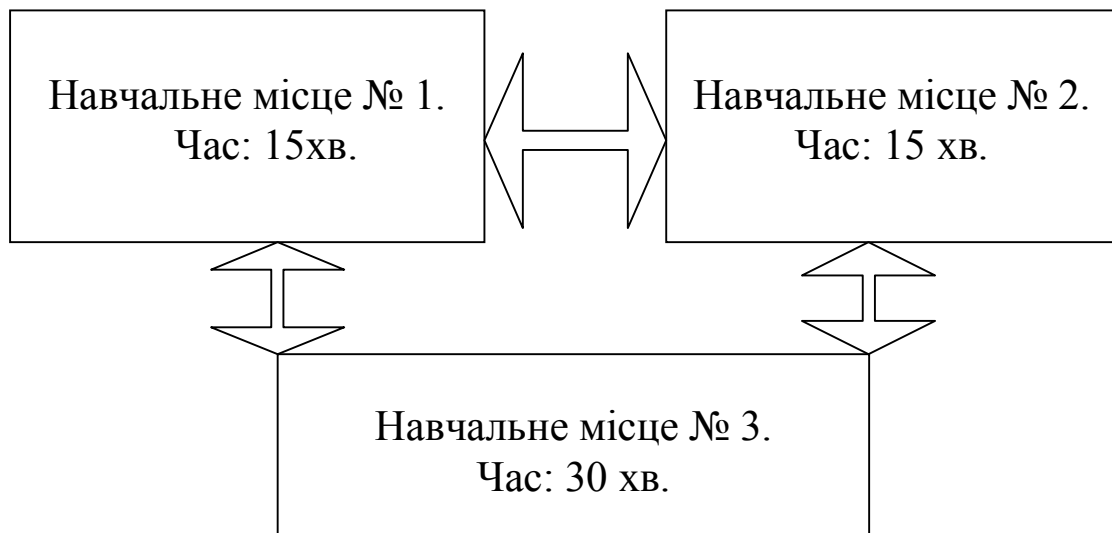
Навчальне місце № 2

Навчальне питання	Виконання неповного розбирання пістолета та його збирання після розбирання. Відпрацювання нормативів № 13 та № 14 із ПМ.
Час	15 хвилин.
Навчально-матеріальне забезпечення	– навчальні пістолети – 5 шт.; – збірник нормативів; – секундомір.
Керівник заняття	викладач (курсант-стажер).

Навчальне місце № 3

Навчальне питання	Виконання вправи підготовчої стрільби із пістолета Макарова з використанням навчальних патронів (для 1-ої вправи навчальних стрільб).
Час	30 хвилин.
Навчально-матеріальне забезпечення	– навчальні пістолети в кобурах – 10 шт.; – навчальні 9-мм патрони – 50 шт.; – мішені № 4 – 10 шт.
Керівник заняття	викладач (керівник тренування).

Розподіл навчальної групи (взводу) по навчальних місцях та заміну на них, тих хто навчається, провести за наступною схемою:

Перед тим, як приступити до заняття (стрілецького тренування), переконуємо, що курсанти (студенти) правильно зрозуміли порядок заміни на навчальних місцях.

Після цього навчальна група ділиться на дві рівні частини. Перша половина навчальної групи (взводу) навчається на головному навчальному місці № 3 під моїм керівництвом протягом 30 хвилин, а друга половина навчальної групи (взводу) ділиться ще на дві рівні підгрупи, кожна з яких навчається по 15 хвилин на навчальних місцях № 1 та № 2 під керівництвом курсантів-стажерів і контролем одного із викладачів.

Через 30 хвилин проводиться зміна навчальних місць: тих хто навчався на третьому навчальному місці, відправити для занять на перше і друге навчальні місця, а тих, хто навчався на першому і другому навчальних місцях – на третє навчальне місце.

III. Заключна частина – 10 хвилин

1. Вишикувати навчальну групу в одну шеренгу та перевірити наявність особового складу.

2. Перевірити наявність та стан навчальних боєприпасів, навчальних пістолетів та їх незарядженість.

3. Нагадати тему та мету заняття.

4. Дати оцінку стану військової і навчальної дисципліни та наскільки досягнута мета заняття.

5. Відмітити кращих та заохотити їх, вказати на недоліки, їх причини та способи усунення.

6. Оголосити оцінки.

7. Відповісти на запитання.

8. Оголосити тему наступного заняття та поставити завдання для підготовки до нього в часи самостійної роботи.

9. Організувати та проконтролювати здачу навчальної зброї та боєприпасів.

10. Окремо провести розбір із керівниками занять на навчальних місцях.

Керівник заняття
підполковник

О.С. АВТУШЕНКО

Такий індивідуальний план проведення заняття (стрілецького тренування) буде достатнім для досвідченого викладача (керівника

тренування), але для викладача-початківця його може бути недостатньо. Це залежить від багатьох факторів, які були детально розглянуті в I-му розділі.

Тому в наступному підрозділі буде запропонований варіант *розгорнутого* плану-конспекту для проведення заняття (стрілецького тренування) по підготовці до виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова.

3.3. Проведення тренування – підготовки до виконання вправ

Методику проведення заняття (стрілецького тренування) по підготовці курсантів (студентів) до виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова та розробку розгорнутого плану його проведення розглянемо на прикладі індивідуального плану проведення такого заняття, варіант якого був запропонований вище.

Чим відрізняється індивідуальний план проведення заняття (стрілецького тренування) від розгорнутого плану його проведення?

Перш за все тим, що індивідуальний план у своїй основній частині передбачає лише навчальні місця, питання які планується відпрацювати на них, час, який відводиться для цього, та схему заміни на навчальних місцях тих, хто навчається. Цього цілком достатньо для правильної організації заняття (стрілецького тренування), та проведення його на належному рівні з високою ефективністю майстру своєї справи – досвідченому викладачу. Але молододосвідченому, викладачу-початківцю виходити на заняття з таким планом **не можна!** Він має уважно вивчити настанови, керівництва, інструкції зі стрілецької справи, Курс стрільб, навчально-методичні посібники, досвід викладацького складу кафедри з питань, які планується відпрацювати на занятті (стрілецькому тренуванні), вивчити та врахувати особливості тих, хто буде навчатися. І тільки після цього можна приступати до розробки не індивідуального плану проведення заняття, а розгорнутого плану з розкриттям змісту навчальних питань та методики їх відпрацювання на кожному навчальному місці.

Розроблений план необхідно надати начальнику кафедри чи його заступнику (старшому викладачу з навчальної дисципліни) для затвердження не пізніше, ніж за два-три дні до проведення заняття. Під час затвердження плану старший начальник може щось підказати, порекомендувати, висловити свої побажання чи зауваження, для врахування яких і потрібні будуть оті два-три дні до проведення заняття.

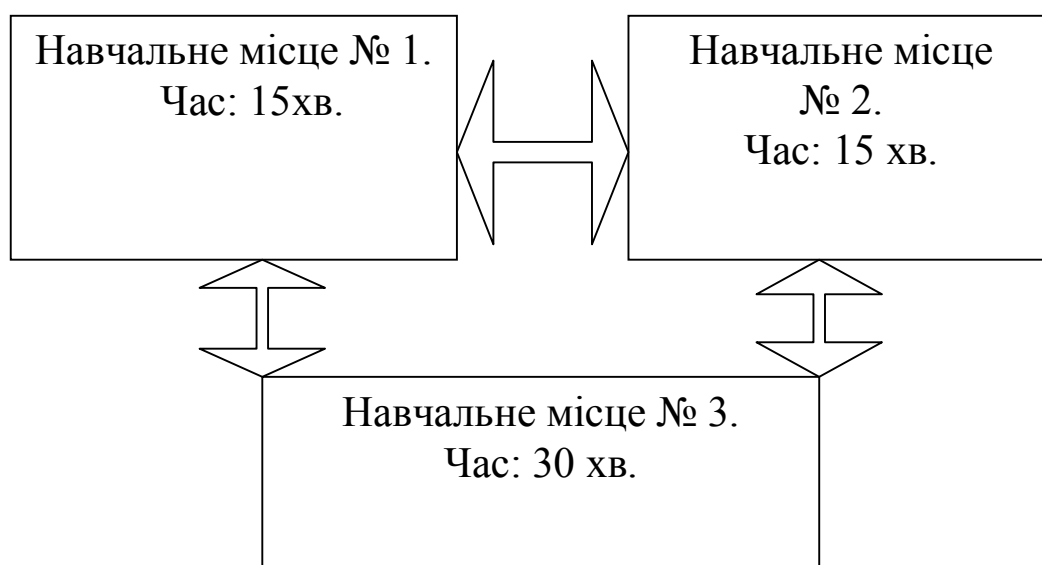
Так звана “шапка” розгорнутого плану проведення заняття, його вступна та заключна частини практично нічим не відрізняються від індивідуального плану проведення заняття. А от його основна частина, як уже було зазначено, суттєво відрізняється. Залишаються без зміни лише навчальні питання та час на їх відпрацювання, загальний час, який відводиться для проведення тренування, навчальні місця та порядок розподілення тих, хто прибув на заняття, по навчальних місцях, а також схема заміни на них.

Тому детально розглянемо саме основну, другу частину розгорнутого плану проведення заняття (стрілецького тренування) по темі: “Прийоми та правила стрільби із пістолета Макарова. Підготовка до виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із ПМ”.

Варіант розгорнутого плану проведення стрілецького тренування

II. Основна частина – 60 хвилин

Проведення заняття організувати на трьох навчальних місцях із наступною схемою заміни на них тих, хто прибув для навчання:

Навчальне місце № 1

Тема: Вивчення основних бойових характеристик та загальної будови пістолета Макарова.

Час – 15 хвилин.

Керівник заняття – курсант-стажер (викладач).

Зміст навчального питання та методика його відпрацювання	
Дії керівника на навчальному місці	Дії тих, хто навчається
<i>Вишикувати навчальну групу в одну шеренгу, оголосити навчальне питання та порядок його відпрацювання.</i>	Слухають.
Основні бойові характеристики пістолета: <i>Використати таблицю з основними бойовими характеристиками пістолета Макарова</i>	Слухають.

- калібр – 9 мм;
- початкова швидкість польоту кулі – 315 м/с;
- прицільна дальність стрільби – 50 м;
- забійна сила кулі зберігається до 350 м;
- бойова скорострільність – 30 пострілів/хв.;
- вага ПМ зі спорядженим магазином – 810 г;
- вага ПМ з порожнім магазином – 730 г;
- ємність магазину – 8 патронів.

Задати питання, при необхідності – пояснити:

– Що таке калібр?

Калібр у зброї, яка має нарізи в каналі ствола, – це відстань між двома протилежними полями.

– Для чого існують нарізи в каналі ствола?

Нарізи в каналі ствола необхідні для надання кулі не тільки поступального руху, а й обертального.

- Що таке початкова швидкість польоту кулі (V_0) та її практичне значення?

Початкова швидкість польоту кулі – це швидкість, яка виникає біля дульного зрізу каналу ствола. Це одна з найбільш важливих бойових характеристик будь-якої зброї тому, що від неї залежить прицільна дальність стрільби, максимальна дальність польоту кулі, на якій зберігаються: забійна сила, зупиняюча та пробивна дії, дальність прямого пострілу.

Шляхом опитування перевірити засвоєння основних бойових характеристик пістолета.

Загальна будова пістолета Макарова

Під час пояснення з показом основних частин та механізмів використати пістолет у розібраному стані та плакат з його основними частинами й механізмами. Дати правильну назву кожної частини й механізму та пояснити їх призначення.

Пістолетна рамка зі стволом та спусковою скобою

Відповідають на поставлені запитання.

Доповнюють та виправляють неточні чи неправильні відповіді.

Відповідають на поставлені запитання.

Слухають і спостерігають.

Ствол служить для направлення польоту кулі та надання їй поступального й обертального руху. Рамка служить для з'єднання всіх частин пістолета. Рамка з основою рукоятки складає одне ціле.

Основа рукоятки служить для кріплення рукоятки, бойової пружини та розміщення магазину. Спускова скоба служить для запобігання випадкового натискання на спусковий гачок.

Затвор служить для подавання патрона із магазину в патронник, запирання каналу ствола під час пострілу, утримання гільзи та поставлення курка на бойовий звід. Зверху затвор має мушку та цілик для прицілювання; із правого боку – вікно для викидання гільзи (патрона) та викидач; із лівого боку – запобіжник із двома виїмками для його фіксації: верхня – положення прапорця “запобігання”, а нижня – “вогонь”. На задньому кінці затвора – паз для проходу курка. Усередині затвор має: канал для розміщення ствола із зворотною пружиною; чашечку для розміщення дна гільзи; досилальник для досилання патрона із магазину в патронник; канал для розміщення ударника.

Зворотна пружина служить для повернення затвора в передне положення після пострілу. Крайній виток на одному із кінців пружини має менший діаметр у порівнянні з іншими витками. *Звернути увагу курсантів на те, що саме цим витком пружина при збиранні пістолета надягається на ствол.*

Ударно-спусковий механізм (УСМ) служить для спуску курка з бойового зводу, утримання його на бойовому та запобіжному зводі, нанесення удару курком по ударнику. УСМ складається із курка, шептала з пружиною, спускової тяги з важелем зведення, спускового гачка, бойової пружини та запобіжника.

Показати частини УСМ на розібраному пістолеті та на плакаті.

<p>Затворна затримка служить для утримання затвора в задньому положенні після витрачання всіх патронів із магазину.</p> <p>Магазин служить для розміщення восьми патронів та подачі їх на лінію захоплення затвором. Він складається із корпусу, подавальника, пружини подавальника та кришки.</p> <p><i>Коротко підвести підсумок заняття на навчальному місці. Шляхом проведення контрольного опитування з'ясувати, як засвоєний навчальний матеріал. Відповісти на запитання.</i></p> <p><i>Згідно з установленою схемою за командою загального керівника заняття відправити групу на навчальне місце № 2.</i></p>	<p>Слухають. Відповідають на запитання. Задають запитання.</p> <p>Стройовим кроком у колону по одному рухаються на навчальне місце № 2.</p>
---	---

Навчальне місце № 2

Тема: Виконання неповного розбирання пістолета Макарова та його збирання після неповного розбирання. Виконання нормативів № 13 та № 14.

Час – 15 хвилин.

Керівник заняття – курсант-стажер (викладач).

Зміст навчального питання та методика його відпрацювання	
Дії керівника на навчальному місці	Дії тих, хто навчається
<p><i>Вишикувати навчальну групу в одну шеренгу, оголосити навчальне питання та порядок його відпрацювання</i></p> <p>Виконання неповного розбирання пістолета</p> <p><i>Показати й коротко пояснити порядок та послідовність неповного розбирання пістолета.</i></p>	<p>Слухають</p> <p>Слухають та уважно спостерігають за діями керівника заняття на навчальному місці.</p>

1. Вилучити магазин із основи рукоятки, зняти пістолет із запобіжника, відвести затвор у заднє положення та поставити його на затворну затримку, переконатися у відсутності патрона в патроннику, зняти затвор із затворної затримки та зробити контрольний спуск.

Перед виконанням необхідно зауважити, що при розбиранні будь-якої зброї в першу чергу необхідно від'єднати джерело подачі патронів (магазин), переконатися у відсутності патрона в патроннику та зробити контрольний спуск. Показати, як це все правильно виконати.

Наказати курсантам взяти навчальні пістолети в руки та вилучити магазин із основи рукоятки, дотримуючись показаного порядку та послідовності виконання. Для цього подавати відповідні команди та уважно слідкувати за їх правильним виконанням.

2. Відокремити затвор від рамки.

Пояснити та показати, що перед тим як відокремлювати затвор, треба відтягнути спускову скобу вниз і, перекосивши її вліво, уперти в рамку так, щоб вона утримувалась у цьому положенні. При подальшому розбиранні утримувати її в цьому положенні вказівним пальцем правої руки.

Слухають та спостерігають.

Беруть в руки навчальні пістолети;
– **вилучають магазин із основи рукоятки;**
– знімають пістолет із запобіжника;
– відводять затвор у заднє положення та ставлять його на затворну затримку;
– переконуються у відсутності патрона в патроннику;
– знімають затвор із затворної затримки;
– роблять контрольний спуск.

Слухають та спостерігають.

*З метою запобігання порушення заходів безпеки та недопущення травмування себе чи тих, хто знаходиться поруч, необхідно підкреслити, що під час відведення затвора в крайнє заднє положення для відокремлення його від рамки треба надійно утримувати затвор лівою рукою за його задню частину з насічками так, щоб він під дією зворотної пружини не міг вислизнути з руки (**варто пам'ятати, що затвор у пістолета Макарова доволі масивний**). Після відокремлення затвора від рамки поставити спускову скобу на своє місце.*

Дати команду відокремити затвор від рамки, уважно контролюючи її виконання по елементах. Для цього подавати відповідні команди.

3. Зняти зі ствола зворотну пружину.

Пояснити та показати як треба правильно знімати зі ствола зворотну пружину:

Відокремлюють затвор від рамки:

- лівою рукою відтягують спускову скобу вниз та, перекосивши її вліво, упирають у рамку так, щоб вона утримувалася в цьому положенні;
- лівою рукою відводять затвор у крайнє заднє положення і, трохи піднявши його задній кінець, дають можливість затвору переміститися вперед під дією зворотної пружини;
- відокремлюють затвор від рамки;
- ставлять спускову скобу на місце.

Слухають та спостерігають.

з метою недопущення її деформації та можливого надмірного розтягування, необхідно не тягнути її лівою рукою за передній кінець, а обертально-поступальним рухом ліворуч та вперед задньої частини пружини, зняти її зі ствола.

Наказати зняти зворотну пружину зі ствола та контролювати правильність дії.

Неповне розбирання пістолета закінчено. Після неповного розбирання частини на столі (стелажі, підстильці) не повинні торкатися одна одної.

Поставити контрольні запитання, перевірити засвоєння порядку та послідовності неповного розбирання пістолета.

Відповісти на запитання.

Виконання збирання пістолета після його неповного розбирання.

Показати і коротко пояснити порядок та послідовність збирання пістолета після його неповного розбирання.

Збирання пістолета після його неповного розбирання виконувати у зворотному порядку.

1. Надіти на ствол зворотну пружину.

Показати та звернути увагу курсантів на те, що зворотну пружину надягати на ствол необхідно обов'язково тим кінцем, в якому крайній виток має менший діаметр у порівнянні з іншими витками.

Дати команду надягти на ствол зворотну пружину. Проконтролювати дії.

Утримуючи рамку правою рукою за рукоятку і обертаючи зворотну пружину на себе лівою рукою, знімають її зі ствола.

Відповідають на поставлені запитання.

Задають запитання.

Слухають та спостерігають.

Надягають на ствол зворотну пружину: взявши пістолетну рамку за рукоятку в праву

2. Приєднати затвор до рамки.

Пояснити та показати, що перед тим як приєднувати затвор, треба лівою рукою відтягнути спускову скобу вниз та уперти в рамку так, щоб вона утримувалася в цьому положенні. Після приєднання затвора спускова скоба опускається на своє місце.

Під час приєднання затвора, як і під час його відокремлення від рамки, треба надійно так само утримувати затвор, щоб він не міг вислизнути з руки.

Пояснити та показати, що після набуття необхідних навичок в приєднанні затвора при відтягнутій спусковій скобі у подальшому можна буде не обов'язково відтягувати її вниз та перекошувати. При цьому, відвівши затвор у крайнє заднє положення, необхідно підняти його задній кінець вгору до кінця так, щоб не відбулося утикання нижньої передньої стінки затвора в гребінь спускової скоби, який обмежує рух затвора назад.

Після приєднання затвора поставити пістолет на запобіжник (прапорець уверх).

Наказати приєднати затвор та проконтролювати дії.

руку, лівою рукою надягають зворотну пружину на ствол обов'язково тим кінцем, в якому крайній виток має менший діаметр у порівнянні з іншими витками.

Слухають та спостерігають.

Приєднують затвор до пістолетної рамки:

– відтягують та перекошують спускову скобу;
– утримуючи пістолетну рамку за рукоятку в правій руці, а затвор в лівій, вводять вільний

3. Вставити магазин в основу рукоятки.

Показати та пояснити як треба правильно вставляти магазин в основу пістолетної рукоятки. Оскільки заціпкою магазину служить нижній кінець бойової пружини, то вставляти магазин в основу рукоятки треба натисканням великого пальця лівої руки на кришку магазину, а не ударом по магазину долонею. Удари долонею по магазину не допускаються, тому що це може привести до виходу із ладу бойової пружини!

Наказати вставити магазин в основу рукоятки та проконтролювати дії.

кінець зворотної пружини в канал затвора й відводять його в крайнє заднє положення так, щоб дульна частина ствола пройшла крізь канал затвора і виступила назовні;
– опускають задній кінець затвора на рамку так, щоб його поздовжні виступи розмістилися в пазах рамки,
– притиснувши затвор до рамки, відпускають його;
– ставлять пістолет на запобіжник (піднімають прапорець уверх).

Слухають та спостерігають.

Вставляють магазин в основу рукоятки:

– утримуючи пістолет в правій руці, великим та вказівним пальцями лівої руки вставляють магазин в основу рукоятки;

Після цього необхідно пояснити та показати, як перевіряється правильність проведеного збирання пістолета після його неповного розбирання.

Наказати перевірити правильність проведеного збирання пістолета.

– натискають на кришку магазина великим пальцем так, щоб защіпка (нижній кінець бойової пружини) заскочила за виступ на стінці магазина (при цьому має почутися клацання).

Слухають та спостерігають.

Знімають пістолет із запобіжника (опустити прапорець у нижню фіксуючу виїмку);

– відводять затвор у крайнє заднє положення і відпускають його. Затвор, перемістившись дещо вперед, стає на затворну затримку і залишається в задньому положенні;

– натискають великим пальцем правої руки на затворну затримку донизу і відпускають затвор, який під дією зворотної пружини повинен енергійно повернутися в переднє положення, а курок має стояти на бойовому зводі;

– ставлять пістолет на запобіжник (підняти прапорець у верхню фіксуючу виїмку).

Надати час для самостійного тренування неповного розбирання пістолета та його збиранні після неповного розбирання.

Вимагати з кожним разом поступово зменшувати час на виконання кожного елемента неповного розбирання та збирання пістолета.

Контролювати роботу та надавати, за необхідності, допомогу.

Виконання нормативів № 13 та № 14.

Пояснити, що нормативи вважаються виконаними, якщо під час роботи дотримані умови їх виконання й не було допущено порушень вимог статутів, порадинок, інструкцій, керівництв і заходів безпеки.

Звернути увагу на те, що, якщо під час відпрацювання нормативу тими, хто навчається, допущена хоча б одна помилка, яка може привести до травми або поломки зброї, виконання нормативу припиняється і оцінюється “незадовільно”. Слід також мати на увазі, що за порушення послідовності виконання нормативу, яке не призводить до поломки зброї, а також за кожне порушення умов виконання нормативу, вимог Бойового статуту, керівництва, порадинок, інструкції, технологічної карти, оцінка знижується на один бал.

Довести умови (порядок) виконання нормативів та оціночні показники за часом.

Норматив № 13 – неповне розбирання ПМ.

Умови (порядок) виконання нормативу.

Зброя на підстильці. Той, хто навчається, знаходиться біля зброї.

Курок повинен зірватися з бойового зводу й заблокуватися.

Суворо дотримуючись порядку, послідовності та заходів безпеки тренуються в неповному розбиранні пістолета та його збиранні після неповного розбирання.

Слухають.

Час відраховується від команди “**До неповного розбирання пістолета приступити**” до доповіді: “**Готово**”.

Оціночні показники за часом:

– “відмінно” – 7 сек.

– “добре” – 8 сек.

– “задовільно” – 10 сек.

Норматив № 14 – збирання ПМ після його неповного розбирання.

Умови (порядок) виконання нормативу.

Зброя розібрана. Частини акуратно розкладені на підстильці. Той, хто навчається, знаходиться біля зброї.

Час відраховується від команди: “**До збирання пістолета приступити**” до доповіді: “**Готово**”.

Оціночні показники за часом:

– “відмінно” – 9 сек.

– “добре” – 10 сек.

– “задовільно” – 12 сек.

Показати зразкове виконання нормативів

Прийняти нормативи в кожного з тих, хто навчається, при цьому в одного контролювати порядок виконання нормативу з фіксацією часового показника, а решта в цей час, готуючись до задачі нормативів, відпрацьовують їх без фіксації часу.

Вишикувати навчальну групу в одну шеренгу, коротко підвести підсумок, кожному оголосити оцінку за виконання нормативів та, за необхідності, аргументувати.

Згідно з установленою схемою, відправити групу на навчальне місце № 1.

Спостерігають.

Один здає нормативи, а решта в цей час, готуючись до задачі нормативів, відпрацьовують їх без фіксації часу керівником заняття.

Стройовим кроком в колону по одному рухаються на навчальне місце № 1.

Навчальне місце № 3

Тема: Виконання вправи підготовчих стрільб із пістолета Макарова з використанням навчальних патронів (для 1-ої вправи навчальних стрільб).

Час – 30 хвилин.

Керівник заняття – викладач (керівник тренування).

Зміст навчального питання та методика його відпрацювання.	
Дії керівника на навчальному місці	Дії тих, хто навчається
<i>Вишикувати навчальну групу в одну шеренгу, перевірити екіпіровку, наявність зброї та її незарядженість, для чого подати команду: “Зброю – до огляду”.</i>	Виконують команду: <ul style="list-style-type: none">– відводять затвор у заднє положення (затвор стає на затворну затримку);– лівою рукою вилучають магазин із основи рукоятки пістолета й розміщують його під великим пальцем правої руки попереду запобіжника так, щоб подавальник магазину був на 2-3 см вище затвора;– після огляду пістолета керівником заняття та почувши від нього “Оглянуто”, беруть магазин у ліву руку;– великим пальцем правої руки натискають на кнопку затворної затримки вниз і звільняють затвор;– натиснувши на спусковий гачок, виконують контрольний спуск курка з бойового зводу;– ставлять пістолет на запобіжник;

Оголосити навчальне питання та порядок його відпрацювання.

Показати в тирі вихідне положення для стрільби, рубіж відкриття вогню та основний і небезпечні напрямки стрільби.

Подати команду: “Зміна, в одну шеренгу у вихідне положення – ставай”.

Перевірити знання тими, хто навчається, умов виконання першої вправи навчальних стрільб із ПМ та заходів безпеки.

Показати в повному обсязі виконання вправи підготовчих стрільб з використанням навчальних патронів для 1-ої вправи навчальних стрільб із ПМ.

Якщо у тих, хто навчається, виникли запитання, відповісти на них та приступити до практичного відпрацювання навчального питання по елементах.

а) Отримання патронів та спорядження магазинів.

Оскільки під час проведення навчальних стрільб у закритих тирах пункт бойового постачання може розташовуватися поруч із вихідним положенням та відповідно до вимоги, згідно з якою кожен, хто отримує боєприпаси, має поставити свій особистий підпис у роздавально-здавальній відомості, роздавальник боєприпасів може не призначатися, а його обов'язки виконує начальник пункту бойового постачання.

– вставляють магазин в основу рукоятки;
– вкладають пістолет у кобуру й застібують її кришку.

Слухають.

Шикуються в одну шеренгу у вихідному положенні та відповідають на поставлені запитання.

Спостерігають за зразковими діями керівника заняття та командами, які будуть подаватися під час виконання вправ підготовчих та навчальних стрільб.

Задають запитання.

Подати команду: “Зміна, отримати по п’ять навчальних патронів”.

Подати команду: “Зміна, спорядити магазини” та проконтролювати її виконання.

Підходять до пункту бойового постачання, отримують по п’ять навчальних патронів, оглядають їх та умовно розписуються за їх отримання, після чого стають на своє місце у вихідному положенні.

Начальник пункту бойового постачання доповідає: **“Товаришу підполковник, зміні видано 50 навчальних патронів, по п’ять штук кожному. Начальник пункту бойового постачання прапорщик Скобленко”.**

Споряджають магазини навчальними патронами:
– дістають пістолет із кобури; вилучають магазин із основи рукоятки; вкладають пістолет у кобуру;
– споряджають магазин патронами, для чого, утримуючи магазин у лівій руці, правою рукою вкладають у магазин один за одним патрони, надавлюючи при цьому великим пальцем доти, поки патрон не зайде за верхні загнуті краї бокових стінок корпусу магазину, присунути його капсулем

б) Вихід на рубіж відкриття вогню, заряджання пістолета та прийняття положення для стрільби.

Після закінчення спорядження магазинів, переконавшись, що всі курсанти (студенти) зміни уклали їх в карман кобури, нагадати основний та небезпечні напрямки стрільби й подати команду: “Зміна, на рубіж відкриття вогню, стоячи – ДО БОЮ”.

Спостерігати за правильністю дій, звертаючи особливу увагу на дотримання заходів безпеки (правильність положення заряджених пістолетів).

Заряджання пістолета.

Слідкувати за тим, щоб курсанти (студенти), утримуючи пістолет у правій руці, великим та вказівним пальцями лівої руки вставляли магазин в основу рукоятки, натискали на кришку магазину великим пальцем (а не вдаряли долонею лівої руки по його кришці) так, щоб защіпка (нижній кінець бойової пружини) заскочила за виступ на стінці магазину (при цьому має почутися клацання).

Акцентувати увагу курсантів (студентів), на тому, що відведення затвора в крайнє заднє положення під час заряджання пістолета треба робити різко, а відпускати його необхідно не притримуючи і не супроводжуючи рукою під час досилання ним патрона в патронник. Інакше не уникнути затримки під час приготування до стрільби та при її проведенні.

упритул до задньої стінки корпусу магазину. Укладають споряджений магазин у карман кобури.

Дотримуючись рівняння, виходять на рубіж відкриття вогню, зупиняються і, стоячи обличчям у напрямку стрільби, заряджають пістолети, для чого:

- дістають споряджений магазин із кармана кобури і перекладають його в ліву руку;
- виймають із кобури пістолет й утримують його в правій, зігнутій в ліктьовому суглобі, руці стволом в напрямку мішені;
- вставляють магазин в основу рукоятки;
- знімають пістолет із запобіжника;
- досилають патрон в патронник, для чого лівою рукою відводять затвор назад до кінця й відпускають його.

Прийняття положення для стрільби стоячи.

Необхідно добиватися прийняття тими, хто навчається, оптимального положення для стрільби стоячи.

Воно полягає в тому, що стрілець розташовується правим боком до мішені, ноги – на ширині пліч, ступні ніг дещо розведені. Права рука зі зброєю зігнута в ліктьовому суглобі й направлена в бік мішені. Ліва рука розслаблена. Її можна вільно опустити вздовж стегна або вперти в нього, чи завести долонею за поясний ремінь на поясниці. У цих положеннях вона сприяє компенсаторному відхиленню корпусу та створює противагу піднятій правій руці зі зброєю. Проекція центра ваги корпусу має бути в центрі площини, обмеженої ступнями ніг і трохи ближче до лівої ступні.

Слідкувати за тим, щоб ті, хто навчається, не накладали вказівний палець правої руки на спусковий гачок до команди: “Вогонь”.

в) Виконання пострілу та припинення стрільби.

Після доповіді всіх, хто навчається, про готовність до бою, подати команду: “Зміна, по вказаних мішенях – ВОГОНЬ”.

Контролювати правильність прийняття положення для стрільби стоячи, та навчати правильним діям під час утримання зброї, прицілювання та спуску курка з бойового зводу.

Утримання пістолета відбувається захопленням його рукоятки кистю руки, – звідси і походить розповсюджений термін “хватка” або “хват”.

– приймають положення для стрільби стоячи, для чого повертаються правим боком до мішені, ноги ставлять на ширині пліч, а ступні злегка розвертають в сторони й доповідають про готовність до бою: **“Курсант Петренко до бою готовий”**.

Вибирають район прицілювання та, не припиняючи спостереження за ним, витягують праву руку з пістолетом вперед, утримуючи його за рукоятку кистю правої руки, накладають вказівний палець цієї руки першим суглобом на хвіст спускового гачка.

Хватка має бути такою, щоб забезпечити стійкість зброї в процесі прицілювання та спуску курка з бойового зводу. З лівого боку рукоятка охоплюється великим пальцем, витягнутим уздовж ствола, а з правої сторони і попереду трьома пальцями. Вказівний палець не повинен бути задіяним в утримуванні зброї.

Для перевірки правильності хватки потрібно наказати зміні, ретельно прицілюючись, декілька разів звести курок незарядженого пістолета та зробити спуск його з бойового зводу. Якщо при цьому мушка не здригається і не зміщується в прорізі цілика, тобто зберігається “рівна мушка”, – хватка й положення зброї правильні.

Наведення пістолета та прицілювання.

Пояснити, що прицілювання полягає в тому, щоб стрілець, наводячи зброю на ціль, “взяв” так звану “рівну мушку” і навів її в точку (район) прицілювання. Показати це на показовій мушці. “Взяти рівну мушку” означає, що під час прицілювання мушка повинна спостерігатися посередині прорізу цілика, а її вершина – на одному рівні з верхніми краями гривки цілика. При цьому мушка має чітко проєктуватися в прорізі цілика.

Нагадати, що кожен стрілець має знати, яке око в нього є навідним. Можна порадити для цього простий спосіб: витягнути руку й, склавши великий та вказівний пальці в кільце, не заплющуючи очей, навести це кільце на в будь-який точковий предмет, виразно видимий на невеликій відстані. Після цього по черзі заплющувати обидва ока. Те око, при заплющенні якого предмет (точка)

Великий палець правої руки випрямляють з лівої сторони рукоятки паралельно стволу.

Витягнуту праву руку тримають вільно, без напруження, а її кисть тримають в площині, що проходить крізь вісь каналу ствола й лікоть руки.

Рукоятку пістолета надмірно не стискають і тримають її по можливості одноманітно.

Слухають та дивляться, яке повинне бути правильним положення мушки в прорізі цілика, тобто, як треба “брати рівну мушку”.

Кожний визначає, яке око у нього є навідним.

зникає з поля зору, і є навідним. Це ж саме можна зробити, направивши пістолет у мішень, і застосувати прицільний пристрій пістолета як кільце з пальців.

Переконавшись, що курсанти чітко усвідомили, що таке “рівна мушка”, та визначились із навідним оком, поставити завдання навести зброю в район прицілювання та виконати точне прицілювання

Слід застерегти тих, хто навчається, від намагання під час прицілювання та спуску курка з бойового зводу будь-що утримувати зброю на лінії прицілювання.

Це викликає надмірне напруження м'язів. Надмірне напруження м'язів для утримання руки зі зброєю на лінії прицілювання швидко викликає стомлення.

При перетримуванні руки зі зброєю теж виникає стомлення м'язів і **“рівна мушка”** мимоволі опускається нижче бажаної точки прицілювання. При цьому, зберігаючи ще відносно добру стійкість мушки в прорізі цілика, стрілець не припиняє натискання на спусковий гачок, продовжуючи прицілюватись, одночасно **“підтягує рівну мушку”** до точки прицілювання. М'язи, що піднімають руку з пістолетом, підсилюють загальне напруження й постріл, майже завжди, відбувається вище точки прицілювання. Тому рекомендується підводити зброю до лінії прицілювання не знизу, а зверху.

При наведенні зброї на ціль, у будь-якому випадку відбувається більше чи менше коливання руки зі зброєю, тому на мішені можна вибирати не точку, а район прицілювання. Він може бути більшим чи меншим залежно від підготовленості та досвіду стрільця.

Виконують наведення зброї в район прицілювання та точне прицілювання.

Заспокоюють дихання, затримують подих на природному видиху, зажмурюють ліве (праве) око, а навідним дивляться через проріз цілика на мушку так, щоб мушка була посередині прорізу, а вершина її знаходилась на одному рівні з верхніми краями цілика, тобто беруть **“рівну мушку”**.

У такому положенні підводять пістолет під точку прицілювання й починають натискати на хвіст спускового гачка.

Навіть у добре підготовлених військових професіоналів і спортивних стрільців спостерігаються незначні коливання руки, однак вони показують високі результати, тому що ретельно виконують дуже важливу вимогу під час прицілювання та спуску курка з бойового зводу – постійно тримають у полі зору мушку в прорізі цілика так, як того вимагає поняття **“рівна мушка”**.

Після того, як всі курсанти (студенти) зрозуміли як правильно виконувати наведення пістолета й прицілювання, приступити до навчання правильному спуску курка з бойового зводу.

Спуск курка з бойового зводу

*Необхідно пояснити, що спуск курка з бойового зводу є не тільки завершальним, а й найвідповідальнішим етапом здійснення влучного пострілу. Він виконується плавним поступовим натисканням на спусковий гачок з одночасним утриманням **“рівної мушки”** в районі прицілювання.*

*При натисканні на спусковий гачок важливо не допускати відхилення **“рівної мушки”** від точки прицілювання. Для цього вказівний палець накладається на спусковий гачок серединою першої (нігтьової) фаланги, друга фаланга при цьому не повинна торкатися пістолета, а зусилля, прикладене до спускового гачка має бути паралельним осі каналу ствола.*

Показати правильний спуск курка з бойового зводу.

Наказати тим, хто навчається, звести курки (звернути увагу, що при попередньо зведеному курку спусковий гачок має деякий вільний хід, при якому пострілу не відбудеться), навести зброю в район прицілювання, та зробити правильний спуск

Слухають.

Спостерігають.

Зводять курки (ставлять курок на бойовий звід). Наводять зброю в район прицілювання. **“Рівну мушку”** підводять до точки прицілювання

курка з бойового зводу. Повторювати декілька раз. Уважно слідкувати за діями тих, хто навчається, вказувати на допущені помилки та пояснювати, до чого вони можуть призвести

При стрільбі з ПМ рекомендується витратити біля 2/3 зусилля для спуску курка на плавний рух спускового гачка й біля 1/3 – на завершальне натискання, тобто безпосередній спуск курка до зриву його з бойового зводу. При такому поступально-плавному спуску курка на його останню стадію затрачується 2–3 с. Слід пам'ятати та не допускати типової грубої помилки стрільців-початківців – “рвати спуск” у момент “спійманої десятки”. Швидкі та різкі натискання на спусковий гачок замість поступально-плавних призводять, зазвичай, до далеких відхилень пробоїн, чи взагалі до промахів. Затягування ж виконання пострілу є також не меншою помилкою й призводить до поганих результатів. При затягуванні пострілу м'язи руки, тіла й очі стомлюються, збільшуються коливання зброї. При цьому такі коливання періодично гасяться, але лише на короткий час, якого не завжди вистачає для виконання правильного спуску курка з бойового зводу. Отже, варто пам'ятати, що чим довше стрілець утримує зброю в районі прицілювання, тим більша виникає амплітуда коливань руки й коротші за часом проміжки відносної стійкості зброї.

Для перевірки правильності виконання спуску курка з бойового зводу можна порекомендувати такий практичний спосіб:

з одночасним витисканням вільного ходу спускового гачка при затриманому подиху на природному видиху.

Коли **“Рівна мушка”** співпаде з точкою прицілювання, плавно посилюють натискання на хвіст спускового гачка поки курок, непомітно для стрільця, ніби сам собою, не зірветься з бойового зводу, тобто поки не відбудеться пострілу.

Якщо ж у завершальний момент спуску курка з бойового зводу коливання руки збільшуються, призупиняють натискання на спусковий гачок і в момент найкращої стійкості руки та суміщення **“рівної мушки”** з точкою прицілювання завершують спуск курка.

Попарно тренуються у виконанні плавного спуску курка з бойового зводу.

– навчальна група розподіляється попарно;
– перший з навчальним пістолетом, а другий з навчальним патроном (гільзою);
перший випрямляє руку з пістолетом і прицілюється, а другий ставить зверху на затвор пістолета навчальний патрон (гільзу);

– перший, навівши пістолет на ціль, виконує спуск курка з бойового зводу.

Якщо навчальний патрон (гільза) після зриву курка з бойового зводу не впав на підлогу (землю), – спуск курка виконано правильно, якщо впав, – були допущені помилки.

Уважно стежити за діями тих, хто працює з пістолетом, вказувати на допущені помилки, пояснити їх причини й показувати шляхи та способи їх усунення. Після відпрацювання спуску курка з бойового зводу першими, поміняти їх місцями з другими та продовжити перевірку (тренування).

Припинення стрільби та розрядження зброї.

Пояснити. Припинення стрільби може бути **тимчасовим** або **повним**.

Для тимчасового припинення стрільби подається команда: **“Стій”**.

Пояснити й показати порядок дій при тимчасовому припиненні стрільби та потренувати в цьому тих, хто навчається.

Пояснити, що під час виконання вправ навчальних стрільб команда: “Стій” для тимчасового припинення стрільби може подаватися при виникненні затримок під час стрільби, для перезарядження пістолета та інших випадках, коли цього будуть вимагати обставини стрільби.

Слухають.

Перебуваючи на рубежі відкриття вогню під час прицілювання, виконують команду: **“Стій”**:
- припиняють натискати на спусковий гачок;
- згинають руку з пістолетом в ліктьовому суглобі та ставлять пістолет на запобіжник.

Для повного припинення стрільби після виконання команди: **“Стій”** подається команда: **“Розряджай”**.

Пояснити й показати порядок дій при повному припиненні стрільби та потребувати в цьому тих, хто навчається.

*Пояснити, що під час виконання вправ навчальних стрільб команда: **“Розряджай”** – для повного припинення стрільби може подаватися при порушенні заходів безпеки стрільцями, появи людей чи тварин в основному напрямку стрільби та при втраті орієнтування тими, хто стріляє.*

Пояснити і показати, що під час виконання вправ навчальних стрільб із ПМ після витрати всіх боєприпасів затвор відійде в заднє положення й стане на затворну затримку. Після цього стрілець

Після отримання команди: **“Розряджай”**:

- вилучають магазин із основи рукоятки;
- знімають пістолет із запобіжника;
- вилучають патрон із патронника, для чого, утримуючи пістолет в правій руці за рукоятку, лівою рукою **різко** відводять затвор у заднє положення (патрон викидається назовні) і відпускають його;
- роблять контрольний спуск курка з бойового зводу;
- ставлять пістолет на запобіжник;
- піднімають із долівки (землі) патрон, викинутий затвором із патронника;
- укладають пістолет у кобуру;
- вилучають патрони із магазину;
- дістають пістолет із кобури й вставляють порожній магазин в основу рукоятки;
- знову вкладають пістолет в кобуру і застібують її кришку.

Слухають і спостерігають.

має зігнути руку зі зброєю в ліктьовому суглобі, повернутися в бік мішені й доповісти про закінчення стрільби.

Наказати тим, хто навчається, спорядити магазини одним навчальним патроном і дослати його в патронник.

Після цього наказати відвести затвор, у крайнє заднє положення й відпустити його, тобто зімітувати роботу пістолета після витрати останнього патрона.

Проконтролювати, як курсанти (студенти) діють після витрати останнього патрона, коли затвор, вилучивши гільзу із патронника, стає на затворну затримку.

Після доповіді всіх, хто навчається, про закінчення стрільби подати команду: **“Зміна, розряджай, зброю – до огляду”**.

Пояснити та показати, як правильно діяти за цією командою.

Контролювати дії тих, хто навчається.

Оглянути пістолети кожного.

Переконавшись у відсутності патрона (гільзи) в патроннику, затворі та магазині, кожному повідомити: **“Оглянуто”**.

Споряджають магазин одним навчальним патроном і досилають його в патронник.

Приймають положення для стрільби.

За наказом керівника заняття **різко** відводять затвор. Затвор вилучає останній патрон (гільзу) із патронника й **стає на затворну затримку**.

Згинають руку з пістолетом у ліктьовому суглобі, повертаються в бік мішеней і доповідають: **“Курсант Петренко стрільбу закінчив”**. Більше нічого зі зброєю не роблять, очікуючи команди керівника стрільби.

Отримавши команду керівника стрільби,

– вилучають магазин із основи рукоятки пістолета й вкладають його під великий палець правої руки спереду запобіжника так, щоб подавальник магазину був на 2-3 см вище затвора;

– після огляду зброї керівником стрільби та почувши: **“Оглянуто”**, самотійно беруть магазин у ліву руку;

Пояснити, що після закінчення виконання вправи навчальних стрільб проводиться огляд мішеней. Після огляду своїх мішеней і підрахунку кількості в них влучень та очок кожний з тих, хто стріляв, доповідає керівникові стрільби.

Провести короткий розбір та повторити тренування.

Після закінчення часу, відведеного для роботи на даному навчальному місці, дати розпорядження на зміну навчальних місць.

З групою курсантів (студентів), яка прибула, приступити до тренування за вище розглянутою методикою.

– великим пальцем правої руки натискають на кнопку затворної затримки й звільняють затвор;
– не випрямляючи правої руки з пістолетом, натискають на спусковий гачок і роблять контрольний спуск;
– ставлять пістолет на запобіжник;
– вставляють порожній магазин в основу рукоятки;
– вкладають пістолет у кобуру та застібують її.
“Товаришу підполковник, курсант Петренко виконував першу вправу навчальних стрільб із пістолета. У ціль влучив п’ятьма кулями. Вибив 35 очок. Затримок під час стрільби не було”.
Ті, хто навчався на 3-му навчальному місці, відбувають для навчання на 1-ше та 2-ге навчальні місця, а ті, хто навчався на 1-му та 2-му першому і другому навчальних місцях, – на третє.

Керівник заняття _____

Курсанти-стажери, призначені для проведення занять на навчальних місцях, можуть використовувати цей розгорнутий план проведення заняття для підготовки своїх інструктивних записок.

Розділ IV. Підготовка, організація та методика проведення заняття з практичним виконанням 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова

4.1. Загальні положення

Заняття з практичним виконанням вправ навчальних стрільб із стрілецької зброї є найбільш складним і трудомістким у вогневій підготовці та вимагає від викладача (керівника заняття) кропіткої роботи, творчості, методичного досвіду, твердих знань Курсу стрільб із стрілецької зброї, прийомів та правил стрільби й практичних навичок у діях зі зброєю.

Виконання вправ навчальних стрільб повинні передувати вивчення матеріальної частини зброї, її основних бойових, технічних і балістичних характеристик, принципу дії, основ і правил стрільби, проведення стрілецьких тренувань із виконанням відповідних вправ підготовчих стрільб та відпрацювання нормативів.

Стрільба, як вища форма вогневої підготовки, є, перш за все, заняттям, на якому ті, хто навчається, крім виконання вправ навчальних стрільб, тренуються у виконанні прийомів заряджання та розряджання зброї, виконанні прийомів і правил стрільби, відпрацюванні нормативів по неповному розбиранні та збиранні зброї; вивчають заходи безпеки, обов'язки посадових осіб при організації та проведенні стрільб; повторюють матеріальну частину зброї і т.д. Тому під час проведення стрільб організуються навчальні місця, які забезпечували б ефективно проведення заняття з курсантами (студентами), не зайнятих стрільбою, протягом усього часу, відведеного на стрільбу.

Щоб виробити в курсантів стійкі практичні навички у веденні влучного вогню, необхідно під час проведення стрільб суворо дотримуватися вимог Курсу стрільб із стрілецької зброї, не допускати умовностей, послаблень та спрощувань.

Успішне виконання вправ навчальних стрільб забезпечується:

- твердими знаннями особовим складом матеріальної частини пістолета, його основних бойових характеристик, принципу дії та чіткими діями під час стрільби;
- високою методичною підготовкою керівника заняття;
- справним станом та правильною підготовкою пістолета до стрільби;
- високою дисциплінованістю та організованістю особового складу;
- наявністю сучасної та справної навчально-матеріальної бази.

У військово-навчальних закладах та навчальних підрозділах (частинах) з метою прищеплення курсантам методичних і командирських навичок доцільно призначати їх керівниками на навчальних місцях.

4.2. Організація підготовки до заняття

Проведення заняття з практичним виконанням вправ навчальних стрільб із пістолета вимагає високої особистої підготовки викладача (керівника заняття), продуманої підготовки навчальних місць, повного матеріального забезпечення, а також проведення заходів по забезпеченню виконання вимог безпеки.

Заздалегідь має бути передбачене в розкладі занять та проведене стрілецьке тренування по виконанню вправи підготовчих стрільб із використанням навчальних пістолетів та патронів. Методика проведення такого тренування розглянута в попередньому розділі.

Підготовку до заняття з практичним виконанням вправ навчальних стрільб викладач (керівник заняття) розпочинає за 2–3 дні до їх проведення.

Як показує досвід, успішне проведення заняття з практичним виконанням вправ навчальних стрільб залежить не тільки від натренованості курсантів у діях зі зброєю та їх умінні застосовувати правила стрільби, а й від твердого знання ними порядку виконання вправи навчальних стрільб та заходів безпеки. Тому в підготовчий період із курсантами необхідно ретельно вивчити вимоги Курсу стрільб, умови і порядок виконання вправи навчальних стрільб. Доцільно також нагадати правила стрільби та вказати на ймовірні помилки, які можуть бути допущені при виконанні стрільби, роз'яснити вимоги, за недотримання яких виставляється незадовільна оцінка або знижується на один бал незалежно від результатів ураження цілі. Крім того, звернути увагу ще й на те, що кожний із допущених до стрільби має бути готовим до самостійного усунення можливих затримок під час стрільби. Буде корисним не тільки нагадати, а й показати можливі причини виникнення об'єктивних та суб'єктивних причин таких затримок, способи їх усунення, можливі наслідки і як потрібно діяти, щоб їх уникнути.

Під час проведення заняття з практичним виконанням вправ навчальних стрільб, як і під час тренувань, організуються навчальні місця, на яких відпрацьовуються питання, пов'язані, в основному, з підготовкою до виконання вправи навчальних стрільб і направлені на вдосконалення знань, умінь та практичних навичок, набутих на попередніх заняттях. Ось варіант таких навчальних місць:

– навчальне місце № 1 – виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова;

– навчальне місце № 2 – прийоми стрільби із пістолета. Виконання нормативів № 1 та № 2 із ПМ;

– навчальне місце № 3 – огляд пістолета та підготовка його до стрільби. Неповне розбирання пістолета та його збирання після неповного розбирання. Чищення та змащення пістолета після стрільби.

У період підготовки до стрільби необхідно провести інструкторсько-методичні заняття з призначеними керівниками занять на навчальних місцях із постановкою завдання для підготовки ними своїх планів (інструктивних записок) та інструктажі з навчально-допоміжним складом щодо підготовки стрілецького тиру, навчальних місць та навчально-матеріального забезпечення.

Необхідно переконатися в наявності наказу по Військовому інституту або окремого параграфу в наказі по стройовій частині на проведення навчальної стрільби. Згідно з наказом підготувати заявку в службу РАО інституту для отримання бойових патронів з урахуванням кількості особового складу в навчальній групі та умови виконання вправи навчальних стрільб.

Підготовка до проведення заняття з практичним виконанням вправи навчальних стрільб із пістолета закінчується розробкою плану проведення заняття та його затвердженням у свого безпосереднього начальника (командира).

4.3. Методика проведення заняття

Варіант плану проведення заняття з практичним виконанням 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри

загальновійськових дисциплін

полковник І.А. Ключко

“__” _____ 20__ р.

Індивідуальний план проведення заняття зі стрілецької зброї
та вогневої підготовки з курсантами ВІКНУ

**Тема: Практичне виконання 1-ої вправи навчальних стрільб
із пістолета Макарова.**

Навчальна та виховна мета:

1. Вдосконалити практичні навички курсантів (студентів) у виконанні прийомів та правил стрільби із пістолета Макарова. Відпрацювати нормативи № 1 та № 2 із ПМ.

2. Виконати 1-шу вправу навчальних стрільб із ПМ.

3. Вдосконалювати уміння та практичні навички курсантів (студентів) у неповному розбиранні пістолета та його збиранні після неповного розбирання.

4. Поглибити знання та практичні навички курсантів у підготовці пістолетів до стрільби та догляду за ними після стрільби.

5. Виховувати в курсантів (студентів) впевненість у діях з особистою зброєю. Виробляти командирські, методичні, практичні та професійні навички.

Час: 160 хвилин.

Місце проведення: стрілецький тир Військового інституту.

Форма організації: практичне заняття.

Метод проведення: розповідь, показ, тренування, практична стрільба.

Навчально-матеріальне забезпечення:

- бойові пістолети – 6 штук;
- навчальні пістолети – 6 штук;
- 9-мм бойові патрони – згідно із заявкою;
- 9-мм навчальні патрони – 30 штук;
- кобури – 12 штук;
- мішені № 4 – 12 штук;
- відомості обліку результатів стрільби та виконання нормативів.

Література:

1. Настанова зі стрілецької справи. 9-мм пістолет Макарова [Текст]. – К. : МОУ, 2004.
2. Вогнева підготовка [Текст]. – К. : Ліра-К, 2009. – С. 80–90.
3. Курс стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ-2009).
4. Збірник нормативів бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України [Текст]. – К. : МОУ, 2002.

Загальні організаційно-методичні вказівки

1. Заняття проводити з навчальною групою (взводом) у стрілецькому тирі ВІКНУ на трьох навчальних місцях:

- навчальне місце № 1 – виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова;
- навчальне місце № 2 – прийоми стрільби із пістолета. Виконання нормативів № 1 та № 2 із ПМ;
- навчальне місце № 3 – огляд пістолета та підготовка його до стрільби. Неповне розбирання пістолета та його збирання після неповного розбирання. Чищення та змащення пістолета після стрільби.

2. Заняття організовує й проводить викладач (керівник стрільби), він же є керівником заняття на навчальному місці № 1. Керівники занять на навчальних місцях № 2 та № 3 – викладачі (курсанти-стажери).

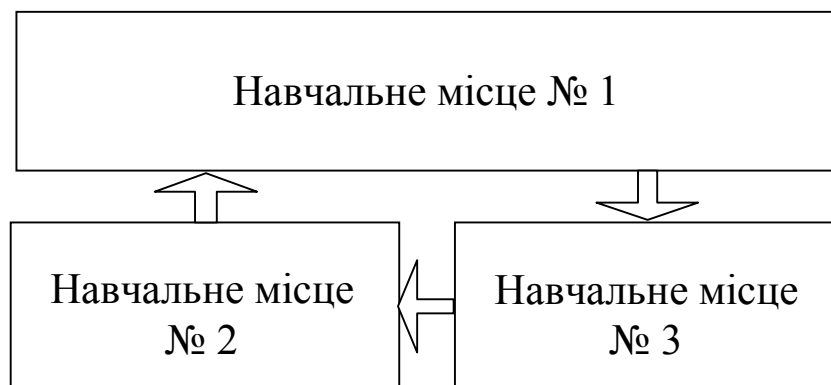
3. На попередніх заняттях із курсантами необхідно вивчити матеріальну частину пістолета, заходи безпеки при роботі з ним, прийоми та правила стрільби, умови 1-ої вправи навчальних стрільб із ПМ. Курсантів, які не мають необхідних знань і практичних навичок, до стрільби **не допускати!**

4. Напередодні заняття з керівниками занять на навчальних місцях викладачу (керівнику стрільби) необхідно провести інструкторсько-методичне заняття. На цьому занятті відпрацювати найбільш ефективні методичні прийоми навчання, установити порядок організації заняття та зміни навчальних місць.

5. Розрахунок часу:

- організація заняття (вступна частина) – 15 хв.;
- основна частина – 135 хв.;
- заняття на навчальних місцях – по 45 хв.;
- заключна частина – 10 хв.

6. Розподіл навчальної групи (взводу) по навчальних місцях та заміну на них тих, хто навчається, провести за наступною схемою:

Хід заняття

I. Організація заняття – 15 хвилин

1. Прийняти доповідь командира навчальної групи. Перевірити наявність особового складу, його зовнішній вигляд та готовність до заняття.

2. Організувати тримання бойових і навчальних пістолетів та перевірити на незарядженість. Перевірити відсутність серед навчальних патронів бойових.

Перевірка на незарядженість

Подати команду: **“Зброю – до огляду”**.

За цією командою кожний курсант повинен:

- вийняти пістолет із кобури;
- зняти пістолет із запобіжника, відвести лівою рукою затвор у крайнє заднє положення і поставити його на затворну затримку;
- вилучити магазин із основи рукоятки й вкласти його під великий палець правої руки так, щоб подавальник магазину був на 2–3 см вище затвора;
- після огляду зброї керівником заняття, та отримавши від нього інформацію: **“Оглянуто”**, узяти магазин у ліву руку, а великим пальцем правої руки натиснути на кнопку затворної затримки, звільнити затвор, зробити контрольний спуск і поставити пістолет на запобіжник;
- вставити порожній магазин в основу рукоятки, вкласти пістолет в кобуру та застібнути її кришку.

3. Перевірити наявність та стан навчально-матеріального забезпечення.

4. Оголосити тему заняття, навчальну мету, схему організації навчальних місць та порядок їх заміни.

5. Провести контроль засвоєння раніше вивчених (у тому числі й в часи самостійної підготовки) навчальних питань, які мають відношення до поточного заняття:

Знання стріляючими умов 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова та основних заходів безпеки перевірити методом опитування декількох курсантів шляхом постановки контрольних запитань, наприклад:

- дальність до цілі;
- положення для стрільби;
- кількість патронів;
- оціночні показники і т.д.

Звернути увагу на наступні заходи безпеки:

а) заряджати пістолети на рубежі відкриття вогню тільки за командою керівника стрільби.

б) Категорично забороняється:

- направляти пістолети в людей, в боки і в тил тиру незалежно від того, заряджені вони чи ні;
- вести вогонь із несправного пістолета;
- залишати пістолети або передавати їх іншим особам без команди керівника стрільби.

6. Вказати основний і небезпечні напрямки стрільби, вихідне положення та рубіж відкриття вогню.

Основний напрямок стрільби – обмежений праворуч і ліворуч стінами стрілецького тиру в напрямку мішеней.

Вихідне положення – біла лінія з білим прапорцем.

Рубіж відкриття вогню – обладнані місця для стрільби з червоним прапорцем.

7. Розвести відділення по навчальних місцях.

Подати команду: **“Взвод, рівняйся, струнко, право-Руч, по навчальних місцях кроком-Руш”**.

II. Основна частина – 135 хвилин

Заняття організувати на трьох навчальних місцях.

Навчальне місце № 1

Навчальне питання	Виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова
Навчальна мета	1. Удосконалювати практичні навички курсантів у стрільбі з ПМ. 2. Виконати 1-шу вправу навчальних стрільб із ПМ
Виховна мета	1. Виховувати в курсантів впевненість у діях із особистою зброєю. 2. Виробляти та вдосконалювати в курсантів практичні, командирські, методичні та професійні навички
Метод	Практичне заняття зі стрільбою
Час	45 хвилин
Навчально-матеріальне забезпечення	– Наказ (виписка з наказу) начальника ВІКНУ. – Бойові пістолети (ПМ) – 6 шт. – 9-мм бойові патрони – згідно із заявкою. – Мішені № 4 – 6 шт. – Курс стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ-2009). – Відомість обліку результатів виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із ПМ
Керівник заняття	Викладач (керівник стрільби)

Навчальне місце № 2

Навчальне питання	Прийоми стрільби із пістолета Макарова. Виконання нормативів № 1 та № 2 із ПМ.
Навчальна мета	1. Удосконалювати практичні навички курсантів у прийомах стрільби із ПМ. 2. Виконати нормативи № 1 та № 2 із ПМ
Виховна мета	1. Виховувати в курсантів впевненість в діях із особистою зброєю. 2. Виробляти та вдосконалювати в курсантів практичні, командирські, методичні та професійні навички

Метод	Коротке пояснення, зразковий показ, тренування
Час	45 хвилин
Навчально-матеріальне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – Навчальні пістолети (ПМ) – 6 шт. – Кобури – 6 шт. – 9-мм навчальні патрони – 30 шт. – Мішені № 4 – 6 шт. – Секундомір. – Збірник нормативів бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України. – Відомість обліку результатів виконання нормативів
Керівник заняття	Викладач (курсант-стажер)

Навчальне місце № 3

Навчальне питання	Огляд пістолета перед стрільбою. Неповне розбирання пістолета та його збирання після неповного розбирання. Підготовка пістолета до стрільби. Чищення та змащення пістолета
Навчальна мета	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поглибити знання курсантів із матеріальної частини пістолета (ПМ). 2. Вдосконалювати навички курсантів в огляді пістолета і його підготовці до стрільби, чищенні та змащенні після стрільби
Виховна мета	Виховувати в курсантів почуття необхідності дбайливого та відповідального ставлення до особистої зброї
Метод	Коротке пояснення, показ і практична робота
Час	45 хвилин
Навчально-матеріальне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – Пістолети (ПМ) в комплекті – 6 шт. – Рідке рушничне мастило. – Розчин для чищення стволів (РЧС). – Спеціальний папір – ленгин (КВ-22). – Ключчя, ганчірки
Керівник заняття	Викладач (курсант-стажер)

III. Заключна частина – 10 хвилин

1. Вишикувати навчальну групу в одну шеренгу та перевірити наявність особового складу.
2. Перевірити пістолети на розрядження та витрату боєприпасів.
3. Перевірити наявність бойових та навчальних пістолетів, патронів та гільз від бойових патронів.
4. Нагадати тему та мету заняття.
5. Дати оцінку стану військової й навчальної дисципліни та наскільки досягнута мета заняття.
6. Відмітити кращих та заохотити їх, вказати на недоліки, їхні причини та способи усунення.
7. Оголосити оцінки.
8. Відповісти на запитання тих, хто навчався.
9. Оголосити тему наступного заняття та поставити завдання для підготовки до нього в часи самостійної роботи.
10. Організувати та проконтролювати здачу навчальної, бойової зброї та боєприпасів, гільз.
11. Окремо провести розбір із керівниками занять на навчальних місцях.

Керівник заняття
підполковник

О.С. АВТУШЕНКО

Примітки

1. Плани проведення занять на навчальних місцях № 1, № 2 та № 3 наведені нижче.
2. Зміст та методика проведення заняття на навчальних місцях можуть бути іншими в залежності від мети заняття та складу й рівня підготовки тих, хто навчається.

ПЛАН

проведення заняття на навчальному місці № 1

Навчальне питання: Виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із пістолета Макарова.

Навчальна мета:

1. Вдосконалювати практичні навички курсантів у стрільбі з ПМ.
2. Виконати 1-шу вправу навчальних стрільб із ПМ.

Виховна мета:

1. Виховувати у курсантів впевненість у діях із особистою зброєю.
2. Виробляти та вдосконалювати в курсантів практичні, командирські, методичні та професійні навички.

Метод: Практичне заняття зі стрільбою.

Місце: стрілецький тир ВКНУ.

Час: 45 хвилин.

Навчально-матеріальне забезпечення:

- Наказ (виписка з наказу) начальника ВКНУ.
- Бойові пістолети (ПМ) – 6 шт.
- 9-мм бойові патрони – згідно із заявкою.
- Мішені № 4 – 6 шт.
- Курс стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ-2009).
- Відомість обліку результатів виконання 1-ої вправи навчальних стрільб із ПМ.

Зміст навчального питання та методика його відпрацювання	
Дії керівника на навчальному місці	Дії тих, хто навчається
I. Вступна частина – 3 хв.	
Прийняти доповідь командира відділення (старшого групи), перевірити наявність курсантів, їх зовнішній вигляд та екіпіровку.	Усувають недоліки за вказівкою керівника стрільби.
Оголосити навчальне питання та мету заняття.	З'ясовують навчальне питання та мету заняття.

Розподілити групу за змінами й наказати першій зміні зайняти вихідне положення, а другій стати за 5 кроків позаду першої.

Перша стріляюча зміна стає у вихідне положення, а друга (наступні) стає за 5 кроків позаду і, дотримуючись цілковитої тиші, уважно спостерігає за діями стріляючої зміни.

II. Основна частина – 40 хв.

Отримання боєприпасів та спорядження магазинів.

Наказати стріляючій зміні отримати на пункті бойового постачання по 5 бойових патронів, оглянути їх, розписатися у роздавально-здавальній відомості та знову стати у вихідне положення.

Отримують на пункті бойового постачання по 5 бойових патронів, оглядають їх, розписуються в роздавально-здавальній відомості та стають на своє місце у вихідному положенні. Начальник пункту бойового постачання доповідає: **“Товаришу підполковник, зміні видано 30 бойових патронів, кожному по 5 штук. Начальник пункту бойового постачання прапорщик Скобленко”**.

Подати команду: **“Зміна, СПОРЯДИТИ МАГАЗИНИ”**.

Слідкувати за правильністю та послідовністю дій тих, хто навчається.

- Дістають пістолети із кобур;
- вилучають магазини з основи рукоятки;
- вкладають пістолети в кобури;
- споряджають магазини;
- вкладають магазини в карман кобури для запасного магазину;
- застібують кришки кобур.

Приготування до стрільби.

Нагадати рубіж відкриття вогню, уточнити кожному місце на ньому для стрільби та номери мішеней.

Стають у вихідному положенні на свої напрямки для стрільби (навпроти своїх мішеней).

Подати команду: **“Зміна, на рубіж відкриття вогню, стоячи, – ДО БОЮ”**.

Слідкувати за виконанням команди стріляючою зміною та дотриманням заходів безпеки.

Дотримуючись рівняння, виходять на рубіж відкриття вогню, зупиняються і, стоячи обличчям в напрямку стрільби, **заряджають пістолети**, для чого:

Особливу увагу звертати на правильність заряджання зброї: щоб ствол пістолета був постійно направлений тільки в сторону мішеней, магазин повністю (до клацання) вставлявся в основу рукоятки, а затвор, після відведення його назад, різко відпускався.

Слідкувати за правильністю прийняття положення для стрільби. Особливу увагу звертати на те, щоб до команди “Вогонь” вказівний палець правої руки не торкався спускового гачка, а рука залишалася зігнутою в ліктьовому суглобі.

Ведення вогню.

Після доповіді всіх про готовність до бою подати команду: **“ВОГОНЬ”**.

Слідкувати за виконанням прийомів і правил стрільби та дотриманням заходів безпеки.

– дістають споряджений магазин із кармана кобури й перекладають його в ліву руку;

– виймають із кобури пістолет й утримують його в правій, зігнутій в ліктьовому суглобі, руці стволом в напрямку мішені;

– вставляють магазин в основу рукоятки;

– знімають пістолет із запобіжника;

– досилають патрон в патронник, для чого лівою рукою відводять затвор назад до кінця і відпускають його.

Приймають положення для стрільби стоячи, для чого: стають правим боком до мішені, ноги ставлять на ширині пліч, а ступні злегка розвертають у сторони; пістолет тримають приблизно під кутом 60° до напрямку стрільби, а кисть правої руки – на рівні підбородка; ліва рука вільно опущена або закладена за спину, і доповідають про готовність до бою: **“Курсант Петренко до бою готовий”**.

– Великим пальцем лівої руки знімають пістолет із запобіжника;

– випрямляють праву руку з пістолетом у напрямку мішені та вибирають район наведення;

– накладають вказівний палець правої руки на хвіст спускового гачка;

– беруть **“Рівну мушку”** і одночасно з підведенням її до точки прицілювання починають плавно натискати на хвіст спускового гачка;

– затримують подих на природному видиху й продовжують плавно натискати на спусковий гачок, поки не відбудеться постріл.

Усунення затримки під час стрільби. Якщо під час стрільби у когось із стріляючої зміни виникла затримка, подати команду: **“Припинити вогонь. Стій”**.

Переконатися, що всі припинили вогонь та поставили зброю на запобіжники.

З’ясувати причину затримки, проконтролювати усунення, а, при необхідності, надати необхідну допомогу.

Після усунення затримки подати команду **“Вогонь”** для продовження виконання вправ.

Припинення стрільби, розрядження зброї та її огляд.

Після доповіді всіх, хто виконував вправу, про закінчення стрільби подати команду: **“Зміна розряджай, зброю – до огляду”**.

Оглянути пістолет кожного, хто виконував вправу.

Переконавшись у відсутності патрона (гільзи) в патроннику, затворі та магазині, кожному повідомити: **“Оглянуто”**.

За командою керівника стрільби: **“Припинити вогонь. Стій”** припиняють натискання на спусковий гачок, згинають руку з пістолетом у ліктьовому суглобі й ставлять пістолет на запобіжник.

Після усунення затримки та команди керівника стрільби **“Вогонь”** знімають зброю із запобіжника, зводять курок (*затвор не пересмикувати!*) і продовжують виконувати вправу.

Після використання всіх патронів і постановки затвора на затворну затримку згинають руку з пістолетом у ліктьовому суглобі, повертаються в бік мішеней і доповідають: **“Курсант Петренко стрільбу закінчив”**.

За командою керівника стрільби: **“Зміна, розряджай, зброю – до огляду”** :

– вилучають магазин із основи рукоятки пістолета й вкладають його під великий палець правої руки попереду запобіжника так, щоб подавальник магазину був на 2–3 см вище затвора;
– після огляду зброї керівником стрільби, та отримавши від нього інформацію: **“Оглянуто”**, самостійно беруть магазин у ліву руку;

<p>Огляд мішеней. Подати команду: “Для огляду мішеней, кроком – РУШ”. За два кроки до мішеней подати команду: “Стій”. Оглянути мішені та вказати кожному на помилки та їхні ймовірні причини. Після огляду всіх мішеней подати команду: “Кругом. У вихідне положення кроком – РУШ”.</p> <p style="text-align: center;">III. Заключна частина – 2 хв.</p> <p>Вишикувати відділення (групу) в одну шеренгу. Перевірити зброю на розрядження.</p> <p>Розбір стрільби. Провести розбір стрільби. Вказати на помилки та шляхи їх усунення. Відмітити кращих. Оголосити оцінки.</p>	<p>– великим пальцем правої руки натискають на кнопку затворної затримки й звільняють затвор; – не випрямляючи правої руки з пістолетом, натискають на спусковий гачок і роблять контрольний спуск; – ставлять пістолет на запобіжник; – вставляють порожній магазин в основу рукоятки; – вкладають пістолет у кобуру та застібають її кришку. Дотримуючись рівняння, підходять до мішеней і за два кроки від них зупиняються.</p> <p>При підході керівника стрільби до мішені кожний, хто стріляв, доповідає: Товаришу підполковнику, курсант Петренко виконував першу вправу навчальних стрільб із пістолета. Ціль влучив п'ятьома кулями. Вибив 35 очок. Патрони витратив повністю. Затримок під час стрільби не було”.</p> <p>Шикуються в одну шеренгу. Виконують команду: “Зброю – до огляду”. Слухають розбір керівника стрільби, запам'ятовують характерні помилки у своїх діях та шляхи й способи їх усунення.</p>
---	--

Провести заміну навчальних місць.

Строєм крокують на навчальне місце № 3.

Керівник заняття
підполковник

О.С. АВТУШЕНКО

Варіант плану проведення заняття на навчальному місці № 2

ПЛАН

проведення заняття на навчальному місці № 2

Навчальне питання: Прийоми стрільби із пістолета Макарова (ПМ). Виконання нормативів № 1 та № 2 із ПМ.

Навчальна мета:

1. Удосконалити практичні навички курсантів у прийомах стрільби із пістолета Макарова (ПМ).
2. Виконати нормативи № 1 та № 2 із ПМ.

Виховна мета:

1. Виховувати в курсантів впевненість у діях із особистою зброєю.
2. Виробляти та вдосконалювати в курсантів практичні, командирські, методичні та професійні навички.

Метод: коротке пояснення, зразковий показ, тренування.

Місце: стрілецький тир ВКНУ.

Час: 45 хвилин.

Навчально-матеріальне забезпечення:

- Навчальні пістолети (ПМ) – 6 шт.;
- Кобури – 6 шт.;
- 9-мм навчальні патрони – 30 шт.;
- Мішені № 4 – 6 шт.;
- Секундомір;
- Збірник нормативів бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України;
- Відомість обліку результатів виконання нормативів.

Зміст навчального питання та методика його відпрацювання	
Дії керівника на навчальному місці	Дії тих, хто навчається
I. Вступна частина – 3 хв.	
<p>Прийняти доповідь командира відділення (старшого групи), перевірити наявність курсантів, їх зовнішній вигляд та екіпіровку.</p> <p><i>Перевірити зброю на незарядженість. Подати команду: “Зброю – до огляду”</i></p> <p>Проходячи позаду шеренги, <i>оглянути пістолети</i>, переконавшись у відсутності патрона (гільзи) в патроннику, затворі та магазині, кожному повідомити: “Оглянуто”.</p> <p><i>Контролювати дії тих, хто навчається.</i></p> <p>Оголосити навчальне питання та мету заняття.</p>	<p>Усувають недоліки за вказівкою керівника заняття.</p> <p>– лівою рукою дістають магазин із основи рукоятки пістолета й вкладають його під великий палець правої руки так, щоб подавальник магазину був на 2–3 см вище затвора;</p> <p>– після огляду зброї керівником заняття й повідомлення: “Оглянуто”, беруть магазин у ліву руку;</p> <p>– великим пальцем правої руки натискають на затворну затримку й звільняють затвор;</p> <p>– натиснувши на спусковий гачок, роблять контрольний спуск курка;</p> <p>– ставлять пістолет на запобіжник;</p> <p>– вставляють магазин в основу рукоятки;</p> <p>– вкладають пістолет у кобуру й застібають її кришку.</p> <p>З’ясовують навчальне питання та мету заняття.</p>
II. Основна частина – 40 хв.	
<p>1. Приготування до стрільби</p> <p>Наказати отримати по 5 навчальних патронів та спорядити магазини.</p>	<p>– отримують навчальні боєприпаси та оглядають їх;</p> <p>– стають в одну шеренгу у вихідному положенні;</p> <p>– дістають пістолети з кобур;</p> <p>– вилучають магазин із основи рукоятки;</p>

Указати кожному місце для стрільби, номер мішені та наказати стати на свої напрямки для стрільби.

Заряджання зброї.

Показати з коротким поясненням виконання команди по елементах, а потім зразково в цілому.

Подати команду: **“Зміна, на рубіж відкриття вогню, стоячи – ДО БОЮ”**.

Стежити за виконанням команди та дотриманням заходів безпеки. *Особливу увагу звертати* на те, щоб до команди: **“ВОГОНЬ”** ніхто не накладав палець на спусковий гачок, а ствол пістолета був постійно направлений в основному напрямку для стрільби.

Прийняття положення для стрільби стоячи.

Коротко пояснити та зразково показати правильне положення для стрільби стоячи.

Звернути увагу на те, що проекція центру ваги тіла має бкти в центрі площини, обмеженої ступнями ніг і трохи ближче до лівої.

- вкладають пістолети в кобури;
- споряджають магазини;
- вкладають магазини в карман кобури для запасного магазину та застібають кришки кобур.

Розмикаються у вихідному положенні на свої напрямки для стрільби.

Виходять на рубіж відкриття вогню й заряджають зброю, для чого:

- стоячи обличчям у напрямку стрільби, дістають пістолет із кобури й вставляють магазин в основу рукоятки;
- знімають пістолет із запобіжника, відводять затвор у крайнє заднє положення й відпускають його.

Приймають положення для стрільби:

- повертаються на півоберта ліворуч і, не приставляючи правої ноги, виставляють її вперед у напрямку цілі на ширині пліч (як зручніше за зростом), розподіливши вагу тіла рівномірно на обидві ноги;
- тримають пістолет дуловою частиною під кутом приблизно 60° до напрямку стрільби на рівні правого ока, зберігаючи при цьому положення

Особливу увагу звернути на наступне:

– приготування до стрільби має бути невимушеним, із закріпленими колінними суглобами й плечовим поясом, з відкинутим назад корпусом, але висунутою вперед тазостегною ділянкою – таке положення корпуса сприяє закріпленню суглобів із найменшими м'язовими зусиллями;

– ліктьовий суглоб руки зі зброєю знаходиться “у замку” і її м'язи-згиначі – розслаблені. Таке положення дозволяє уникнути коливань передпліччя, які неминуче будуть виникати в напівзігнутому положенні руки.

2. Виконання пострілу

Нагадати, що розпочинати стрільбу можна **тільки** на рубежі відкриття вогню після команди керівника стрільби: **“Вогонь”**.

Пояснити, що для виконання пострілу треба:

– вибрати точку для прицілювання;

– не припиняючи спостереження за ціллю, випрямити руку з пістолетом у напрямку стрільби, утримуючи пістолет за рукоятку;

– накласти вказівний палець першою фалангою на хвіст спускового гачка;

кисті правої руки на висоті підборіддя; ліва рука вільно опущена або закладена за спину.

- випрямити по лівому боці рукоятки великий палець паралельно напрямку ствола;
- руку з пістолетом тримати вільно, без напруження, кисть тримати в площині, яка проходить через вісь каналу ствола та лікоть;
- рукоятку пістолета надмірно не стискати.

Після того, як всі доповіли про готовність до бою, *подати* команду: **“ВОГОНЬ”**.

Уважно стежити за діями тих, хто навчається, вказувати на помилки та попереджувати порушення заходів безпеки.

3. Припинення стрільби

Роз'яснити, що припинення стрільби може бути тимчасовим або повним.

Для тимчасового припинення стрільби подається команда: **“Стій”**.

Показати виконання.

Для **повного** припинення стрільби після виконання команди: **“Стій”** – подається

Після прийняття положення для стрільби доповісти: **“Курсант Петренко до бою готовий”**.

- великим пальцем правої руки знімають пістолет із запобіжника;
- вибирають район прицілювання;
- випрямляють руку з пістолетом у напрямку цілі;
- накладають вказівний палець першою фалангою на хвіст спускового гачка;
- прицілюються й одночасно починають натискати на хвіст спускового гачка;
- взявши **“Рівну мушку”**, суміщують її з точкою прицілювання й продовжують плавне натискання поки не відбудеться постріл.

За командою: **“Стій”**:

- припиняють натискання на хвіст спускового гачка;
- великим пальцем правої руки ставлять пістолет на запобіжник.

За командою: **“Розряджай”**:

- вилучають магазин із основи рукоятки;

<p>команда: “Розряджай”. Показати виконання.</p> <p>4. Виконання команди: “Розряджай, зброю – ДО ОГЛЯДУ” <i>Пояснити</i>, що така команда подається керівником стрільби після її закінчення та доповіді про це стрільцями. Для практичного відпрацювання <i>поставити задачу</i> спорядити магазини одним навчальним патроном, зарядити зброю й прийняти положення для стрільби стоячи. Після цього вилучити патрон із патронника та поставити затвор на затворну затримку, тобто зімітувати роботу пістолета після витрати останнього патрона.</p> <p><i>Контролювати дії.</i></p> <p><i>Подати команду: “Розряджай, зброю – ДО ОГЛЯДУ”.</i></p> <p><i>Відпрацювати виконання команди по елементах, добиваючись правильних, чітких та впевнених дій.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – знімають пістолет із запобіжника; – вилучають патрон із патронника; – ставлять пістолет на запобіжник; – вкладають пістолет у кобуру; – вилучають патрон із магазину; – дістають пістолет із кобури; – вставляють порожній магазин в основу рукоятки; – вкладають пістолет у кобуру й застібають її кришку. – споряджають магазини одним навчальним патроном; – заряджають зброю; – приймають положення для стрільби стоячи; – різко відводять затвор у крайнє заднє положення; – після постановки затвора на затворну затримку згинають руку з пістолетом у ліктьовому суглобі, роблять півоберта праворуч, тобто стають обличчям у напрямку стрільби; – доповідають: “Курсант Петренко стрільбу закінчив” – і більше нічого не роблять, очікуючи наступної команди керівника стрільби.
	<p>За командою керівника стрільби: “Розряджай, зброю – ДО ОГЛЯДУ”:</p> <ul style="list-style-type: none"> – лівою рукою вилучають магазин із основи рукоятки й вкладають його під великий палець правої руки так, щоб подавальник був на 2–3 см. вище затвора;

<p>5.Виконання нормативів № 1 та № 2</p> <p>Опитати чи, за необхідності, нагадати за що оцінка знижується на один бал або оцінюється незадовільно незалежно від часових показників. Оголосити найменування нормативів № 1 та № 2, умови їх виконання та оцінки за часом.</p> <p>Норматив № 1. Найменування: "Приготування до стрільби з різних положень під час дій у пішому порядку".</p> <p>Умови виконання: Стрілець зі зброєю у вихідному положенні на відстані 10 м від вогневої позиції (місця для стрільби); пістолет та споряджений 5-ма навчальними патронами магазин у кобурі; кобура застебнута.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – після огляду пістолета керівником стрільби та почувши повідомлення: “Оглянуто”, – беруть магазин в ліву руку; – великим пальцем правої руки натиснувши на кнопку затворної затримки, звільняють затвор; – натискають на спусковий гачок і роблять контрольний спуск; – ставлять пістолет на запобіжник; – вставляють порожній магазин в основу рукоятки; – вкладають пістолет у кобуру й застібають її кришку. <p>Відповідають на запитання та слухають пояснення.</p>
--	--

Керівник заняття подає команду: **“Вогнева позиція 10 метрів попереду. На вогневу позицію, стоячи, – ДО БОЮ”**.

Стрілець швидко висувається на вказаний рубіж, готується до стрільби (заряджає пістолет та приймає положення для стрільби стоячи) і доповідає: **“Курсант Петренко до бою готовий”**.

Оцінка за часом:

“відмінно” – 7 сек.;

“добре” – 8 сек.;

“задовільно” – 10 сек.

Відлік часу – від команди керівника заняття до доповіді стрільця про готовність.

Норматив № 2. Найменування: "Розрядження зброї під час дій у пішому порядку".

Умови виконання:

Стрілець на вогневому рубежі й приготувався до бою.

Керівник заняття подає команду: **“Розряджай”**.

Стрілець розряджає зброю, вилучає з магазину патрони, вкладає порожній магазин в основу рукоятки й повертається у вихідне положення за 10 метрів від вогневої позиції, маючи зброю в положенні, вказаному в нормативі №1 перед початком його відпрацювання

Швидко вибігають на вказаний рубіж, заряджають зброю, приймають положення для стрільби стоячи й доповідають про свою готовність до бою.

– ставлять пістолет на запобіжник;
– вилучають магазин із основи рукоятки;
– знімають пістолет із запобіжника;
– вилучають патрон із патронника та піднімають його з полу;
– сталять пістолет на запобіжник та вкладають його в кобуру;
– вилучають патрони із магазину;
– дістають пістолет із кобури, вставляють порожній магазин в основу рукоятки;

<p>(у кобури) і приймає стройове положення.</p> <p>Оцінка за часом: “відмінно” – 11 сек. “добре” – 12 сек. “задовільно” – 14 сек.</p> <p>Відлік часу проводиться від команди керівника заняття до прийняття стрільцем стройового положення після повернення у вихідне положення.</p>	<p>– знову вкладають пістолет у кобуру й застібають її кришку; – швидко повертаються у вихідне положення нормативу № 1 і приймають стройове положення.</p>
<p>III. Заключна частина – 2 хв.</p>	
<p>1. Вишикувати відділення (групу) в одну шеренгу.</p> <p>2. Перевірити зброю на розрядженість.</p> <p>3. Коротко підбити підсумок заняття на навчальному місці.</p> <p><i>– нагадати навчальне питання, мету заняття та рівень її досягнення;</i> <i>– відзначити позитивні та негативні сторони;</i> <i>– вказати на причини недоліків та способи усунення;</i> <i>– оцінити військову, навчальну дисципліну та активність під час заняття;</i> <i>– оголосити оцінки.</i></p> <p>4. Наказати строєм іти на наступне навчальне місце згідно з раніше встановленою схемою.</p>	<p>Виконують команду: “Зброю – до огляду”.</p> <p>Слухають вказівки керівника заняття щодо усунення недоліків та оцінку своїх дій.</p> <p>Строєм крокують на наступне навчальне місце № 2.</p>

Керівник заняття
підполковник

Ю.Г. БОНДАРЕНКО

ПЛАН
проведення заняття на навчальному місці № 3

Навчальне питання: Огляд пістолета перед стрільбою. Неповне розбирання пістолета та його збирання після неповного розбирання. Підготовка пістолета до стрільби. Чищення та змащення пістолета після стрільби.

Навчальна мета:

1. Поглибити знання курсантів із матеріальної частини пістолета Макарова (ПМ).
2. Удосконалювати навички курсантів в огляді пістолета і його підготовці до стрільби, чищенні та змащенні після стрільби.

Виховна мета:

1. Виховувати в курсантів почуття необхідності дбайливого та відповідального ставлення до особистої зброї.

Метод: коротке пояснення, зразковий показ і практична робота.

Місце: тил стрілецького тирю ВІКНУ.

Час: 45 хвилин.

Навчально-матеріальне забезпечення:

- Пістолети (ПМ) у комплекті – 6 шт.
- Рідке рушничне мастило.
- Розчин для чищення стволів (РЧС).
- Спеціальний папір – ленгін (КВ-22).
- Ключчя, ганчірки.

Зміст навчального питання, та методика його відпрацювання	
Дії керівника на навчальному місці	Дії тих, хто навчається
І. Вступна частина – 3 хв.	
Прийняти доповідь командира відділення (старшого групи), перевірити наявність курсантів, їх зовнішній вигляд та екіпіровку.	Усувають недоліки за вказівкою керівника заняття.

<p><i>Перевірити зброю на неза- рядженість. Подати коман- ду: “Зброю – до огляду”</i></p>	<p>– лівою рукою дістають магазин із основи рукоятки пістолета й вклада- ють його під великий палець правої руки так, щоб подавальник магазина був на 2–3 см вище затвора;</p>
<p><i>Проходячи позаду шеренги, оглянути пістолети, пере- конавшись у відсутності пат- рона (гільзи) в патроннику, затворі та магазині, кожно- му повідомити: “Оглянуто”.</i></p>	<p>– після огляду зброї керівником занят- тя і повідомлення “<i>Оглянуто</i>”, – бе- руть магазин у ліву руку;</p>
<p><i>Контролювати дії тих, хто навчається.</i></p>	<p>– великим пальцем правої руки натис- кають на затворну затримку й звіль- няють затвор;</p>
<p>Оголосити навчальне питан- ня та мету заняття.</p>	<p>– натиснувши на спусковий гачок, роблять контрольний спуск курка;</p>
	<p>– ставлять пістолет на запобіжник; – вставляють магазин в основу рук- оятки;</p>
	<p>– вкладають пістолет у кобуру й за- стібають її кришку.</p>
	<p>З’ясовують навчальне питання та мету заняття.</p>

II. Основна частина – 40 хв.

Огляд пістолета перед стрільбою

*Пояснити, що кожен війсь-
ковослужбовець, озброєний
пістолетом, має оглядати
його:*

- щоденно;
- перед виходом на заняття
і стрільбу;
- під час чищення.

Перед виходом на заняття
та безпосередньо перед
стрільбою пістолет необхід-
но оглядати в зібраному
вигляді, а під час його чи-
щення – у розібраному й
зібраному вигляді.

Огляд пістолета в зібраному вигляді

Пояснити та показати, що і як треба робити в першу чергу та в подальшому при огляді пістолета в зібраному вигляді перед стрільбою. Перш за все необхідно звернути увагу на можливі несправності, які можуть бути причиною ненормального бою пістолета:

Пояснити, коли:

- мушка побита або погнута, кулі будуть відхилятися в бік, протилежний зміщенню вершини мушки;
- цілик зміщений щодо риски на затворі – кулі будуть відхилятися в бік зміщення цілика;
- є забоїни на дульному зрізі ствола – кулі будуть відхилятися в бік, протилежний забоїнам;
- розтертий канал ствола (особливо в дульній частині), зношеність (закруглення) полів нарізів, подряпини та забоїни в каналі ствола, хитання цілика – усе це збільшує розсіювання куль.

Окремо роз'яснити та показати як перевіряється:

Оглядають свої пістолети в зібраному вигляді та перевіряють їх по кожному пункту:

- чи немає на частинах пістолета нальоту іржі, подряпин, забоїн і тріщин;
 - чи відповідають номери на затворі, запобіжнику та магазинах номера на пістолетній рамці;
 - чи немає забоїн на мушці та в прорізі цілика, які можуть заважати прицілюванню;
 - чи надійно утримується цілик у пазу затвора та чи співпадає риска на цілику з рискою на затворі;
 - чи легко перемикається запобіжник із одного положення в друге та чи надійно він фіксується в цих положеннях;
 - чи надійно утримується спускова скоба в пістолетній рамці та чи встановлюється вона для відокремлення затвора в перекошене положення;
 - чи завернутий повністю гвинт рукоятки;
 - чи немає в каналі ствола бруду, нальоту іржі та інших дефектів;
 - чи не погнуті стінки та верхні краї корпусу магазину, та чи вільно переміщується подавальник у магазині;
 - чи вільно встановлюється магазин (запасний магазин) в основу рукоятки й вилучається з неї та чи надійно утримується заціпкою магазину.
- Слухають пояснення та спостерігають за діями керівника заняття.

<p>– відокремити затвор від пістолетної рамки;</p> <p>– зняти зі ствола зворотну пружину.</p>	<p>– лівою рукою відтягують спускову скобу вниз та, перекосивши її ліворуч, упирають в пістолетну рамку;</p> <p>– лівою рукою відводять затвор у крайнє заднє положення та, трохи піднявши його задню частину, дають можливість переміститися вперед і від'єднують затвор від пістолетної рамки;</p> <p>– ставлять спускову скобу на місце.</p> <p>– утримують пістолетну рамку правою рукою за рукоятку;</p> <p>– обертаючи зворотну пружину лівою рукою на себе, знімають її зі ствола.</p>
<p>Огляд пістолета в розібраному вигляді</p> <p><i>Пояснити, що пістолет в розібраному вигляді оглядається під час його чищення. Для цього необхідно уважно оглянути кожну деталь пістолета.</i></p> <p><i>Для того, щоб мати можливість навчити правильним і послідовним діям та контролювати роботу кожного, наказати огляд пістолета в розібраному вигляді проводити тільки за командами:</i></p> <p>– оглянути рамку зі стволом та спусковою скобою (особливу увагу звернути на стан каналу ствола);</p> <p>– оглянути затвор з викидачем, ударником і запобіжником (особлива увага – на</p>	<p>Оглядають рамку зі стволом та спусковою скобою.</p> <p>Оглядають затвор.</p>

<p>забруднення й забоїни внутрішніх пазів, гнізд та виступів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – перевірити, чи вільно переміщується ударник в каналі затвора та чи енергійно підтискається викидач до чашечки затвора і чи не скришений бойок ударника; – оглянути зворотну пружину (особлива увага – на задири, іржу, погнутості, бруд і надломи, а також на надійність утримання на стволі); – оглянути частини ударно-спускового механізму (особлива увага – на справність курка, шептала, спускової тяги та бойової пружини); – оглянути рукоятку з гвинтом; – оглянути затворну затримку; – оглянути магазини (особлива увага – на справність зуба подавальника й виступу для заціпки магазину, а також на те, чи не погнуті верхні краї магазинів); – оглянути протирку, кобуру та пістолетний ремінець. <p>Чищення та змащення пістолета</p> <p><i>Назвати та показати матеріали й приладдя для чищення та змащення ПМ.</i></p>	<p>Оглядають зворотну пружину.</p> <p>Оглядають ударно-спусковий механізм.</p> <p>Оглядають рукоятку з гвинтом.</p> <p>Оглядають затворну затримку.</p> <p>Оглядають магазини.</p> <p>З'ясовують матеріали й приладдя для чищення та змащення пістолета та порядок їх застосування.</p>
---	---

Для чищення та змащення пістолета застосовуються:

- рідке рушничне мастило – для чищення пістолета та змащення його частин і механізмів при температурі повітря від $+5$ до -50°C ;

- рушничне мастило для змащення каналу ствола, частин і механізмів пістолета після їх чищення при температурі повітря від $+5^{\circ}\text{C}$ і вище;

- розчин РЧС (розчин для чищення стволів) – для чищення каналу ствола та інших частин пістолета, які підпадали впливу порохових газів;

- чисте ганчір'я або спеціальний папір КВ-22 – для обтирання, чищення та змащення пістолета;

- ключчя (коротке лляне волокно), очищене від костриці, – тільки для чищення каналу ствола.

Для зручності чищення пазів, вирізів та отворів можна застосовувати дерев'яні палички.

Наказати приступити до чищення пістолетів та контролювати роботу.

Акцентувати увагу, що відразу після закінчення стрільби необхідно почистити й

Запам'ятовують порядок чищення та змащення пістолетів.

- готують матеріали й приладдя для чищення та змащення;
- чистять канал ствола;
- чистять пістолетну рамку;
- чистять затвор;
- чистять зворотну пружину;

<p><i>змастити канал ствола та патронник, а остаточне чищення провести після повернення зі стрільби; у наступні 3–4 дні чищення проводити щоденно. Якщо ж пістолет зберігається без застосування – не рідше одного разу в 7 днів. Змащення пістолетів безпосередньо перед стрільбою не проводиться.</i></p> <p><i>Наказати змастити пістолети та контролювати роботу.</i></p> <p>Збирання пістолета після його неповного розбирання</p> <p><i>Попередити, що збирання пістолета проводити тільки за командами в наступній послідовності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – надіти на ствол зворотну пружину тією стороною, де крайній виток менший за діаметром; – приєднати затвор до пістолетної рамки; – поставити пістолет на запобіжник; – вставити магазин в основу рукоятки. <p>Огляд патронів</p> <p><i>Наказати оглянути патрони та контролювати дії. Пояснити, що огляд патронів проводиться з метою</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – чистять затворну затримку та складові ударно-спускового механізму; – обтирають рукоятку; – чистять магазини; – обтирають кобуру, протирку. <p>Змащують пістолети, крім рукоятки та кобури, у такій же послідовності, як і їх чищення.</p> <p>Проводять практичне збирання пістолета в послідовності, вказаній керівником заняття та за його командами.</p> <p>Оглядають патрони та переконуються:</p> <ul style="list-style-type: none"> – чи немає на гільзах, особливо на капсулі, іржі та зеленого нальоту, зім'ятостей, подряпин, які можуть пере-
---	--

<p>виявлення несправностей, які можуть призвести до затримок під час стрільби. <i>Пояснити та показати, що і як потрібно перевірити під час огляду патронів.</i> <i>Пояснити та показати, чим відрізняються бойові патрони від навчальних.</i></p>	<p>шкоджати входженню патрона в патронник; – чи не витягується куля із гільзи рукою; – чи не виступає капсуль вище поверхні дна гільзи; – чи немає серед бойових патронів навчальних і навпаки.</p>
<p>III. Заключна частина – 2 хв.</p>	
<p>Вишикувати відділення (групу) в одну шеренгу. <i>Подати команду: “Зброю – ДО ОГЛЯДУ”, – та перевірити розрядженість зброї.</i> Коротко підбити підсумок заняття на навчальному місці: – нагадати навчальне питання, мету заняття та рівень її досягнення; – відзначити позитивні та негативні сторони; – вказати на причини недоліків та способи їх усунення; – оцінити військову, навчальну дисципліну та активність під час заняття; – оголосити оцінки. Наказати строєм іти на наступне навчальне місце згідно з раніше встановленою схемою.</p>	<p>Виконують команду: “Зброю – до огляду”.</p> <p>Слухають вказівки керівника заняття по усуненню недоліків та оцінку своїх дій.</p> <p>Строєм крокують на наступне навчальне місце № 1.</p>

Керівник заняття
майор

В.Л. МАЙСТРЕНКО

ПІСЛЯМОВА

Головним завданням під час роботи над підготовкою даного навчально-методичного посібника автор ставив реалізацію бажання поділитися своїм службовим та педагогічним досвідом поєднання теоретичних, практичних та методичних проблем в ході підготовки, організації та проведенні вищої форми вогневої підготовки – практичної стрільби. При цьому особлива увага акцентується на необхідності проведення саме навчального заняття з практичним виконанням вправ навчальних чи контрольних стрільб, а не просто стрільби.

На жаль, як свідчить практика і проведений автором аналіз, нині відчувається брак методичної та організаційної уваги з боку окремих викладачів та керівників стрільби щодо належної підготовки, організації і, особливо відчутно, методики проведення таких занять.

Автор намагався надати необхідну теоретично-методичну допомогу, особливо викладачам-початківцям, щодо комплексного вирішення завдань професійного навчання й виховання майбутніх офіцерів для Збройних Сил України під час проведення практичних занять із вогневої підготовки.

Автор глибоко переконаний у тому, що істинними майстрами педагогічної діяльності стають ті особистості, які, окрім глибоких, всебічних професійних військово-педагогічних знань, навичок та вмінь, мають ще велике бажання щодо педагогічної діяльності та певні особистісні якості й педагогічний хист. Саме цьому важливому аспекту в справі підготовки майбутніх офіцерів присвячений перший розділ даного навчально-методичного посібника.

Лише після розгляду основ педагогічної майстерності викладача, наведення моделей його навчально-виховної роботи під час проведення практичних занять автор вважає за можливе та доцільне детально зупинитися на професійних вимогах щодо підготовки стрільця із конкретного виду стрілецької зброї – особистої бойової зброї офіцера. Цьому присвячений другий розділ навчально-методичного посібника.

У наступних двох розділах детально розглядаються підготовка, організація та методика проведення практичного заняття із підготовки курсантів до виконання вправ навчальних стрільб із пістолета Макарова та заняття з практичним виконанням цих вправ.

Автор щиро вдячний тим, хто надав необхідну допомогу та підтримку в підготовці та виданні даного навчально-методичного посібника.

Це насамперед:

начальник Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка кандидат філологічних наук, професор генерал-майор Балабін Віктор Володимирович;

начальник факультету військової підготовки ВКНУ, майстер спорту з військово-спортивного багатоборства, спортивний суддя національної категорії з поліатлону полковник Добровольський Віктор Броніславович;

науковий співробітник Лінгвістичного науково-дослідного центру ВКНУ полковник запасу Залеський Євген Миколайович;

завідувач кафедри загальновійськової підготовки, кандидат технічних наук Зінчик Андрій Григорович.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Міністра оборони України “Про організацію освітньої діяльності у ВВНЗ МОУ” від 30.10.98, № 399 [Текст].
2. Методичний посібник для керівного та професорсько-викладацького складу з організації навчально-виховного процесу у ВВНЗ МОУ, від 17.12.97 [Текст].
3. Методичний посібник для керівного та професорсько-викладацького складу з організації освітньої діяльності у ВВНЗ МОУ [Текст]. Затверджений першим заступником МО України 05.04.99.
4. Біжан І. В. та ін. Організація навчально-виховного процесу, методичної і наукової роботи у вищій військовій школі [Текст]. – Харків : ХВУ, 2001.
5. Ягупов В. В. Теорія і методика військового навчання [Текст]. – К. : Тандем, 2000.
6. Ягупов В. В. Педагогіка [Текст]. – К. : Либідь, 2003.
7. Старушенко Л. И. Анатомия и физиология человека [Текст]. – К. : Вища школа, 1989.
8. Стахневич В. Л. Вогнева підготовка [Текст]. – К. : Ліра-К, 2009.
9. Федосеев С. Л. Все о пистолете [Текст]. – М. : Астрель, 2003.
10. Кинь В. А. Пулевая стрельба [Текст] : учебное пособие для педагогических институтов. – М. : Просвещение, 1989.
11. Настанова зі стрілецької справи. 9-мм пістолет Макарова (ПМ) [Текст]. – К. : МОУ, 2004.
12. Курс стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ-2009) [Текст].
13. Збірник нормативів бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України [Текст]. – К. : МОУ, 2002.

ДОДАТКИ

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Н А К А З

**НАЧАЛЬНИКА ВІЙСЬКОВОГО ІНСТИТУТУ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

___ .11.12

м. Київ

№ _____

Про проведення навчальних
стрільб із курсантами
Військового інституту

Відповідно до розкладу занять з метою покращення практичних навичок стрільби курсантів у виконанні 1-ї та 2-ї вправ навчальних стрільб із пістолета Макарова

НАКАЗУЮ:

1. Провести навчальні стрільби: виконання 1-ї вправи – 20.11.12 (з 12 год. 10 хв. до 13 год. 30 хв.), виконання 2-ї вправи – 16.11.12 (з 09 год. 00 хв. до 10 год. 20 хв.) із курсантами Військового інституту в стрілецькому тирі Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

2. Для керівництва стрільбами й забезпечення дотримання заходів безпеки призначити керівниками стрільб військовослужбовців кафедри загальновійськових дисциплін військово-технічного факультету:

старшого викладача підполковника БОРЗАКА О.М. – 16.11.12 (з 09 год. 00 хв. до 10 год. 20 хв.) – група 313 пл;

старшого викладача – начальника служби пожежної безпеки підполковника БОНДАРЕНКА Ю.Г. – 20.11.12 (з 12 год. 10 хв. до 13 год. 30 хв.) – група 421 е.

3. Призначити начальником пункту боєпостачання працівників Збройних Сил України кафедри загальновійськових дисциплін військово-технічного факультету: 16.11.12 – завідувача стрілецького тиру ЯВОРСЬКОГО Л.М., 20.11.12. – техніка стрілецького тиру МАРТИНЮКА Б.С.

4. Начальнику медичної служби – начальнику поліклініки Військового інституту для забезпечення стрільб призначити медичного працівника.

5. Особовому складу, залученому до стрільби, суворо виконувати вимоги Курсу стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин Сухопутних військ (КС СЗІ БМ СВ – 2009) та дотримуватися заходів безпеки під час стрільб.

6. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника начальника Військового інституту.

7. Помічнику начальника інституту – начальнику відділу особового складу та стройового наказ довести до особового складу в частині, що його стосується, та надати завірений витяг із наказу до фінансово-економічної служби не пізніше наступного дня після підписання наказу.

Начальник Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

генерал-майор

В.В. БАЛАБІН

Проект наказу підготовлено на кафедрі
загальновійськових дисциплін
Начальник кафедри
загальновійськових дисциплін військово-технічного факультету

полковник

В.К. ШВАБ

Аркуш погодження наказу додається на одному аркуші.

Помічник начальника інституту –
начальник фінансово-економічної служби

капітан

В.П. ОНОФРІЙЧУК

____.____.12

Помічник начальника інституту з
правової роботи – начальник
юридичної групи
підполковник юстиції

Помічник начальника інституту –
начальник відділу особового
складу та стройового
підполковник

С.П. ПАСІКА

Є.О. ЗІНЧЕНКО

____.____.12

____.____.12

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника ВІКНУ з МТЗ

полковник _____ О.В. БУРДЮГ
(підпис)

____.____.12 року

ЗАЯВКА № _____

на видачу боєприпасів для проведення стрільб

Для проведення практичних стрільб з особовим складом _____ групи по виконанню ВНС № ____ КС згідно з наказом по ВІКНУ імені Тараса Шевченка № _____ від __.__.12 прошу видати ____.____.12 таку кількість боєприпасів:

№ з/п	Найменування боєприпасів	Заявляється до видачі (штук)	Дозволяється видати (штук) (прописом)
1	2	3	4

Кількість осіб, які стрілятимуть: _____

Командир підрозділу

(в/звання, підпис, ініціали, прізвище)

Керівник стрільби

(в/звання, підпис, ініціали, прізвище)

____.____.12

Завідуючому складом боєприпасів ВІКНУ імені Тараса Шевченка видати _____ групі боєприпаси в кількості, яка вказана в графі 4.

Начальник відділення МТЗ ВІКНУ імені Тараса Шевченка

(в/звання, підпис, ініціали, прізвище)

____.____.12

Вказана в графі 4 кількість боєприпасів видана по роздавальній відомості № _____. Завідувач складом

(в/звання, підпис, ініціали, прізвище)

ВПРАВИ СТРІЛЬБ ІЗ ПІСТОЛЕТА МАКАРОВА
(КС СЗ і БМ-2009)

Вправи навчальних стрільб (ВНС)

1 ВНС – Стрільба по нерухомій цілі

Ціль: грудна фігура з колами (мішень № 4) на щиті 0,75x0,75 м, що встановлена на висоті очей того, хто стріляє, нерухома.

Дальність до цілі: 25 м.

Кількість боєприпасів: 5.

Час на стрільбу: необмежений.

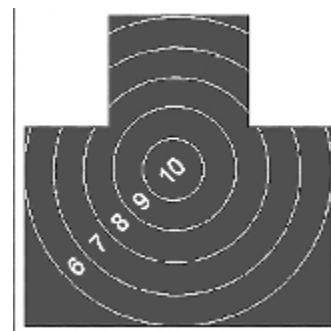
Положення для стрільби: стоячи.

Оцінка:

“відмінно” – вибити 35 очок;

“добре” – вибити 30 очок;

“задовільно” – вибити 25 очок.

2 ВНС – Стрільба з місця по нерухомій цілі

Ціль: грудна фігура (мішень № 6), що з’являється тричі по 8 сек. із проміжком 4–5 сек.

Дальність до цілі: 25 м.

Кількість боєприпасів: 3.

Час на стрільбу: час показу цілі.

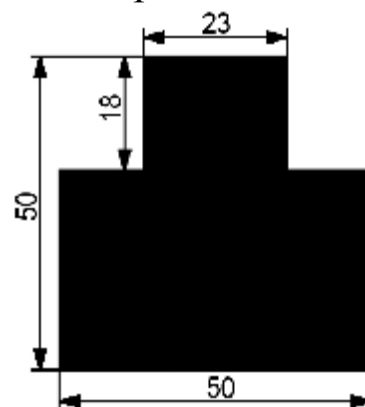
Положення для стрільби: стоячи.

Оцінка:

“відмінно” – уразити ціль трьома кулями;

“добре” – уразити ціль двома кулями;

“задовільно” – уразити ціль однією кулею.

Вправа контрольних стрільб (ВКС)

Стрільба по нерухомій цілі

Ціль: грудна фігура (мішень № 6), час необмежений

Дальність до цілі: 25 м.

Кількість боєприпасів: 3.

Час на стрільбу: необмежений.

Положення для стрільби: стоячи.

Оцінка:

“відмінно” – уразити ціль трьома кулями;

“добре” – уразити ціль двома кулями;

“задовільно” – уразити ціль однією кулею.

ОБОВ'ЯЗКИ

осіб, що керують стрільбою та обслуговують її

Керівник стрільби в стрілецькому тирі виконує обов'язки керівника стрільби на ділянці й відповідає за суворе дотримання порядку проведення занять, умов виконання вправ стрільб і вимог безпеки тими, хто навчається. Під час проведення стрільб йому підпорядковуються всі посадові особи, які призначені для обслуговування стрільби в тирі, керівники занять на навчальних місцях та весь особовий склад, що прибув на стрільбу.

Він повинен:

у період підготовки до стрільби:

провести інструкторсько-методичні заняття з призначеними керівниками занять на навчальних місцях із постановкою завдання на підготовку ними своїх планів (інструктивних записок) для проведення заняття та інструктажі з навчально-допоміжним складом щодо підготовки тиру, навчальних місць та навчально-матеріального забезпечення;

переконатися в наявності наказу по Військовому інституту (окремого параграфу в наказі по стройовій частині) на проведення навчальної стрільби. Згідно з наказом на проведення стрільби підготувати заявку в службу РАО інституту для отримання бойових патронів з урахуванням кількості особового складу в навчальній групі та умов виконання вправи навчальних стрільб;

закінчити підготовку до проведення заняття з практичним виконанням вправи навчальних стрільб розробкою плану проведення заняття та його затвердженням у свого безпосереднього начальника (командира);

до початку стрільби:

отримати інструктаж у начальника кафедри чи його заступника про порядок проведення стрільби та дотримання заходів безпеки;

отримати бойові та навчальні пістолети, які перевірити та переконаватися у їх розрядженні;

прибути з навчальною групою в стрілецький тир не пізніше, ніж за 30 хвилин до початку стрільби;

перевірити готовність стрілецького тиру та навчальних місць до занять;

переконатися в наявності наказу на проведення стрільби, боеприпасів на пункті бойового постачання та присутності чергового лікаря (медичної сестри чи фельдшера);

довести вимоги безпеки, рубіж відкриття вогню та основний і небезпечні напрямки стрільби;

поставити завдання начальнику пункту бойового постачання та черговому лікарю (медичній сестрі чи фельдшеру);

організувати проведення занять на навчальних місцях;

дати вказівку начальнику тиру увімкнути світлове табло на вході до стрілецького тиру **“СТІЙ, СТРІЛЯЮТЬ!”**;

під час стрільби:

подавати необхідні команди для підготовки до стрільби, виходу на рубіж відкриття вогню, прийняття положення для стрільби, відкриття вогню і, за необхідності, його припинення та уважно стежити за діями тих, хто стріляє та суворим дотриманням ними вимог безпеки;

ри порушенні вимог безпеки або виникнення затримки в когось із тих, хто стріляє, подати команду: **“Стій”**, – вжити заходи щодо усунення проблем, після чого дати дозвіл для продовження стрільби;

після доповідей про закінчення стрільби подати команду: **“Розряджай, зброю – до огляду”** – та переконатися у відсутності патрона в патроннику, затворі й магазині;

вести облік виконання вправи стрільб особовим складом навчальної групи;

контролювати здачу на пункт боепостачання невикористаних бойових патронів та гільз;

після закінчення стрільби:

перевірити наявність особового складу, зброї та її розрядження;

перевірити роздавально-здавальну відомість боеприпасів, звірити відповідність витрати боеприпасів, що вказані в ній із даними відомості обліку результатів навчальних (контрольних) стрільб та підписати роздавально-здавальну відомість особисто;

провести розбір стрільби, назвати та заохотити кращих, вказати на недоліки й помилки та до чого вони можуть привести, оголосити оцінки;

зробити запис у журналі обліку стрільб (занять) у стрілецькому тирі про результати стрільби та надати ці дані начальнику кафедри чи його заступнику;

організувати та проконтролювати здачу зброї та матеріально-технічного забезпечення.

Начальник пункту бойового постачання відповідає за своєчасне отримання боєприпасів згідно з заявкою та наказом на проведення стрільби, зберігання боєприпасів під час доставки в стрілецький тир і під час проведення стрільб, дотримання правил поводження з боєприпасами та підготовку їх до стрільби, видачу боєприпасів особовому складу й отримання від нього стріляних гільз та невикористаних боєприпасів, ведення обліку боєприпасів на пункті бойового постачання.

Він повинен:

до початку стрільби:

вивчити правила поводження з боєприпасами, що застосовуватимуться під час стрільби;

за вказівкою керівника стрільби в стрілецькому тирі розгорнути та підготувати до роботи пункт бойового постачання;

під час стрільби:

видавати боєприпаси черговій зміні тих, хто стріляє, відповідно до роздавально-здавальної відомості боєприпасів, яка має бути зареєстрована в службі ракетно-артилерійського озброєння Військового інституту (військової частини);

стежити за дотриманням правил підготовки боєприпасів до стрільби та виконанням вимог безпеки;

приймати невикористані боєприпаси та гільзи поштучно;

після закінчення стрільби:

доповісти начальнику кафедри чи його заступнику (командиру підрозділу, який підписував заявку на видачу боєприпасів разом із керівником стрільби), про кількість використаних боєприпасів, їх залишок, наявність стріляних гільз;

перевірити роздавально-здавальну відомість боєприпасів, підписати її особисто в начальника кафедри (командира підрозділу, що навчався) та керівника стрільби, звірити відповідність витрати боєприпасів, що вказані у роздавально-здавальній відомості, із даними відомості обліку результатів виконання вправ стрільби.

Черговий лікар (медична сестра, фельдшер) відповідає за своєчасне надання першої медичної допомоги та евакуації поранених до медичного закладу. Йому підпорядковується водій санітарного автомобіля.

Він повинен:

до початку стрільби:

прибути на санітарному автомобілі не пізніше ніж за 30 хвилин до початку стрільби до стрілецького тиру, та доповісти керівнику стрільби про готовність медичного забезпечення стрільби;

під час стрільби:

постійно бути поруч із керівником стрільби в готовності діяти за його командою;

при пораненні, травмуванні або ураженні електричним струмом особового складу надати першу медичну допомогу та, за необхідності, евакуювати постраждалих та доставити їх до лікарського закладу;

після закінчення стрільби:

відбути до пункту постійної дислокації тільки з дозволу керівника стрільби.

Додаток 5 (форма 9а)

Видано набоїв – _____ штук, калібру _____ мм _____
(підпис)

РОЗДАВАЛЬНО-ЗДАВАЛЬНА ВІДОМІСТЬ № _____
боєприпасів на пункті бойового постачання _____ ВІКНУ імені Тараса Шевченка
(підрозділ)
за ____ . ____ .12

№ з/п	Одержувач (здавач) (прізвище, ініціали)	Видано				Підпис про отримання, дата	Здано на пункт бойового постачання								Підпис за здачу, дата	При- мітка
		артпострілів, ПТКР, ракет		патронів			артпострілів, ПТКР, ракет		патронів		гільз, елементів артпострілів		гільз патронів			
		калібр	кіль- кість	калібр	кіль- кість		калібр	кіль- кість	калібр	кіль- кість	калібр	кіль- кість	калібр	кіль- кість		
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.																
2.																
3.																
Усього:																

Начальник пункту бойового постачання _____
(посада, військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Командир підрозділу _____
(посада, військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Керівник стрільб _____
(посада, військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Боєприпаси, їх елементи, стріляні гільзи по роздавальню-здавальним відомостям № _____ і за книгою інв. № _____ обліковані. ____ . ____ .12.

_____ (посада, військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

Правильність обліку і витрати перевірів: _____
(посада, військове звання, підпис, ініціали, прізвище)

____ . ____ .12.

ТАБЛИЦЯ визначення результатів виконання вправ стрільб у відсотках

Кількість стріляючих	Відсоток кожного стріляючого	Кількість незадовільних оцінок																								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	100	0																								
2	50	50	0																							
3	33,3	66,7	33,3	0																						
4	25	75	50	25	0																					
5	20	80	60	40	20	0																				
6	16,66	83,3	66,6	50	33,3	16,6	0																			
7	14,88	85,7	71,4	57,1	42,8	28,6	14,2	0																		
8	12,15	87,5	75	62,5	50	37,5	25	12,5	0																	
9	11,11	88,8	77,7	66,6	55,5	44,4	33,3	22,2	11,1	0																
10	10	90	80	70	60	50	40	30	20	10	0															
11	9,09	90,9	81,8	72,7	63,6	54,5	45,4	36,3	27,2	18,1	9,0	0														
12	8,33	91,6	83,3	75	66,6	58,3	50	44,6	33,3	25	16,7	8,3	0													
13	7,69	92,3	84,6	76,9	69,2	61,5	53,8	46,1	38,4	30,7	23,1	15,4	7,6	0												
14	7,14	92,8	85,7	78,5	71,4	64,3	57,1	50	42,8	35,7	28,6	21,4	14,3	7,1	0											
15	6,66	93,3	86,6	80	73,3	66,7	60	53,3	45,7	40	33,4	26,7	20	13,4	6,6	0										
16	6,25	93,7	87,5	81,2	75	68,7	62,5	56,2	50	43,7	37,5	31,2	25	18,7	12,5	6,25	0									
17	5,88	94,1	88,2	82,3	76,4	70,6	64,7	58,8	52,9	47	41,2	35,2	29,4	23,5	17,6	11,8	5,8	0								
18	5,55	94,4	88,9	83,3	77,8	72,2	66,7	61,1	55,6	50	44,5	38,9	33,4	27,8	22,3	16,7	11,2	5,5	0							
19	5,26	94,7	89,4	84,2	78,9	73,7	68,4	63,1	57,9	52,6	47,4	42,1	36,8	31,6	26,3	21,1	15,8	10,5	5,2	0						
20	5	95	90	85	80	75	70	65	60	55	50	45	40	35	30	25	20	15	10	5	0					
21	4,76	95,2	90,4	85,7	80,9	76,2	71,4	66,6	61,8	57	52,3	47,5	42,8	38,1	33,3	28,6	23,8	19	14,3	9,5	4,7	0				
22	4,54	95,4	90,8	86,3	81,8	77,3	72,7	68,2	63,6	59,1	54,6	50	45,5	40,9	36,4	31,9	27,3	22,8	18,2	13,7	9,2	4,5	0			
23	4,34	96,5	91,3	86,9	82,7	78,3	73,9	69,6	65,2	60,9	56,6	52,2	47,9	43,5	39,2	34,9	30,5	26,2	21,8	17,5	13,2	8,8	4,3	0		
24	4,16	95,8	91,6	87,5	83,3	79,1	75,0	70,8	66,6	62,5	58,3	54,1	50	45,8	41,6	37,5	33,3	29,1	25	20,8	16,6	12,5	8,3	4,1	0	
25	4	96	92	88	84	80	76	72	68	64	60	56	52	48	44	40	36	32	28	24	20	16	12	8	4	0

ВІДОМІСТЬ
обліку результатів виконання _____ ВНС

3 _____

(підрозділ ВІКНУ)

____.____.12

№ з/п	Військ. звання	Прізвище та ініціали	Ураження цілі			Оцінка	Витрати боєприпасів	
							Гранат	Патронів

Результати виконання вправи: Кількість стріляючих _____

Із них: "5" _____% _____ "4" _____% _____ "3" _____%

"2" _____% _____% виконання _____

загальна оцінка _____

Керівник стрільби _____

НОРМАТИВИ

для відпрацювання з пістолетом Макарова

№ нормативу	Найменування нормативу	Умови (порядок) виконання нормативу	Оцінка за часом
1	Приготування до стрільби з різних положень (лежачи, із коліна, стоячи, із укриття) під час дій у пішому порядку	<p>Той, хто навчається, зі зброєю у вихідному положенні на відстані 10 м від вогневої позиції (місця для стрільби).</p> <p>Пістолет у кобури, яка застебнута.</p> <p>Магазин, споряджений 5-ма учбовими патронами, знаходиться в кармані кобури.</p> <p>Керівник вказує вогневу позицію (місце для стрільби), положення для стрільби, сектор для стрільби й подає команду: “До бою”.</p> <p>Той, хто навчається, приготуються до стрільби (заряджає зброю та приймає відповідне положення для стрільби) і доповідає: “Такий-то до бою готовий”.</p>	<p>“відмінно” – 7сек.</p> <p>“добре” – 8сек.</p> <p>“задовільно” – 10сек.</p>
2	Розряджання зброї під час дій у пішому порядку	<p>Той, хто навчається, виконує команду: “До бою” (зброю заряджено). Керівник подає команду: “Розряджай. Відбій”.</p> <p>Той, хто навчається, розряджає зброю, вилучає з магазину патрони, кладе порожній магазин у карман кобури, піднімає з підлоги (землі) вилучений патрон із патронника й швидко повертається у вихідне положення</p>	<p>“відмінно” – 11сек.</p> <p>“добре” – 12сек.</p> <p>“задовільно” – 14сек.</p>

		за 10 м від вогневої позиції, маючи зброю в положенні, вказаному в нормативі № 1 і доповідає: “Готово” .	
13	Неповне розбирання зброї	Зброя на підстилці. Той, хто навчається, знаходиться біля зброї. Час відраховується від команди: “До неповного розбирання зброї приступити” – до доповіді того, хто навчається: “Готово” .	“відмінно” – 7сек. “добре” – 8сек. “задовільно” – 10сек.
14	Збирання зброї після її неповного розбирання	Зброя розібрана. Частини акуратно розкладені на підстилці. Той, хто навчається, знаходиться біля зброї. Час відраховується від команди: “До збирання зброї приступити” – до доповіді того, хто навчається: “Готово” .	“відмінно” – 9сек. “добре” – 10сек. “задовільно” – 12сек.
16	Спорядження магазину патронами	Той, хто навчається, знаходиться перед підстилкою, на якій знаходяться магазин та учбові патрони (розсипом). Час відраховується від команди керівника: “До спорядження магазину приступити” – до доповіді того, хто навчається: “Готово” .	“відмінно” – 16сек. “добре” – 17сек. “задовільно” – 20сек.

Тренування з виконання нормативів №№ 1, 2, 13, 14 та 16 проводити тільки з навчальною зброєю й навчальними боєприпасами на окремому навчальному місці.

Нормативи вважаються виконаними, якщо під час роботи дотримані умови їх виконання і не було допущено порушень вимог статутів, порадників, інструкцій, керівництв і заходів безпеки.

Якщо під час відпрацювання нормативу тими, хто навчається, допущена хоча б одна помилка, яка може призвести до травми особового складу або поломки зброї, виконання нормативу припиняється і оцінюється “незадовільно”.

За порушення послідовності виконання нормативу, яке не призводить до поломки (псування) зброї, а також за кожну помилку, що приводить до порушення умов виконання нормативу, вимог керівництва, порадики, інструкції, оцінка знижується на один бал.

Оцінка за виконання нормативу визначається:

– “відмінно”, якщо курсант (військовослужбовець) уклався в час (за швидкістю, виконав вимоги) на оцінку “відмінно”, при цьому не допустив жодної помилки;

– “добре”, якщо курсант (військовослужбовець) уклався в час (за швидкістю, виконав вимоги) на оцінку “добре”, при цьому не допустив жодної помилки, або на оцінку “відмінно”, але допустив не більше однієї помилки;

– “задовільно”, якщо курсант (військовослужбовець) уклався в час (за швидкістю, виконав вимоги) на оцінку “задовільно”, при цьому не допустив жодної помилки, або на оцінку “добре”, але допустив не більше однієї помилки, або на оцінку “відмінно”, але допустив не більше двох помилок;

– “незадовільно”, якщо курсант (військовослужбовець) не виконав вимог на оцінку “задовільно”.

Облік виконання нормативів курсантами (студентами) ведеться в окремих відомостях.

ВІДОМІСТЬ

обліку результатів виконання нормативів № _____

(підрозділ ВІКНУ)

____.____.12

№ з/п	В/ зван- ня	Прізвище та ініціали	Час виконання нормативів (сек.)				Оцінка нормативів				При- мітки
			№	№	№	№	№	№	№	№	
1.											
2.											
3.											
4.											
5.											
6.											
7.											
...											

Керівник заняття _____

(військове звання, підпис, прізвище)

Повернути в навчальний відділ не пізніше наступного дня після контролю

ЛИСТ КОНТРОЛЮ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

____.____.12

Контролюючий _____

Викладач _____

Шифр дисципліни _____

Години за розкладом _____

Шифр спеціальності _____

Навчальна група _____ Аудиторія _____

У листі контролю надається аналіз:

- змісту заняття, його відповідності робочій навчальній програмі, тематичному плану та цільовій установці дисципліни;
- того, якою мірою зміст заняття доповнює, розширює та поглиблює знання, набуті на лекційних та інших видах занять;
- наявності та якості навчально-методичної документації й дидактичних матеріалів для проведення заняття;
- наукового рівню заняття;
- того, наскільки організація, зміст та хід заняття спонукають до набуття практичних навичок та умінь, що вимагає освітньо-кваліфікаційна характеристика військового фахівця відповідної військової спеціальності (спеціалізації);
- методичної структури заняття: вступ, основна й заключна частини, підбиття підсумків, оцінка діяльності навчальної групи.
- методів навчання, що використовував викладач, методичних прийомів, що мотивують курсантів на активну індивідуальну самостійну діяльність на занятті (методичні прийоми забезпечення індивідуальної навчальної діяльності при колективному навчанні);
- мови викладача (володіння літературною українською мовою, спеціально-професійною та військовою термінологією тощо);
- рівню застосування методів математичного моделювання явищ та процесів, що вивчаються, навчальних наочних посібників та технічних засобів навчання;
- організаційних заходів та методичних прийомів щодо підсилення виховної ролі практичного заняття;
- наявності та охоплення курсантів елементами практичної роботи;
- стану дисципліни на занятті, дотримання вимог **ВІЙСЬКОВИХ СТАТУТІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ** та **ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ**.

Друга сторінка

Результати контролю: _____

...

Третя сторінка

Оцінка заняття, висновки та рекомендації щодо усунення виявлених недоліків та удосконалення змісту й методики проведення практичного заняття.

Підпис контролюючого _____

Четверта сторінка

Прийняті заходи _____

...

(заповнюється начальником кафедри)

З результатами контролю та вказівками ознайомлені:

Викладач _____

____.____.12

Начальник кафедри _____

____.____.12

Для нотаток

The image displays a large rectangular frame containing 20 horizontal lines, intended for taking notes. The lines are evenly spaced and extend across the width of the frame. The frame is bounded by a thin black line on all four sides.

Навчально-методичне видання

В.Л. СТАХНЕВИЧ

ОСОБИСТА БОЙОВА ЗБРОЯ

Підготовка, організація та методика проведення тренувань і занять із практичним виконанням вправ підготовчих та навчальних стрільб із пістолета Макарова

**Навчально-методичний посібник
(для навчально-наукових працівників, керівників стрільби та курсантів старших курсів)**

Комп'ютерна верстка, оригінал-макет та обкладинка – Залеський Є.М.
Коректор – Гончар О.Я.

Підписано до друку Формат А5; Вид. №.....
Гарнітура Times. Папір офсетний. Друк офсетний. Тираж.....
Умов. друк. аркушів Заказ №.....

Надруковано у навчальному картографічному комплексі ВІКНУ
03689, Київ, вул. Ломоносова, 81
т. 521-32-89

